

VITENSKAPELIG
HØYSKOLE
Norwegian School of
Theology, Religion and Society

“Evangeliets lys i våre hjerter”

Et studie av betydningen av evangeliets lys i 2 Korinterbrev 4,3-6

Simon Gåre

Veileder

Dr. Theol. Karl Olav Sandnes

MF vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn,

AVH5010: Masteroppgave i teologi (60 ECTS), høst 2022

Antall ord: 25 452

Forord

Takk til Gud, Paulus, veileder, kjæreste, familie, venner, biblioteket og skolen for alle små og store ting som har vært til hjelp gjennom skriveprosessen. Takk for oppmuntring, forbønn, innspill, forslag og tålmodighet. En stor takk også til alle navn i litteraturlisten, som har lært meg en hel del. Jeg er dypt takknemlig for å ha hatt muligheten til å bruke så mye tid på å grave i 2. Korinterbrev og nytestamentlig faglitteratur. Det har vært både oppbyggelig og interessant. Takk til deg som har gledet deg til å lese dette, det har vært motiverende å skrive for deg.

Sammendrag

Denne masteravhandlingen tar for seg 2 Kor 4,3-6 for å utforske hva som er betydningen av *blindheten* i 2 Kor 4,4 og “*skint i våre hjerter*” og “*lyset fra kunnskapen om Guds herlighet*” i 2 Kor 4,6, og hva betyr det for Paulus’ tjeneste og forkynnelse av evangeliet.

Avgrensningen er gjort for å utforske hva som ligger i parallellene mellom spesielt 2 Kor 4,4 og 4,6. I nyere tid har flere forstått formuleringene i denne passasjen å handle om Paulus og hans erfaring med konvertering knyttet til hendelsen og Kristofaniet på vei til Damaskus. Jeg og andre bibellesere utfordrer dette og tar det et steg videre.

Gjennom eksegetisk analyse av semantikken og argumentenes oppbygning og logikk i både 4,3-6 og utvidet kontekst (2,14-4,11), legger jeg fram en tese om at Paulus i 2 Kor 4,6 skriver om hvordan *alle troende* får lys i hjertene sine så de kan gjenkjenne Guds herlighet i ansiktet til Kristus idet evangeliet blir forkynt. Og om hvordan dette styrker og løfter Paulus sitt argument fra 3,3 for hans legitimitet som apostel. I stedet for å henvise til en erfaring som kun han selv har, som korinterne kun kan ta ham på ordet om, så viser Paulus til deres *egen* erfaring av å komme til en tro som verdsetter evangeliet om Kristi herlighet. Legitimiteten til Paulus demonstreres altså for korinterne av at Ånden har gitt deres hjerter å se Kristus som Guds herlighet og bilde. Og Guds handling med å *skinne lyset* fra evangeliet om Guds herlighet i Kristi ansikt ender altså «i våre hjerter».

Forkortelser

NO2011	<i>Bibelen</i> , Det Norske Bibelselskap 2011
NA28	<i>Novum Testamentum Graece</i> , Nestle-Aland, 28. utg.
NET	<i>New English Translation</i> (2006)
NRSV	<i>New Revised Standard Version</i>
LXX	Septuaginta
MIN	Min egen oversettelse
BDAG	A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Christian Literature
Cf.	<i>Confer</i> , Sammenligning
Ibid.	ibidem, «på samme sted», angir at forrige gjengitte kilde gjengis igjen
e.Kr.	«Etter Kristus», samme som «etter vår tidsregning» (evt.)
vs.	versus, som betyr «mot», «motsetning» eller «kontra»
Ac/Res	Handling-Resultat (Action-Result)
Ac/Mn	Handling-Handlemåte (Action-Manner)
Ac/Pur	Handling-Hensikt (Action-Purpose)
Sit-R	Situasjon-Respons (Situation-Response)
Id/Exp	Idé-Forklaring (Idea-Explanation)
-/+	Negativ-Positiv (negative-positive)

S	Serie (Series)
A	Alternativ (Alternative)
If/th	Hvis-Da (If-Then), Betingelse
G	Grunn (Grounds), Begrunnelse
∴	Det som begrunnes (Inference)

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	9
1.1 Forskningsspørsmål og problemstilling	9
1.3 Motivasjon	13
2. Metode	14
3. Viktige fortolkninger av 2 Korinterbrev 2,14-4,6	15
3.1 Teologihistorisk bakgrunn for 2 Kor 4,3-6	15
3.2 Nyere forskningshistorie for 2 Kor 4,6	20
4. Paulus sitt andre brev til Korint	26
4.1 Paulus sine oppponenter i Korint	30
4.2 Et enhetlig eller sammensatt 2 Korinterbrev	32
4.2.1. Disposisjon for hendelsesforløpet til Paulus og korinternes forhold	36
5. Eksegese	37
5.1 Oppbygging og struktur	37
5.1.1. Disposisjon for 2. Korinterbrev	37
5.1.2. Strukturell disposisjon	40
5.2 Spore argumentene	41
5.2.1. Argumentene i 2 Kor 4,1-2	42
5.3 Vers for vers gjennom 2 Kor 4,3-6	43
5.3.1 Fortolkning av 2 Kor 4,3	43
5.3.2 Fortolkning av 2 Kor 4,4	46
5.3.2.1. Forblindelse og forherdelse	47
5.3.2.3. Kristi δόξα	49

5.3.2.4. Evangeliet	50
5.3.3 Fortolkning av 2 Kor 4,5	52
5.3.3.1. Forholdet 2 Kor 4,5 har til 4,4 og 4,6	53
5.3.4 Fortolkning av 2 Kor 4,6	55
5.3.4.1 “For Gud, som sa: «Lys skal stråle fram fra mørket»,” 2 Kor 4,6a	55
5.3.4.2. “han har også skint i våre hjerter” 2 Kor 4,6b	58
Allusjon Damaskushendelsen?	61
Første person flertall i 2 Kor 4,6	64
5.3.4.3. “lyset fra kunnskapen om Guds herlighet i Kristi ansikt.” 2 Kor 4,6c	68
Tre mulige scenarier	72
Paralleller mellom 2 Kor 4,4 og 4,6	74
Konvertering, nyskapelse og mirakel	77
5.4. Konteksten som 2 Kor 4,3-6 er omgitt av	80
5.4.1 «Skatten i leirkrukker» 2 Kor 4,7	81
5.4.2 Hva generell kontekst kan gjøre for fortolkningen av 2 Kor 4,3-6	83
5.4.3. Paralleller til 1 Kor 2	86
6. Åndens verk i hjerter	87
6.1. Noen sammenligninger fra andre Paulinske brev	88
7. Syntese	89
8. Litteratur	93
8.1 Kilder	93
8.2 Leksikon og verktøy	93
8.3 Litteratur	93

1. Innledning

1.1 Forskningsspørsmål og problemstilling

1 Derfor mister vi ikke motet. For Gud har i sin barmhjertighet gitt oss denne tjenesten. 2 Vi tar avstand fra alt som er skammelig og ikke tåler lyset, vi bruker ikke knep og forfalsker ikke Guds ord. Åpent legger vi sannheten fram, og for Guds ansikt stiller vi oss selv fram så alle mennesker kan dømme oss etter sin egen samvittighet. 3 Er vårt evangelium skjult, så er det skjult for dem som går fortapt. 4 For denne verdens gud har blindet de vantros sinn, så de ikke ser lyset som stråler fram fra evangeliet om Kristi herlighet, han som er Guds bilde. 5 Vi forkynner ikke oss selv, men Jesus Kristus som Herre og oss som tjenere for dere – for Jesu skyld. 6 For Gud, som sa: «Lys skal stråle fram fra mørket», han har også latt lyset skinne i våre hjerter, for at kunnskapen om Guds herlighet i Jesu Kristi ansikt skal lyse fram.¹

I 2 Kor 4,1-6 er det flere aktører som er nevnt. Det er Paulus (og muligens hans medarbeidere), det er de vantro, det er de som går fortapt, det er denne verdens gud, det er Jesus og det er Gud. Hvem har så hvilken rolle i det som beskrives? Hvem er det som gjør hva?

Paulus forkynner åpent og gjennomsiktig (4,2) evangeliet om Jesus som Herre (4,5). Dette evangeliet stråler av Jesu herlighet (4,4). Denne verdens gud forblinder de vantros sinn så de ikke ser lyset fra evangeliet (4,4) og går fortapt (4,3). På tross av dette lar Gud lyset fra evangeliet skinne i hjerter med kunnskap om Jesu strålende herlighet (4,6). Hvem sine hjerter er det til sist snakk om? Og hva med de vantro – er det de som går fortapt? Blir de værende forblindet? Kan det være at deres blindhet blir overvunnet av dette lyset i hjerter?

I den større sammenhengen, fra 2,14-4,6, synes et lengre relevant resonnement om både frelse og fortapelse (2,15-16), om Paulus' rolle i å forkynne dette, i kontrast til hans motstandere

¹ 2 Kor 4,1-6 i NO2011

(2,14-17) og i kontrast til Moses (3,7-11). Disse temaene gir viktig kontekst for å fortolke 4,1-6 i sammenheng og svare på spørsmålene vi har stilt.²

14 Men Gud være takk, som i Kristus alltid fører oss fram i triumftog og gjennom oss sprer duften av kunnskapen om ham overalt. 15 For vi er Kristi vellukt for Gud, blant dem som blir frelst og blant dem som går fortapt: 16 en duft av død til død for dem som går fortapt, en duft av liv til liv for dem som blir frelst. Hvem er vel i stand til dette? 17 Vi er i alle fall ikke lik mange andre, som vil gjøre penger på Guds ord. Med et oppriktig sinn, ja, sendt av Gud og for Guds ansikt taler vi i Kristus.

1 Begynner vi nå igjen å anbefale oss selv? Trenger vel vi anbefalingsbrev fra dere eller til dere, slik som visse andre? 2 Nei, dere er selv vårt anbefalingsbrev, skrevet i våre hjerter, kjent og lest av alle mennesker. 3 For dere viser at dere er Kristi brev, blitt til ved vår tjeneste. Det er ikke skrevet med blekk, men med den levende Guds Ånd, ikke på steintavler, men i hjerter, på tavler av kjøtt og blod.

4 Denne tilliten har vi til Gud ved Kristus. 5 Vi er jo ikke selv i stand til å tenke ut noe på egen hånd. Det er Gud som gjør oss i stand til det, 6 han som også gjorde oss til tjenere for en ny pakt som ikke bygger på bokstav, men på Ånd. For bokstaven slår i hjel, men Ånden gjør levende. 7 Selv dødens tjeneste, som bygde på bokstaver hugget i stein, var omgitt av en slik herlighet og glans at israelittene ikke klarte å se på ansiktet til Moses. Så klart strålte det, enda glansen tok slutt. 8 Hvor mye klarere stråler ikke da glansen fra Åndens tjeneste? 9 For hadde den tjeneste som fører til fordømmelse, en herlig glans, så må den tjeneste som fører til rettferdighet, stråle med en enda rikere glans. 10 Ja, det som den gang strålte så klart, har nå helt mistet sin glans. For nå stråler en herlighet som er så uendelig mye klarere. 11 Men når det som tok slutt, strålte så herlig, hvor mye herligere er ikke da glansen av det som består?

12 Siden vi har et slikt håp, går vi fram med stor frimodighet. 13 Vi gjør ikke som Moses, som la et slør over ansiktet for at ikke Israels folk skulle se at glansen bleknet og tok slutt. 14 Likevel ble deres sinn forherdet. For helt til i dag er dette sløret blitt liggende når det leses fra den gamle pakt, og det blir ikke fjernet, for det er i Kristus det blir tatt bort. 15 Ja, også i dag ligger sløret over deres hjerter hver gang det blir lest fra Moseloven. 16 Men når de vender om til Herren, blir sløret tatt bort. 17 Herren, det er Ånden, og hvor Herrens Ånd er, der er frihet.

² Konteksten fra helt tilbake i 2,14 er avgjørende, noe også Karl Olav understreker i Sandnes. *Paul - One of the Prophets?* (Tübingen: Mohr, 1991), 134

18 Og vi, som uten slør for ansiktet ser Herrens herlighet som i et speil, vi blir alle forvandlet til dette bildet, fra herlighet til herlighet, og dette skjer ved Herrens Ånd.³

I denne delen av brevet (2,14-7,4⁴) uttrykker Paulus forsoning (5,18-20) med korinterne, og fordi motstandere (veltalende “superapostler”) taler ham imot (11,5-6), argumenterer han her for sin tjenestes legitimitet: at korinterne har fått tilhørighet til Kristus ved den levende Guds Ånd i hjertene og gjennom Paulus’ tjeneste (3,1-3). Med dette svarer han på spørsmålet han stiller i 2,16b: “hvem er i stand til dette?” – å være en “Kristi vellukt for Gud, blant dem som blir frelst og dem som går fortapt” (2,15). *Gud* er i stand til dette, og har brukt *Paulus* til dette i Korint. Derfor har Paulus tillit til Gud (3,4) og at tjenesten han gjør ved Ånden stråler av en herligere glans enn selv Moseloven, dette på tross av at ikke engang Israels folk nødvendigvis tar imot Paulus’ evangelium. Derfor er det Paulus forkynner Jesus Kristus som Herre (4,5), for i Kristus kan sløret som hindrer i å se Guds herlighet bli tatt bort (3,14-16).

Vi kan se en klar parallell mellom de av *Israels folk* som *forherdedes og tilsløres* i 3,14-15 og *de vantro* som *forblindes* i 4,3-4. I 3,16-18 spiller Herrens Ånd en viktig rolle i å ta bort slør, til å la Herrens herlighet få synes og speiles i til forvandling for “alle”. Og i versene 3,4-13 ser vi at Paulus’ forkynnertjeneste, som alt dette er handler om, er «den nye pakts tjeneste», «Åndens tjeneste», som til forskjell fra Moses’ tjeneste fører til rettferdighet og har en rikere glans.

Det er også en parallell mellom *herligheten i Moses’ ansikt* (3,7) og *herligheten i Jesu ansikt* (4,6). Moses sine møter med Gud på Sinai fjellet fikk ansiktet hans til å stråle av en herlighetsglans som Israelittene ikke klarte å beskue (3,7), for han hadde et slør over ansiktet for å hindre dem i å beskue hva det som er midlertidig (den gamle pakt) hadde i sikte (3,13).⁵

³ 2 Kor 2,14-3,18 i NO2011

⁴ 2,14-7,4 er det vanlig å regne som en sammenhengende del. Det er ulike teorier for hvordan 2 Korinterbrev opprinnelig kan ha vært flere brev satt sammen til ett. Enkelte sier 2,14-7,1 er en sammenhengende del. Om 2,14-7,4 er det likevel stor enighet om å være en sammenhengende del. Harris. *The Second Epistle to the Corinthians*. (Grand Rapids, Mich.: Eerdmans, 2005), 11. “2 Kor 2,14-7,4 er brevets kronjuvel”. Fee & Stuart. *How to Read the Bible Book by Book*. (Grand Rapids: Zondervan, 2002).

⁵ Her har jeg brukt egne ord. Ved oversettelse av τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου (3,13) er det flere som mener at τέλος best forstås som *enden* eller heller *siktet/hensikten/målet*, cf. Rom 10,14, se Furnish. *II Corinthians* (NY: Doubleday & Company, 1984), 207 og Hafemann. “*Paul, Moses and the history of Israel*” (Tübingen: Mohr,

Paulus anvender dette til sin egen tid, at når det leses fra Moses «i dag» er samme slør over hjertene til *Israels folk* så de blir harde (3,15). I 4,6 er det *Jesu ansikt* som skinner av herlighetsglans. Det er *Herrens Ånd* som tar bort sløret, gir frihet (3,16-17) og lys til å se (4,6) så *vi alle* kan speile oss i Herrens herlighet og bli forvandlet til dette bildet fra herlighet til herlighet (3,18). Dette skjer ved Åndens nye pakt (3,6;18), som Paulus er tjener for med sin forkynnelse av Jesus Kristus som Herre – heller enn om seg selv (4,5). *De som ikke tror* ser ikke lyset fra evangeliet om Jesu Kristi herlighet, for de er forblindet av denne verdens gud (4,4), men på samme måte som lyset ved skapelsen strålte frem fra mørket ved Guds skaperord, har herlighetslyset fra Jesu Kristi ansikt begynt å skinne i hjertene med kunnskap (4,6) – for hvem? – for *de som tror evangeliet*?

Og er det ikke det som er grunnen til at Paulus har tillit (3,4), håp, frimodighet (3,12), mot (4,1), derfor han legger sannheten åpent fram, ikke bruker knep og ikke forfalsker Guds ord (4,2)? – fordi Gud i barmhjertighet har gitt han en tjeneste (4,1) som stråler av uendelig klarere og rikere glans (3,8;10), som fører til rettferdighet (3,9) og gjør levende (3,6) ved at herlighetslyset skinner i de troendes hjerter (4,6)? Den veldige kraften i forkynnelsen er fra Gud, ikke fra Paulus selv (4,7). Derfor er det Paulus ikke trenger noe anbefalingsbrev fra hverken korinterne eller noen andre (3,1). Og derfor er det han ikke ikke forkynner seg selv (4,5). Korinterne vet at de er blitt levende ved Åndens tjeneste; da Kristus ble skrevet i deres

1995), 356, og at καταργουμένω (καταργέω) ikke betyr en gradvis *blekning*, som NO2011 har valgt, men heller en *avslutning* eller noe *midlertidig* (se Hafemann, “Paul, Moses and the history of Israel”, 305). Selv om majoritetssynet heller forstår τέλος som *enden*, så er jeg likevel tilhenger av å følge Hays og Hafemann i å lese τέλος som *siktet* eller *hensikten*. Hays argumenter for at det som er skjult bak sløret er Guds herlighet og at dem som vender seg til Herren blir gjort i stand til å se gjennom teksten til dens sikte, nemlig forvandling ved å beskue Herrens herlighet (Hays, *Echoes of Scripture in the Letters of Paul*, (London:Yale University Press), 137-138. Se også Hafemann, “Paul, Moses and the history of Israel”, 347-352). Det som er “midlertidig” og som skal “avsluttes” er *den gamle pakt*, og det den har “i sikte”, som Moses skjulte med slør, er at den forherder Israels hjerter. Moses skjulte Guds herlighet slik at Guds nærvær kunne være hos Israelittene uten at de ble fortært av å betrakte Guds herlighet på grunn av deres synd (3,7; 2 Mos 33,20 og Hafemann, “Paul, Moses and the history of Israel”, 358). Tilsløringen av Moses’ ansikt en nåde overfor Israel, for at ikke herligheten der skulle dømme dem. I tillegg ble det skjult for Israel at resultatet er forherdelse. Og det Paulus sier til Korint er at Jesu Kristi herlighet, som kan løse problemet med harde hjerter, må bli åpenbart for dem av Ånden ved forkynnelsen av evangeliet.

hjerter (3,3;6). Og de vet at det skjedde da Paulus kom til dem med evangeliet (3,3). Derfor skulle korinterne slett ikke ha grunn til å betvile Paulus' legitimitet som apostel.

I 2 Kor 2,14-4,6 både feirer og forsvarer Paulus sin tjeneste overfor korinterne, sammenligner sin tjeneste med både Moses og med motstandere i Korint. Og på samme tid – er det ikke Herrens Ånd som den viktigste aktøren? – som med Guds herlighets lys kan utrette noe i hjerter og som kan vise at Paulus' tjeneste og evangelium har legitimitet?

Jeg har valgt å fokusere på 4,3-6 og utforske problemstillingen:

«Hva er betydningen av *blindheten* i 2 Kor 4,4 og *skint i våre hjerter og lyset fra kunnskapen om Guds herlighet* i 2 Kor 4,6, og hva betyr det for Paulus' tjeneste og forkynnelse av evangeliet?»

Det er ingen selvfølge, som jeg spørrende foreslår ovenfor, at *blindheten* til lyset fra evangeliet tar slutt idet herlighetslyset skinner i hjertene til *de som tror*. I nyere forskning på Paulus er det mange lesere av 4,6 som er overbevist om at det her er snakk om opplysning av *Paulus eget hjerte*, heller enn *alle troendes hjerter* – at Paulus ved Damaskushendelsen (Apg 9,3-5) opplyses med kunnskap om Guds herlighet så han kan videreformidle i sin forkynnelse. Altså at opplysningserfaringen i 4,6 er en apostolisk erfaring, som gir grunnlag for videreformidling av kunnskapen om Guds herlighet. Tidligere i teologihistorien har det derimot vært vanligere å tolke teksten som en beskrivelse av *hvordan Gud skaper tro og kjennskap til Hans herlighet i hjertene* idet mennesker tar imot evangeliet i forkynnelsen. Vi skal se at ulikhetene i fortolkning av teksten er mer nyansert enn som så, men at det likevel er klart at disse ytterpunktene utgjør en kontrast verdig en fordypende utforskning og drøfting.

1.3 Motivasjon

For meg personlig har teksten betydd mye for forståelsen av hvordan troens gave ble min. I tenårene hadde jeg mange ganger hørt og forstått evangeliet, men så skjedde det noe med min erfaring av evangelieformidlingen som jeg senere har lært å forklare best med språk inspirert

av 2 Kor 4,6 – “guddommelig lys i hjertet” – Gud “slo på lysbryteren i mitt hjerte” som gjorde at jeg kunne se Jesus nettopp som så attraktiv og herlig som han er beskrevet i Skriften. Det oppstod en umiddelbar dyp affeksjon til den Jesus som det ble forkynt om i evangeliet som siden har vedvart. Ikke bare forstod jeg kunnskapen om evangeliet med hodet, men jeg var også blitt glad i Jesus. Det var som om jeg kunne skimte Jesu uoverskridelige verdi og samtidig finne ham å ha blitt tilsvarende verdifull også for meg. Det utslagsgivende var ikke noe ny informasjon i forkynnelsen jeg hørte, noe spesiell inderlighet eller andre kjennetegn ved forkynnelsen som kan forklare hvorfor evangeliet plutselig fikk en så viktig og eksistensiell betydning for meg. Derfor har formuleringen i 2 Kor 4,6 blitt noe jeg kjenner meg igjen i. Jeg tror at det nok ikke var forkynneren eller forkynnelsen som skapte noe i meg, men Gud selv. I min faglige tilnærming til 2 Kor 4,6 er det viktig for meg å legge til side håpet om å få denne forståelsen av teksten bekreftet. Her er jeg ute etter å komme til bunns i hva teksten betyr, ikke bare for meg, men for de første leserne av brevet Paulus skrev.

2. Metode

Jeg har analysert grunnteksten med eksegetisk metode, historisk kritisk, leksikal, grammatisk analyse og diskutert med et rikt mangfold av forskningslitteratur fra fortolkere av den utvalgte teksten. Jeg vil begynne med å gjøre rede for hvordan teksten har blitt fortolket gjennom teologihistorien og nyere forskningshistorie. Videre vil jeg redegjøre om Paulus andre brev til Korint, om konteksten og om omstendighetene til passasjen. Så vil jeg presentere mitt eksegetiske arbeid med teksten og min egen tolkning i dialog med nyere forskning. Til sist vil jeg samle alle elementene i en syntese.

Jeg vil aktivt benytte en metode som Thomas Schreiner kaller «Tracing the Argument»⁶, som han krediterer sin gamle lærer Daniel Payton Fuller. Det går ut på å følge konjunksjoner eller implisitte konjunksjoner og kasustyper for bedømme hva slags *funksjoner* ord har for ord, leddsetninger for setninger, setninger for avsnitt, og avsnitt for kapitler og kapitler for brevet. Tanken er at tekst er en *lenke av argumenter* som er koblet sammen hensiktsmessig, og

⁶ Schreiner., *Interpreting the Pauline Epistles*, 2nd ed. (Grand Rapids, Mich: Baker Academic, 2011), 97-124.

metoden skal finne hva slags type forhold utsagn har til hverandre i denne lenken av argumenter. Det handler om å finne ut *hva* som begrunner hva, *hvordan* utsagn begrunnes, om utsagn er *sidestilte* eller *underordnede*, hva som er et hovedutsagn og et støtteutsagn, osv. Ved bruk av *Argument Tracing* er det også en kan komme til å følge utsagn og argumenter på tvers av bibelske bøker og kilder, når for eksempel noe begrunnes i Skriftene («for det står skrevet at...») eller om noe knyttes til samtiden.

Før vi kan analysere slike detaljer, er det nyttig å danne oss en oversikt over passasjens tolkningshistorie, dens plass innen Paulinsk forskning og konteksten for passasjen. Dette er det kapittel 3 handler om.

Jeg har ellers tatt utgangspunkt i å følge Michael Gorman sine råd for inndeling i kapitler.⁷ Jeg har forsøkt å gripe leserens oppmerksomhet (Kapittel 1), og presentert (Kapittel 2) i korte trekk hvordan jeg metodisk har arbeidet med å fortolke 2 Kor 4,3-6. Jeg har presentert (Kapittel 3) hvor i forkynneshistorien, teologihistorien, og forskningen dette studiet hører til. Så viser jeg forsknings-tekstens bakgrunn og kontekst (Kapittel 4). Mitt eksegeese-kapittel (Kapittel 5) med analyse av 2 Kor 4,3-6 er det største kapittelet denne avhandlingen. Jeg har også gitt plass (Kapittel 6) til å reflektere mer over generell Paulinsk forståelse av Ånden og dens verk i troendes hjerter, som en måte å løfte blikket fra teksten under lupen og se hva granskingen av alle de små puslespillbrikkene gjør med det store bildet. Til sist (Kapittel 7) sammenfatter jeg observasjoner i en syntese, parafraserer og uttrykker mine konklusjoner.

3. Viktige fortolkninger av 2 Korinterbrev 2,14-4,6

3.1 Teologihistorisk bakgrunn for 2 Kor 4,3-6

Hensikten med denne delen er å skissere en oppsummering av hvordan teksten har blitt forstått gjennom historien. Her gjennomgår jeg derfor hvordan sentrale personer i teologihistorien har forholdt seg til teksten. Utvalget er gjort med noe fokus på hvordan dette berører min problemstilling.

⁷ Gorman. *Elements of Biblical Exegesis*. (Peabody, Mass: Hendrickson, 2009)

I teologihistorien har Kristi herlighets synlighet, som spesielt 2 Kor 3,18 og 4,4-6 beskriver, handlet om teofani – om å se Gud. Augustin omtaler *meningen med livet* i *Retractationes* slik: «Det finnes ingen større glede for mennesket, enn det perfekte synet av Gud...i det fremtidige livet.»⁸ Det som Augustin kaller «det perfekte synet av Gud» ble senere, av Thomas Aquinas, kalt for *visio beatificae*⁹ («The Beatific Vision»¹⁰ eller «det salige synet»). Diskursen ble fulgt opp videre av blant andre Thomas av Kempis,¹¹ og videre i reformasjonstiden av spesielt Jean Calvin, John Owen, Francis Turretin og Jonathan Edwards. Med andre ord har spesielt den reformerte skolastikken og puritanismen stått for utviklingen av teologien om det salige synet. I denne systematiske teologiske sammenhengen har tekstene for vårt studie vært anvendt som svært sentrale skriftsteder å bygge dette på. Reformasjonens *sola scriptura*- og *ad fontes*-prinsipp, med å basere dogmer og teologi på Skriften, har gjort spesielt Paulus sine tekster om teofani og kristofani viktige for utviklingen av teologi som dette.

John Owen, en viktig reformert teolog, puritaner, kirkeleder i Storbritannia og akademisk leder i Universitetet i Oxford på 1600-tallet, har antakelig mer enn de fleste bidratt med utviklingen av det salige synet. Han skriver i sitt verk «Meditations and Discourses On the Glory of Christ, in His Person, Office, and Grace» (1684), med henvisning til 2 Kor 3,18; 4,6; 5,7 og 1 Kor 13,12, at «det er to måter eller grader ved å betrakte Kristi herlighet, som stadig skjelnes mellom i Skriften. Den ene er ved tro i denne verden...den andre er ved syn i evigheten.»¹² Om det å betrakte Kristi herlighet i denne verden, sier Owen, er mennesket avhengig av at Gud gir evnen til å se Kristi herlighet med troens øye. «Den døve har ingen glede av musikk; den blinde har ingen glede av farger; slik har ingen glede av å se Kristi herlighet uten at han har fått se kunnskapens lys om Guds herlighet i Jesu Kristi ansikt.»¹³ Her

⁸ St. Augustin, *Retractationes*, Bok 1, kapittel 2

⁹ Thomas Aquinas, *Summa Theologiae a concise translation* (overs. Timothy McDermott), (Christian Classics, 1989), s. 28.

¹⁰ Søken etter å se det guddommelige er selvsagt mye eldre. Det er det både gammeltestamentlige eksempler på (2 Mos 33,18; Jes 6) og filosofihistoriske eksempler på: se Keener. *1-2 Corinthians*. (Cambridge: Cambridge University Press, 2005), 170.

¹¹ Thomas a Kempis, *The Soliloquy of the soul, and the Garden of roses* (overs. av W.B. Flower), (Nabu Press, 2012), kap 19, s.104.

¹² Owen. *On the Glory of Christ* (London, 1684), 6.

¹³ *Ibid.*, 13

er det Owen bruker formuleringer fra 2 Kor 4,6. Han alluderer også til Augustin kjente formulering om menneskets *rastløshet inntil det finner hvile i Gud*, og legger til formuleringen «inntil det betrakter Hans (Kristi) herlighet»¹⁴. Owen siterer Joh 14,9; «han som har sett ham (Kristus), har sett Faderen også», og begrunner med å vise til 2 Kor 4,6; «for vi ser kunnskapens lys om Guds herlighet i Jesu Kristi ansikt.» Videre skriver Owen: «Guds herlighet viser både de hellige egenskaper ved hans natur og hans viljes råd. Og vi har bare i Jesu Kristi ansikt kunnskapens lys om disse ting. Hva enn vi måtte ha av uperfekte forestillinger om dem på andre måter, kan vi ikke ha lysende og strålende kunnskap om Guds herlighet til å opplyse våre sinn og helliggjøre våre hjerter, uten at det er i Jesu Kristi ansikt, for han er Guds bilde.»¹⁵

Charles Hodge, en betydningsfull presbyteriansk teolog og rektor ved Princeton Theological Seminary på 1800-tallet, har skrevet en bibelkommentar om 2 Korinterbrev (1862). Om 4,6 sier han at det er to forskjellige tolkninger som vanligvis er tatt av dette verset. Begge handler om hvordan ὄτι i 4,6 relaterer til 4,5. Det *første alternativet* er at Gud har åpenbart til Paulus kunnskapen om Kristus for at han skal kommunisere den kunnskapen videre til andre. Dette tolkningsalternativet tilskriver han Martin Luther, som er kjent for å starte reformasjonen på 1500-tallet. Nedenfor skal vi se at Luthers oversettelse gjenspeiler denne typen videreformidling av kunnskap. Det *andre alternativet* er at 4,6 kan bli forstått som å oppgi grunnen til hvorfor Paulus forkynte Kristus; for det er i Kristus at Guds herlighet åpenbart. Hodge legger til at i det siste tilfellet forstås flertallsformen ταῖς καρδίαις ἡμῶν (våre hjerter) som de troendes hjerter. Målet med at Gud skinner i våre hjerter er at vi skal gripe Guds herlighet i Jesu Kristi ansikt. Hodge tilskriver dette siste tolkningsalternativet til Jean Calvin, kjent og viktig reformator i Geneve under reformasjonen.

Calvin skriver i sin kommentar til 2 Kor 4,6 (1546) at slik Gud, som Skaper av verden, øser over oss med solens lys og samtidig gir oss øyne til å motta det, slik er det han lyser over oss med sitt evangelium, men i vår blindhet ville det vært forgjeves om han ikke også samtidig

¹⁴ Ibid., 3

¹⁵ Ibid., 17

lyser opp vår forståelse ved sin Ånd (Calvins' Kommentar til 2 Kor 4,6). Han knytter dette til læren om den nye fødsel (som i senere teologihistorie gjerne kalles "regeneration").¹⁶ At gjennom forkynnelsen av evangeliet er det noen utvalgte som gis troens gave og blir født på ny til et nytt liv i Kristus. Martin Luthers oversettelse av 4,6 understreker, som Hodge antyder, *videreformidlingen* av kunnskapen om Gud i Kristus: «Denn Gott, der da hieß das Licht aus der Finsternis hervorleuchten, der hat einen hellen Schein in unsere Herzen gegeben, daß durch uns entstünde die Erleuchtung von der Erkenntnis der Klarheit Gottes in dem Angesichte Jesu Christi.»¹⁷ (På norsk «For Gud, som befalte lyset å skinne ut av mørket, har gitt en lys glød inn i hjertene våre, slik at det *gjennom oss* ville komme belysning av erkjennelse av Guds klarhet i ansiktet til Jesus Kristus.»)

Hodge sier videre at det første syn (Luther) er konsistent med ordenes mening, men at han selv, med Calvin, vil legge fram argumenter for det siste alternativet, nemlig at Gud åpenbarer Kristus direkte for de som er utvalgte. Hodge mener (1) at det er mer naturlig å tenke at det Paulus gjør med ὄτι i 4,6, er å begrunne hvorfor han forkynner Kristus, heller enn å begrunne hvorfor han tjener korinterne. Videre sier han (2) at flertallsformen ταῖς καρδίαις ἡμῶν kan, som i 3,2 gjelde apostelen selv, men at det er mer naturlig å forstå det som troendes hjerter, og viser så til en parallell i Gal 1,16. (3) Videreformidlings-alternativet, sier Hodge, krever at φωτισμός har en annen betydning i 4,6 enn i 4,4. I 4,4 betyr det *lys*, mens i 4,6 er det tvunget til å bety *handlingen å kommunisere lys*. Hvis φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου betyr lyset som stråler fra evangeliet (eller selve evangeliet som lysende), da betyr φωτισμὸν τῆς γνώσεως lyset som kunnskapen om Kristus er kilden til. I 4,4 sies det at Satan har blindet de vantros øyne så de ikke ser lyset som stråler fram fra evangeliet om Kristi herlighet. I 4,6 sies det at Gud har lyst oss opp så vi *kan* se det. Evangeliet er skjult for en gruppe mennesker, men Gud har åpnet øynene til en annen gruppe til å se evangeliets herlighet. Hodge viser til 1 Kor 2,14 og sier at det er en tofoldig opplysning, den ene en ytre opplysning ved ordet, som Satan kan forblinde vantro fra å se, og den andre en indre opplysning ved Ånden, hvor vi er gjort i stand

¹⁶ Calvin, *Commentary on Corinthians - Volume 2, Transl. John Pringle* (Christian Classics Ethereal Library: Mich, 1849), 171-173.

¹⁷ Luther, *Die Bibel* (Stuttgart: Württembergische Bibelanstalt, 1967), 255.

til å se herligheten som objektivt er åpenbart. Det er Guds herlighet åpenbart i Kristus som mennesker ved Åndens opplysning er gjort i stand til å se. Denne kunnskapen om Gud i Kristus er ikke bare et spørsmål om intellektuell forståelse som en kan kommunisere til hverandre. Det er en åndelig dømmekraft som er gitt fra Guds Ånd alene.¹⁸ Så for Hodge er det klart at Calvins' lesning av 4,6 gir best mening.

John Locke (1632-1704), kjent som opplysningstidens filosof, studerte under John Owen i Oxford. Derfor er det kanskje overraskende at Locke i sin parafraze og kommentarer til 2 Korinterbrev, ikke legger seg på samme linje som Owen, Calvin og Hodge. Han parafrazerer 4,6 «Guds som skapte lyset å skinne ut av mørket, har lyst opp også mitt mørke hjerte, som før ikke så ende på loven, så jeg kan kommunisere kunnskapen og lyset til Guds herlighet som skinner i Jesu Kristi ansikt.»¹⁹ Så det er tydelig en videreformidling i Lockes fortolkning av 4,6. I sine kommentarer sier han at også 3,18 taler om *apostlene* (altså ikke “alle”) som blir forvandlet fra herlighet til herlighet; «ved sin store og klare kommunikasjon av kunnskapen om Gud i evangeliet er det de sies å bli formet til det samme bildet, og representere refleksjonen av Herren, og være bilder av Kristus.»²⁰

Jonathan Edwards, teolog og pastor med stor innflytelse under “The Great Awakening” i Amerika på 1700-tallet, bygger på Calvin og Owen. Edwards legger fram en tese i prekenen «A Divine and Supernatural Light» (1734) om at dette lyset leder til å sense Guds storhet og skjønnhet og til en overbevisning om dens sannhet og realitet, og at dette overnaturlige blir gjort ved hjelp av naturlige middel som bibelordet, forkynneren, lytting, sinnets forståelsesevne, osv. «Nye sannheter kommer ikke ved dette lyset, bare en ny begripelse av sannhetene i evangeliet,» skriver Edwards og viser til 2 Kor 4,4²¹. Evangelieforkynnelsen stråler altså av lyset fra Kristi herlighet, men om noen ikke ser lyset er det fordi de er forblindet (4,3-4). Edwards skriver at 4,6 «viser tydelig at det finnes noe slikt som en oppdagelse av den guddommelige superlative herligheten og eksellense til Gud og Kristus; og

¹⁸ Hodge, *Commentary on the Second Epistle to the Corinthians* (Wm. B. Eerdmans Publishing, 1994), 88-91.

¹⁹ Locke, *The Works of John Locke*. (Mich: University of Michigan, T. Tegg, 1823), 203-204.

²⁰ *Ibid.*, 204

²¹ Edwards, *A Divine And Supernatural Light*. (Printed by S. Kneeland and T. Green: Boston, 1734), 16.

det spesielt for de hellige. Og at det er umiddelbart fra Gud, som lys fra solen, og at det er den umiddelbare effekten av hans kraft og vilje, siden det er sammenlignet med det kraftige skaperordet fra begynnelsen, og siden det i kapittelet før er sagt å være ved Herrens Ånd.»²² Han sier med andre ord at gjennom evangelieforkynnelsen kan Guds herlighets lys oppdages av de hellige og at når det skjer, så er det ved Guds vilje og handlekraft og med umiddelbar virkning i hjertet.

Johannes Khrysostomos (347–407) parafraserer 2 Kor 4,6 og sier at det er som om Paulus sier at «som på Moses' ansikt, har Guds herlighets lys skint i deres hjerter», og videre knytter han 4,6 til 3,18 og treenighetens verk i *den troende*. Ambrosius (337-397) har et lignende treenig anliggende, og forstår på tilsvarende vis at «våre hjerter» i 2 Kor 4,6 gjelder *de troende*. Han skriver at det er *Ånden* som skinner «så vi kan kjenne Gud i Jesu Kristi ansikt».

3.2 Nyere forskningshistorie for 2 Kor 4,6

Senere tids forskning på Paulus har vært preget av studier om Paulus' identitet, teologi, oppdrag, historiske kontekst og forholdet mellom disse. Én av de signifikante utviklingene i Paulinsk forskning de siste tretti år er det såkalte «nye perspektivet på Paulus», eller rettere sagt perspektiver,²³ som bygger på innflytelsen til spesielt E. P. Sanders, James Dunn, N. T. Wright og Richard Hays. I sin oppsummering av senere tids Paulinsk forskning, starter Ben Witherington III og Jason A. Myers med svenske Krister Stendahl i 1963, når de peker på en markør for det store skiftet i Paulinske studier.²⁴ Det som har kjennetegnet dette skiftet og det nye perspektivet er spørsmål om Paulus sitt syn på loven, seg selv, jøder og hedninger. Spørsmål om hvordan vi skal forstå Paulus' kritikk av loven står særlig i fokus for disse senere tids kontroverser i forskningen på Paulus. Der hvor Paulus tidligere, spesielt i den lutherske tradisjonen, ble forstått å være ikke bare *lov-kritiker*, men også som følge både *anti-legalist* i generell forstand og *anti-jødisk*, har nyere forskning problematisert dette på

²² Ibid., 19. (Jeg har oversatt Edwards til norsk, men forsøkt å bevare noen av de typisk engelske begrepene for å bevare setningene. Så her er noe dårlig norsk, men Edwards lar seg ikke så lett oversette uten å forsvinne.)

²³ Ben Witherington III and Jason A. Myers, *Voices and Views on Paul - Exploring Scholarly Trends* (Downers Grove, Illinois: IVP Academic, 2020) 1

²⁴ Ibid., 2-3

forskjellige måter.²⁵ Karl Olav Sandnes sier om disse mange perspektivene i forskningen at de ikke er ensartede i den forstand at de er “skoler”, men at de heller er former for nettverk av forskere som deler noen fundamentale antakelser og argumenter.²⁶

Et av de ferskere perspektivene som har fulgt denne tradisjonen har blitt kalt “det radikalt nye perspektivet”²⁷ eller “Paul within Judaism”²⁸ og kjennetegnes ved å lese Paulus som først og fremst en “hedningenes apostel”, og dermed å forstå hans teologi å være relevant primært for hedninger.²⁹

Oppsummert kan vi si at noen av de viktige spørsmålene som i senere tid har vært oppe til debatt, som har ført til ulike perspektiver og kontroverser, har vært: Hva slags jøde var Paulus? Hva forandret seg i Paulus’ jødedom, selvforståelse og teologi etter Damaskushendelsen? Var det meste av hans teologi likt som før eller helt ny etter denne hendelsen? Hva er så ifølge Paulus normativ teologi for jøder og for hedninger i lys av Kristushendelsen? Hva vil det si at Paulus er hedningenes apostel? Alle disse spørsmålene har å gjøre med spørsmål om kontinuitet og diskontinuitet.

I sammenheng med disse spørsmålene er blant annet 2 Kor 3,6-18 en svært sentral tekst, hvor Paulus kritiserer loven med formuleringer som “bokstaven slår ihjel, men Ånden gjør levende” og “dødens tjeneste som bygde på bokstaver hugget i stein,” (3,6-7) hvor han stiller *lovens glans* i sterk kontrast til den fra *Åndens’ tjeneste*, og skiller mellom *den gamle og den nye pakt* (3,6;14).³⁰ Denne teksten er en viktig nabo og kontekst til teksten i vårt studie, og bringer med seg viktige implikasjoner til fortolkninger av 2 Kor 4,1-6. Både herlighet-motivet, tilsløring-motivet og det overordnede legitimitetsforsvaret til Paulus blir

²⁵ John Barclay, *Paul and the Gift* (Eerdmans, 2015) 339-341.

²⁶ Sandnes, *Paul Perceived* (Tübingen: Mohr Siebeck, 2018), 15.

²⁷ Eisenbaum, *Paul was not a Christian: The Original Message of a Misunderstood Apostle* (NY: HarperOne, 2010), 215-216.

²⁸ Thiessen, *Paul and the Gentile Problem* (Oxford: Oxford University Press, 2016), 169.

²⁹ Fredriksen, *Paul: The Pagan’s Apostle*. (New Haven, London: Yale University Press, 2017).

³⁰ Teksten har tradisjonelt blitt lest som et ankerpunkt for å forstå Paulus sin bestemte refleksjon på hans egen ekklesiologiske hermeneutikk. Hays, *Echoes of Scripture in the Letters of Paul*. (London: Yale University Press, 1989), 123-124.

med fra 2 Kor 3 til 4,1-6. Selv om pakt-begrepet ikke er i bruk i 4,1-6 er likevel spørsmålene om kontinuitet og diskontinuitet mellom Sinai-pakten og den nye pakten med i bakgrunnen.

Relevant for vår problemstilling er spørsmålet om hvorvidt lyset i hjerter i 4,6 er en beskrivelse av en erfaring for Paulus alene (Damaskushendelsen), en erfaring for jøder som på samme måte som Paulus kommer til tro på Kristus Jesus, en erfaring for hedninger som kommer til tro på Kristus Jesus eller en erfaring for alle som kommer til tro på Kristus Jesus. Dette spørsmålet henger direkte sammen med hvordan vi skal lese bruken av første person flertall i 4,6. Uansett hvem som er inkludert eller ikke i bruken av første person flertall, så gjelder den for Paulus i alle tilfeller. Og at det 4,6 beskriver uansett gjelder for Paulus, gjør at 4,6 uansett kaster lys tilbake på hans erfaring på veien til Damaskus. Dette trenger ikke å bety at Damaskushendelsen er *det* som beskrives i 4,6. Dersom 4,6 er en beskrivelse av hvordan Gud skaper tro i hjerter, da utfordrer dette de perspektiver på Paulus som toner ned kontrasten fra før og etter Damaskushendelsen. Dette utfordrer dem som, med Krister Stendahl, tenker om Damaskushendelsen som *et kall og ikke en konvertering*,³¹ da 4,6 bruker et tydelig konverterings-språk (som i Apg 26,18; 1 Pet 2,9).³² Uenighetene rundt bruken av begrepet “konvertering” når det er snakk om Paulus går ut på at noen vil kun bruke begrepet når det tydelig er snakk om konvertering fra én religion til en annen. På tidspunktet for Damaskushendelsen hadde enda ikke troen på Jesus blitt regnet som en ny “religion” enda uansett. Andre vil argumentere for at en kan bruke “konvertering”-begrepet når det er snakk om å endre seg fra én jødisk sekt til en annen,³³ som i Paulus tilfelle på veien til Damaskus. Derfor har det likevel blitt vanlig å referere til Damaskushendelsen ved bruk av begrepet “konvertering”. Paulus var like fullt jøde fortsatt, som E. P. Sanders har sagt det, “Paul was and remained a Jew”³⁴ – men en form for “konvertering” må det være på sin plass å kunne

³¹ Stendahl, *Paul among Jews and Gentiles* (Philadelphia: Fortress, 1976) 23.

³² Bird, *An Anomalous Jew* (Mich: Eerdmans, 2016), 61. Se også Thrall. *The Second Epistle to the Corinthians*. (Edinburgh: Clark, 1994), 315. Med “konverterings-språk” menes her motiv og vokabular som beskriver en indre forvandling med bruk av formuleringer som mørke-til-lys, død-til-levende, lignende kontraster og ellers formuleringer av tofani-lignende vendepunkts-begreper. Se også fotnoten hos Sandnes, *Paul - One of the Prophets?* (Tübingen: Mohr Siebeck, 1991), 137.

³³ Bird, *An Anomalous Jew* (Mich: Eerdmans, 2016), 36.

³⁴ Sanders, *Comparing Judaism and Christianity*. (Minneapolis: Fortress, 2016), 231. Eller som Pamela Eisenbaum har sagt det: «Paul lived and died a Jew». Eisenbaum. *Paul Was Not a Christian*. (New York:

kalle denne samlingen av forandringer som han erfarte.³⁵ For Paulus betydde denne endringen både en indre forandring i synet på Gud og på Jesus, en endring som innebar å motta Den hellige Ånd og bli døpt, og en stor ytre endring for Paulus i form av å snu opp-ned på måten å leve på. Denne indre forandringen kan beskrives gjennom ytre faktorer som moderne sosiologi kan kaste lys på, eller som psykologi kan forsøke å gi innsikt i gjennom å analysere Paulus sine brev, men om forskeren selv faktisk tenker at Den levende Gud i sannhet trolig viste seg for Paulus i den oppstandne Jesus Kristus, da er dette helt eksistensielt for Paulus. Da er det vi faglig og analytisk kaller «konvertering» et altfor lite dekkende begrep, da er det som skjedde for Paulus faktisk en overgang fra åndelig død til levende – om vi skal tro Paulus selv (Gal 1,4; 12; Fil 1,19-21; Rom 9,1-3).³⁶ Om begrepet kan inneholde dette, kan vi med sikkerhet bruke det om Paulus.³⁷

Seyon Kim har blitt kjent for å lese allusjoner til Kristofaniet Paulus erfarte på vei til Damaskus i 2 Kor 4,4-6. Kim undersøkte om en kunne spore selve Damaskushendelsens innflytelse på alt av Paulus sin teologi. 2 Kor 4,4-6 har, til tross for tydelig forskjell mellom beskrivelse av lys som indre og ytre erfaringer, flere likheter til de tre Lukanske beretningene om Paulus' konvertering i Apostlenes gjerninger.³⁸ Mange andre tolkere av 4,6 har med Kim konkludert med at Paulus bruk av første person flertall er en apostolisk bruk om seg selv.³⁹ Og

HarperCollins, 2009). Novenson skriver ««In social terms, then, Paul did not abandon Judaism, but what about in theological terms? In particular, does (what Paul calls) the offense of the crucified Christ (1 Cor 1:23) entail his abandonment of Judaism? To be sure, Paul mourns that most of his co-ethnics do not recognize “the glory of God in the face of Christ” (2 Cor 4:6) as he does...Paul does not reify and isolate Judaism as a thing at all; like most of his contemporaries, he only thinks in terms of “ancestral traditions,” whether Jewish, Greek, Roman, or what have you...the phenomenon Paul was trying to explain: the Jewish messiah had appeared, but only gentiles, not Jews (for the most part), were bowing the knee to him. Desperate times call for desperate explanatory measures. None of this, however, amounts to abandoning Judaism.» Novenson. *Paul Then and Now*. (Grand Rapids, Mich.: Eerdmans Publishing Co., 2022).

³⁵ Gorman lister konkrete ting som endret seg for Paulus gjennom møtet med Jesus på veien til Damaskus. Gorman. *Apostle of the Crucified Lord*. (Grand Rapids, Mich: Eerdmans, 2004), 56-57.

³⁶ Det kan være en fordel å møte Paulus sitt forhold til konvertering gjennom hans egen forståelse. Fordi han dedikerte hele livet til å vinne og ta vare på konvertitter, var soteriologi for ham slett ikke noe abstrakt og teoretisk. Chester. *Conversion at Corinth*. (London: T & T Clark, 2003), 53.

³⁷ Jeg diskuterer mer konvertering i kapittel 5.3.4.3.

³⁸ Fremstilt tydelig i Harris. *The Second Epistle to the Corinthians*. (Mich: Wm. B. Eerdmans Publishing Co, 2005) 336

³⁹ Kim, *The Origin of Paul's Gospel* (Mich: Eerdmans, 1981), 5-6. Også Thrall. *The Second Epistle to the Corinthians*. (Edinburgh: Clark, 1994), 317-318.

at beskrivelsen av lys i hjerter i 4,6 dermed gjelder for bare Paulus. Dette fordi det stemmer godt med hvordan bruken av første person flertall framstår i 2,14-4,6. Det overordnede temaet Paulus skriver om i denne konteksten i 2 Kor er hans egen rolle og legitimitet overfor korintermenigheten.⁴⁰ Bruken av første person flertall i 4,5 står helt klart i antitese til bruken av *andre person flertall* i 4,5 og derfor har mange tolkere av 4,6 konkludert med at det er samme bruk av første person flertall som videreføres fra 4,5 til 4,6. Dette, sammen med spesielt bruken av lys-begrepet og likhetene til formuleringene i Apg 26,16-18 styrker hypotesen om at Paulus her tenker tilbake på sin egen Kristofani-erfaring på veien til Damaskus. Den erfaringen bar preg av både lys, blindhet og et kontrastfylt før og etter for Paulus. Blant dem som tolker 4,6 som allusjon til Damaskushendelsen eller Guds virksomhet i Paulus, er rask til å si at Paulus unike erfaring i noen grad kan sees på som et paradigme for alle troendes erfaringer.⁴¹ Noen mener det er som en indirekte implikasjon av teksten eller som en direkte implikasjon av at Paulus videreformidler kunnskapen om herligheten.⁴² Noen oversettelser velger å legge til en form for videreformidling i 4,6 for at denne tolkningen skal være tilgjengelig. NO2011 har for eksempel formuleringen “lyse fram”, som ikke er å finne i grunnteksten på gresk. Martin Luther sin tyske oversettelse gjør noe lignende ved å legge til formuleringen “gjennom oss...kommet”.⁴³ Kim, som mener at den apostoliske tjenesten er et instrument som Gud skinner lys gjennom til andre, sier også at i deres erfaring av lys gjennom proklamasjonen til Paulus og deres konvertering skjer den samme nyskapelse for dem i deres hjerter.⁴⁴

Ikke alle forskere har vært enige i at det er en selvfølge at Paulus snakker om seg selv i 4,6. Timothy Wiarda argumenterer for at flere faktorer indikerer at Paulus med “i våre hjerter” mener et Guds verk i hjertene til *alle troende*. At det ikke bare er Paulus som er forvandlet

⁴⁰ Paulus’ egen *διακονία*. Begrepet og beslektede begreper er å finne i 3,3; 3,6-9; 4,1; 5,18; 6,3-4. Begrepet *δοῦλος* er brukt i 4,5.

⁴¹ Harris. *The Second Epistle to the Corinthians*. (Mich: Wm. B. Eerdmans Publishing Co, 2005), 337. Matera formulerer et lignende perspektiv slik: «The nature of the material, however, is such that what Paul says of himself can also be applied in large measure to other believers as well.» Matera. *II Corinthians*. (Louisville, KY: Westminster John Knox, 2003), 103.

⁴² Wiarda, Timothy, *Spirit and Word* (NewYork: T&T Clark. 2017), 47.

⁴³ Se kapittel 3.1 om Luthers oversettelse, og se kapittel 5.3.4.3 for drøfting av denne måten å oversette på.

⁴⁴ S. Kim, *The Origin of Paul’s Gospel* (Mich: Eerdmans, 1981), 9.

med evangeliets lys, men alle av de han skriver til som tror. Han begrunner dette først med å peke på hvordan 4,4 refererer til opplysning og herlighet fra evangeliet skjult for alle vantro, og at det derfor følger at opplysningen og herligheten i 4,6 naturlig refererer til alle troende. For det andre mener Wiarda at 4,6 presenterer Guds løsning på problemet beskrevet i 4,4 med *blindhet*, ved å vinne over blindheten med lys til hjerter. For det tredje argumenterer Wiarda for at *tilsløring-motivet* er vel så viktig å følge videre fra 3,14-16 til 4,4-6 som det å følge *tjeneste-motivets* fortsettelse. For det fjerde viser Wiarda til den konseptuelle parallellen mellom 3,18 og 4,6, Guds *slør-fjerning* i 3,18 og Guds *opplysning av hjerter* i 4,6, begge deler for at herligheten skal beskues. For det femte påpeker Wiarda at det tross alt er et første person flertall i 4,6 som burde støtte tanken om at opplysningen berører alle troende, men han er også snar til å innrømme at dette argumentet svekkes av at annen bruk av første person flertall i konteksten er brukt om Paulus alene, og viser til 3,2 og 7,3. For det sjette sier Wiarda at 4,6 er forskjellig fra andre steder hvor Paulus beskriver sin egen erfaring av å se Kristus. For eksempel er det i Gal 1,16 Gud som “åpenbarer” sin Sønn og i 1 Kor 5,8 er det Kristus som “viser seg” for ham, men ingen lignende formuleringer som 2 Kor 4,6 sin “opplysning med kunnskap om herlighet i hjerter”. For det syvende viser Wiarda til hvordan 4,5 og 4,6 logisk henger sammen, og sier at dersom poenget i 4,5 er *selve forkynneroppgaven* så er et støtteargument om hans kall og konvertering på sin plass, men hvis poenget i 4,5 heller er forkynneroppgavens *sikte*; Jesus Kristus, heller enn “oss selv,” gir det best mening at Paulus forklarer hvorfor Kristus er tjenestens sentrum; fordi det er “i Jesu Kristi ansikt” at Guds herlighet er kjent. Denne herligheten i Kristi ansikt vil bli gjenkjent av alle troende idet Gud lyser opp deres hjerter.⁴⁵ Det er også andre som i senere tid har tolket 4,6 til generelt å gjelde menneskers hjerte,⁴⁶ men få har i nyere tid gått like grundig inn i dette synet som Wiarda.

Ut over dette er finnes det også eksempler på bruk av spesifikke metoder for fortolke teksten. For eksempel er det blant annet Hays som studerer *intertekstualitet* i 2 Kor 3,1-4,6,⁴⁷ Crafton

⁴⁵ Wiarda, *Spirit and Word* (New York: T&T Clark, 2017), 47-49.

⁴⁶ Barclay i *Eerdmans commentary on the Bible*, 1361

⁴⁷ Hays. *Echoes of Scripture in the Letters of Paul*. (London: Yale University Press, 1989), 125-149.

som studerer 2 Korinterbrev i lys av spesifikke *retoriske analyser*,⁴⁸ og Theissen som fortolker 2 Kor 3,4-4,6 basert på Freuds psykoanalyse og kategorier fra Jungs analytiske psykologi.⁴⁹ Videre i de neste kapitlene vil det fortløpende bli presentert ytterligere materiale fra nyere forskning på teksten, men dette er bedre å presentere og lese i sammenheng med diskusjon og eksegese. Til nå har vi sett på noen perspektiver som innleder for oss den moderne forskningslesning av teksten. Dette blir for oss på en måte dørstokken på vei ut i Andre Korinterbrevs fortolkningsverden.

4. Paulus sitt andre brev til Korint

«It is hard to escape the impression that, to this day, when 2 Corinthians 3 is read a veil lies over our minds», sier Richard Hays.⁵⁰ Og det samme skal kunne sies om 2,14-4-6.

2 Korinterbrev er et svært krevende brev å lese og granske.⁵¹ Det er det flere grunner til. Det er det mest intenst personlige brevet til Paulus og i 2,14-7,4 er det til tider vanskelig å følge flyten av utsagn og poenger.⁵² Deler av brevet har avansert gresk språk. Det er også uenighet blant forskere om hvorvidt brevet kan være sammensatt av flere brev.⁵³ Og de forskjellige delene til brevet, og mulighetene for ulike typer sammensetninger av brevets deler, gjør det ytterligere teknisk å skulle avdekke meningsinnholdet. Likevel kan det i høyeste grad være givende.⁵⁴ Det er mye å oppdage, spennende teologiske poenger og en nokså gjennomiktig

⁴⁸ Crafton. *The Agency of the Apostle*. (Mich: JSOT Press, 1991)

⁴⁹ Theissen. *Psychological Aspects of Pauline Theology*. (Philadelphia, Fortress Press, 1987), 143.

⁵⁰ Hays. *Echoes of Scripture*. (London: Yale University Press, 1989), 123.

⁵¹ Barclay sier om 2 Korinterbrev at det inneholder noe av det vanskeligste materialet i den Paulinske korpus. Barclay, *2 Corinthians*, in *Eerdmans Commentary on the Bible*, ed. James D. G. Dunn (Mich: Eerdmans, 2003), 1356. Blomberg sier om passasjen 1,12-7,16: "The difficulty in following Paul's train of thought and the inadequacy of previous outlines is readily admitted by most commentators." Blomberg. "The Structure of 2 Corinthians", 9.

⁵² Fee & Stuart. *How to Read the Bible Book by Book*. (Grand Rapids: Zondervan, 2002). Også Goulder, som kaller 2 Korinterbrev for det mest sublime brevet til Paulus. Goulder. «The Pauline Epistles», 492

⁵³ «The events that led to the composition of 2 Corinthians are the subject of great debate together with the nature of the composition of itself, with most scholars understanding the work to be a composite of more than one letter (all written eighteen to twenty-four months after the composition of 1 Corinthians)», Macdonald, «The Thessalonian and Corinthian letters», 71.

⁵⁴ «No Pauline letter requires more of its readers or offers more of a reward to those who apply themselves carefully to its interpretation than 2 Cor». Furnish, *II Corinthians. The Anchor Bible* (Garden City: Doubleday, 1984), 3.

forfatter. Brevet er fylt av dype uttrykk av personlig affeksjon og sinne, dype refleksjoner, rikt på skrivestil, stemninger, ideer og perspektiver.⁵⁵ Samtidig er brevet rikt på nøye artikulert retorikk og argumenter. Det som nå er den vanligste holdningen til brevet uttrykker John Barclay slik: «Reading 2 Corinthians as a whole, one is impressed both by its thematic coherence and by its sometimes disjointed progression of thought.»⁵⁶ I siste del av kapittelet skal vi likevel se på noen kompliserende faktorer angående brevets sammensetning og spørsmål om dets enhetlighet.

Paulus sitt⁵⁷ andre brev til Korint er først og fremst *brev* (eller *epistel*),⁵⁸ men blant vanlige gresk-romerske undersjangerer for brev kan 2 Korinterbrev klassifiseres som «apologia» – et forsvarsskrift.⁵⁹ I følge Belleville kan dette i det minste sies om 2 Kor 1,8-7,16.⁶⁰ Vegge kaller 2,14-7,4 for en «*apologia* som ender med appeller om forsoning.»⁶¹ Belleville skriver også følgende om sjanger:⁶²

«The epistolary features and language of 2 Cor. 1:8-7:16 can best be explained in light of the Hellenistic *letter of recommendation*, with 1:8-5:21 setting the

⁵⁵ «The reader finds Paul in the height of joy and the depth of despair, expressing every attitude from cool rationality to vehement self-defense to heated attack to loving pastoral concern». Crafton. *The Agency of the Apostle*. (Mich: JSOT Press, 1991), 11.

⁵⁶ Barclay, *2 Corinthians*, in *Eerdmans Commentary on the Bible*, ed. James D. G. Dunn (Mich: Eerdmans, 2003), 1353.

⁵⁷ Det er vid konsensus for at 2 Korinterbrev er å regne som et av Paulus sine brev - også det vi kaller *autentiske brev*. Goulder. «The Pauline Epistles», 479. Harris. *The Second Epistle to the Corinthians*. (Grand Rapids, Mich.: Eerdmans Paternoster, 2005), 1. Longenecker, «What do we find in Paul's letters?», 7. Andre Korinterbrev er faktisk heller blant brevene vi bruker som målestokk for å verifisere om andre brev er skrevet av Paulus.

⁵⁸ Flere (først Adolf Deissmann) har i mange sammenhenger funnet det å være nyttig å bruke begrepet «epistel» av (ἐπιστολή), til forskjell fra «brev» for å gjøre et poeng ut av at den nytestamentlige brevlitteraturen tilhører en bestemt sjanger. Da forstås *brev* som personlige private (situasjonsbestemte og kanskje spontane) beskjeder ikke ment for offentligheten; mens *epistler* forstås som nøye velutviklede litterære verker. Bock & Fanning. *Interpreting the New Testament Text*. (Wheaton, Ill: Crossway Books, 2006). I denne avhandlingen benytter jeg begrepet «brev» siden det er vanligere på norsk. Det sammenligner Gresk-Romerske epistler med nåtidens «letter-essays», og at vi derfor ikke trenger å bry oss med de tekniske forskjellene mellom «brev» og «epistler». Doty. «The Epistles».

⁵⁹ Barnett sier at Paulus sitt apostoliske forsvar «is a strand that runs through the letter from beginning to end», Barnett. *The Second Epistle to the Corinthians*. (Mich: W.B. Eerdmans Publishing Company, 1997), 42.

⁶⁰ Belleville. *A letter of Apologetic Self-Commendation*. (1989). Cf. Harris. *The Second Epistle to the Corinthians*. (Grand Rapids, Mich.: Eerdmans Paternoster, 2005), 46-47.

⁶¹ Vegge. *2 Corinthians*. (Tübingen: Mohr Siebeck, 2008), 362.

⁶² Belleville. *A letter of Apologetic Self-Commendation*. (1989), 162-163.

stage for a favorable response through a cataloguing of credentials, 6:1-7:2 putting forward the request characteristic of this letter type, and 7:3-16 undergirding this request with appropriate expressions of appreciation and confidence.»

Så ironisk nok låner Paulus fra sjangeren til anbefalingsbrev i en tekst hvor han også skriver at han ikke skulle trenge anbefalingsbrev: «Trenger vel vi anbefalingsbrev fra dere eller til dere, slik som visse andre? Nei, dere er selv vårt anbefalingsbrev, skrevet i våre hjerter» (2 Kor 3,1-2)⁶³ Faktisk låner Paulus fra flere sjangrene fra gresk-romerske brev og generelt fra antikk retorikk; Theissen argumenterer for at Paulus låner fra flere sjangere og formuler for å konstruere en egen type brev: «the community letter».⁶⁴

Formler/motiv:

<i>philophoronesis</i>	vennskapelig tone
<i>parousia</i>	tilstedeværelse, ved fravær å kunne «være tilstede» gjennom brevet som et slags «besøk»
<i>homilia</i>	den vennlige samtalen

Sjangere:

<i>Diplomatiske brev</i>	offentlige, intendert til å høytleses for folkemengder, kopieres og distribueres
<i>Literære brev</i>	mye lengre brev enn vanlige private og offentlige

Alle disse elementene, og flere,⁶⁵ trekker Paulus sammen i sin egen epistel-sjanger. Angående *diplomatiske brev* forteller Theissen om hvordan allusjonen til *brev* («kjent og lest av alle mennesker») skrevet på steintavler i 2 Kor 3,2-3 viser at Paulus var klar over måten hans brev lånte fra den offentlige brevsjangeren. Han mener også at Paulus antakelig visste at kopier av hans brev ble laget, ettersom diplomatiske brev var *intendert til å bli kopiert*, ofte i form av

⁶³ Jeg returnerer til dette temaet i kapittel 5.3.4.2.

⁶⁴ Theissen. *The New Testament*. (Minneapolis: Fortress Press. 2012), 69-72.

⁶⁵ Klauck lister opp ytterligere sjangere og formuler. Klauck. *Ancient Letters*. (Waco, TX: Baylor University Press, 2006), 189-205.

offentlige inskripsjoner (i stein). Kopier vil også kunne forklare den hyppige spredningen av brevene til Paulus.⁶⁶ I tillegg arvet trolig Paulus noen sterke brev-tradisjoner fra sin jødiske bakgrunn, hvor kommunitets-perspektivet var helt vanlig.⁶⁷

Korinterbrevskorrespondansen gir oss den største samling av data i den Paulinske korpus bestående av brev og muntlige beskjeder fram og tilbake mellom Paulus og hans korrespondenter.⁶⁸ Dette bidrar til de mulighetene vi har til å kunne danne oss et bilde av historien om hvordan brev ble mottatt, fortolket og besvart; og hvordan svar ble mottatt, tolket og besvart.⁶⁹ Denne muligheten gir oss dessverre også mange utfordringer, for all den data vi har er meget vanskelig, ja nærmest umulig, å sette sammen på riktig måte, siden vi ikke har noen fasit på hva som er det riktige rekkefølgen på all dialog fram og tilbake. Ethvert forsøk på rekonstruksjon som ser 2. Korinterbrev som flere separate brev, blir gjetning, spekulasjon eller i beste tilfelle umulig å få bekreftet. Det er vanskelig å vite hva, av det Paulus skriver, som er respons på direkte innvendinger eller spørsmål, og hva som er hans respons på det han vet om oppfatningene til dem han adresserer eller opponentene han har i sikte med sin polemikk.

Vi må starte med Paulus,⁷⁰ hans forståelse av situasjonene og tolkninger av den. I brevveksling må man alltid tolke og anta ens egen hypotese er riktig før man responderer.⁷¹ Paulus gjorde nok også det. Noen ganger hadde Paulus selv fått brev han skulle svare på, samtidig som at den som leverte brevet antakelig hadde noe supplerende informasjon Paulus

⁶⁶ Theissen. *The New Testament*. (Minneapolis: Fortress Press. 2012), 71.

⁶⁷ Ibid, 72-74.

⁶⁸ Et eksempel er 2 Kor 10,10 hvor Paulus gjengir noens oppfatning og tolkning av hans tidligere brev, hvorpå her også Paulus har tolket denne tilbakemeldingen, og responderer slik han vurderer det best (10,11).

⁶⁹ Mitchell gjør dette poenget, men jeg har omformulert og tilpasset til det denne avhandlingen. Mitchell. «Paul, the Corinthians and the Birth of Christian Hermeneutics.», 20. For Mitchell er dette ekstra relevant og spennende gitt at hun skriver en tese om nettopp hermeneutikk og gitt at hennes hypotese vedrørende korrespondansens sammensetning og 2. Korinterbrevs deler og deres rekkefølge byr på konkrete muligheter for å danne seg et tydeligere bilde av konflikten og korrespondansen. For, avhengig av hvordan sammensetningen ser ut, kan meningsinnholdet justeres deretter. Noen ganger kan Paulus sine utsagn leses svært forskjellig ut fra om de står i forhold til én situasjon eller til en annen.

⁷⁰ For det vi har tilgang på er Paulus sine perspektiver på, tolkninger av situasjoner og hvordan han har blitt mottatt. Ibid, 18.

⁷¹ Det er ikke så lett som muntlig dialog eller chat, hvor det bare er å spørre hva som mentes med forrige utsagn eller om en har forstått det riktig.

også kunne ta med i betraktning i sin respons. Med andre ord hadde Paulus noen ganger mye informasjon han satt på idet han skrev sitt neste brev, mens andre ganger visste han kanskje ikke så mye om situasjonen som mottakerne av brevet stod i. Noe av det som gjør 2. Korinterbrev så spennende, er når det ganske tydelig kommer tilbake et tema eller poeng som som i stor grad ligner på noe Paulus skrev om i 1. Korinterbrev. For da kan vi ane en potensiell misforståelse fra forrige gang, enten noe Paulus har blitt spurt om eller blitt gjort oppmerksom på som gir ham grunn til å skrive om det igjen. Og da kan vi lese hvordan formuleringene endrer seg i 2 Korinterbrev, kanskje for å oppklare noe, tydeliggjøre noe, rette på noe eller si mer om noe. Noe som dette vil vi se når vi senere gjør rede for paralleller, likheter og ulikheter mellom 2 Kor 4,3-6 og 1 Kor 2.

4.1 Paulus sine opponenter i Korint

Mange har forsøkt å rekonstruere opponentene til Paulus gjennom å snu rundt all polemikken hans (såkalt «mirror reading»), og tenke seg at dette må kunne danne et bilde av motstandernes standpunkter. Det kan sammenlignes med å overhøre den ene enden av en telefonsamtale, og skulle prøve å gjette hva som diskuteres. Eller enda vanskeligere, den enden av av telefonsamtalen du hører advarer og argumenterer mot en tredjepart.⁷² Det er naturligvis ikke noen god idé å sette sammen alle «fiendebilder» en kan finne i Paulus sine brev for så å sette de sammen som et slags puslespill av en representasjon for hans «opponenter». Det ville nok i så fall være mer sannsynlig at bildet som en så sitter med heller ligner djevelen selv, siden Paulus sin kamp ikke er «mot kjøtt og blod, men mot makter og åndskrefter, mot verdens herskere i dette mørket, mot ondskapens åndehær i himmelrommet.» (Ef 6,12)

Opponentene til Paulus var nok heller ikke én gruppe, så all omtale og hint som kan lære oss noe om opponenter kan ikke nødvendigvis settes sammen og danne ett riktig bilde. Om for eksempel en telefonsamtale skulle overhøres, med samme person sist, men som ringer noen helt andre, i en annen by. Hvor sannsynlig er det da at det dem du hører omtalt skulle være

⁷² Barclay, «Mirror-reading a polemical letter», 74.

samme som sist? Så er det likevel ingen andre kilder enn Paulus vi kan bruke her for å definere opponentene. Vi må ikke tro at vi kan vite mer om dem enn Paulus. Vi kan også lære fra andre kilder om ulike bevegelser, trender, populære meninger og filosofier som trolig var i omløp i regionen til Paulus. Sofistbevegelsen var for eksempel populær i denne tiden og i områdene Paulus forkynte i, ikke minst i Korint. I denne perioden var den regjerende filosofien til retorikerne blant dem nettopp deres evner til å praktisere overbevisende retorikk og talekunst for store forsamlinger.⁷³ Om ikke det var sofister som var Paulus sine opponenter, så er det ikke usannsynlig at deres retorikk- og tale-trend hadde innflytelse på opponentene til Paulus. Det kan godt ha vært andre hellenistiske kristne jøder som både kunne Moseloven godt og sofistisk retorikk og talekunst.⁷⁴

Uavhengig om det er kommet nye opponenter til Korint siden Første Korinterbrev ble skrevet, som er sannsynlig, så vet vi av 1 Kor at det muligens fortsatt kan være grupperinger innad i fellesskapet (1 Kor 1,10-4,21), hvor det føres rettssaker mot hverandre (1 Kor 6) og det er unenigheter om ekteskap og sølibatet (1 Kor 7). Og det var ulike meninger om åndelig status (2 Kor 12-14).⁷⁵ Mitchell skriver at det er spekulering om det hadde kommet andre misjonærer til Korint, men at med sikkerhet hadde gjort sin «retoriske ankomst» i Korint, i kraft av å ha fått sine ideer introdusert ved en lokal korinter.⁷⁶ Det store tilfellet som ledet til 2. Korinterbrevs tilblivelse var en *autoritetskrise*.⁷⁷

Hays beskriver rivalene og «superapostlene» fra 2 Kor 11,4-5 som sannsynlig emne for 2 Kor 2,17-3,3; de hadde nok sannsynligvis anbefalingsbrev med seg. Han kritiserer rekonstruksjoner av opponenter synspunkter, funnet mellom linjene hos Paulus, som nødvendigvis blir spekulative. Han sier om denne passasjen at diskursen til Paulus her har sin egen *metaforiske logikk*, som kan beskrives ved utpakking av dets intertekstuelle innhold, uavhengig av hva hans opponenter kan ha tenkt.⁷⁸ Også N.T. Wright sier det ikke trengs noen

⁷³ Carson & Moo. *An Introduction to the New Testament*. (Grand Rapids, Mich: Zondervan, 2005).

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ Ibid

⁷⁶ Mitchell, «The Birth of Pauline Hermeneutics», 31.

⁷⁷ Moo. *A Theology of Paul and His Letters* (Grand Rapids, Michigan: Zondervan Academics, 2021).

⁷⁸ Hays. *Echoes of Scripture*. (London: Yale University Press, 1989), 126.

klare hypoteser om teologien til Paulus sine opponenter eller om passasjens tekstuelle forhistorie, for at argumentet skal kunne gi mening.⁷⁹ Paulus kan forstås slik som har fremstår, også for lesere i dag, for argumentene hans er gode nok.

Det sikreste vi kan vite om opponentene til Paulus i Korint er at de holdt seg til *andre kriterier* for å evaluere apostolisk legitimitet enn Paulus, og at de nok hadde et retorisk og muligens også et karismatisk overtak.⁸⁰ For vårt studie sin del, vil det trolig være tilstrekkelig å observere hvordan Paulus responderer, og ha i bakhodet at han kan ha spesifikke opponenter i tankene når han skriver polemisk.

4.2 Et enhetlig eller sammensatt 2 Korinterbrev

De generelle grunnene til å tenke at brevet er satt sammen av mange brev, er tilsynelatende merkelig plasserte digresjoner, ulike stemninger, toner, vokabular og polemikk i ulike deler av brevet. Blant de forskere som ikke holder seg til hypotesen hvor brevet er en enhetlig størrelse, så er det vanligste synet at det der to brev; kapitlene 10-13 synes for mange som en enhet som ikke passer inn med resten av brevet. Mange mener det historisk plassert før, og kan identifiseres som «det alvorlige (/sorgfulle) brevet» som Paulus nevner i 2 Kor 2,4 og 7,8-12. Det kan også synes å være enkelte motsetningsforhold mellom 10-13 og resten av brevet (cf. 1,24 vs. 13,5; cf. 7,4 vs. 10,2; cf. 7,16 vs. 11,3; cf. 8,7 vs. 12,20). Den neste kandidaten på listen er kapitlene 8-9, som de fleste mener hører sammen grunnet primært lik tematikk. Andre vil dele dem i to brev. Ellers er det fleste enige om at 2,14-7,4 er en enhetlig del, kanskje med unntak av 6,14-7,1. Så har noen argumentert for at det resterende materialet (1,1-2,13; 7,5-16; 13,11-13) er «forsoningsbrevet».⁸¹

⁷⁹ Wright. *Reflected Glory*. (Edinburgh: Clark, 1991), 217.

⁸⁰ Keener, *1-2 Corinthians*. (Cambridge: Cambridge University Press, 2005), 145. Også Harris lister opp en del nyttige hint og kjennetegn ved opponentene til Paulus, som kan brukes for å danne et best mulig bilde av dem. Harris. *The Second Epistle to the Corinthians*. (Mich: Wm. B. Eerdmans Publishing Co, 2005), 68.

⁸¹ I dette innledende avsnittet i kapittel 4.2 har jeg oppsummert basert på lesing av flere kilder, primært Boring. *An Introduction to the New Testament*. (Louisville: Westminster John Knox Press, 2012), Harris. *The Second Epistle to the Corinthians*. (Mich: Wm. B. Eerdmans Publishing Co, 2005), 3-42., deSilva. "Measuring Penultimate against Ultimate", og Vegge. *2 Corinthians - A Letter About Reconciliation*. (Tübingen: Mohr Siebeck, 2008), 12-21.

Belleville nevner fire potensielle grunner til å stille spørsmål ved plasseringen av 2,13-7,4 blant kapitlene 1-7:⁸² Først (1) på grunnlag av tilsynelatende kontinuitet mellom 2,12-13 og 7,5f, så (2) en mulig mangel av materiell tilknytning mellom 2,14-7,4 og dets nærmeste kontekst, (3) den helt forskjellige tonen mellom det polemiske i 2,14-7,4 og den mer forsonte i materialet omkring, og (4) det upassende ved takksigelsen i 2,14 rett etter angst og uro i versene før. Belleville fortsetter med å utfordre disse grunnene og understreker at det er vanskelig å skulle forklare hvorfor en senere redaktør skulle villet plassere et fragmentert brev inn på det spesifikke stedet. Det er heller ingenting som tyder på at 2 Kor 1-7 sirkulerte i noe annen form enn som en del av 2. Korinterbrev. Og hun begrunner godt hvordan 2,12-13 og 7,5-16 ikke nødvendigvis henger direkte sammen som kontinuitet. Og hvordan det er mer kontinuitet mellom begynnelsen og slutten på digresjonen i 2,13-7,4 enn man kanskje først legger merke til.⁸³ Vegge påpeker at det retoriske begrepet *digresjon* normalt brukes om det i et brev som faller utenfor dets disposisjon og tilsvarende utenfor brevets argumentasjonslinje.⁸⁴ Theissen presenterer også en forklaring på digresjonen i 2 Kor 13-14; om hvordan 2. Kor 2,13 beskriver hvordan Paulus har ankommet Makedonia og venter på nytt fra Korint, men i sin uro over den uavklarte situasjonen, skriver han en apologia for sin apostoliske legitimitet (2,14-7,4). Så når Titus kommer med gode nyheter fra Korint, reagerer Paulus med forsonende og inderlige ord.⁸⁵

⁸² Belleville. «A letter of Apologetic Self-Commndation», 143.

⁸³ Belleville sier at 2,12 handler om guddommelig kraft i en evangeliseringskontekst, mens 7,5-16 handler om guddommelig trøst i trengsel og lidelse. Dessuten er det på flere måter kontinuitet i 2,12-17 om evangelieforkynnelse, og den tillit, trøst, stolthet og glede som Paulus uttrykker i 7,4 finner sin logiske utvikling i 7,5-16. Ibid, 143-144.

⁸⁴ Nå legger også Vegge til at 2,14-7,4 ikke er noe *avvik* fra brevets tema, og slett ikke er en digresjon, men en avgjørende del i Paulus sitt overordnede argument for forsoning. Vegge. *2 Corinthians*. (Tübingen: Mohr Siebeck, 2008), 362-363. Cf. Harris. *The Second Epistle to the Corinthians*. (Grand Rapids, Mich.: Eerdmans Paternoster, 2005), 240.

⁸⁵ Theissen. *The New Testament*. (Minneapolis: Fortress Press. 2012), 89.

Nå er det imidlertid mange som forsvarer brevet som enhetlig,⁸⁶ og jeg holder med dem som tenker slik. Så er det fortsatt, i teorien, vanskelig å arbeide med å tolke en tekst som noen har kunnet lese som et uttrykk for en gryende eller pågående konflikt og andre har lest som en bekreftelse på senere forsoning. Det som er sikkert er uansett at alle deler reflekterer en heftig konflikt, enten en i utvikling, en som topper seg eller er løst. Dette impliserer at vi er helt nødt til å fortolke 2,14-4,6 som mulig polemisk respons mot konkrete innvendinger mot Paulus.⁸⁷ På samme måte må vi være åpne for at konflikten er løst på tidspunktet dette ble skrevet. Den kamp for legitimitet som Paulus kjemper i denne passasjen, enten den er formulert på randen, midt i eller etter en krise, viser i alle tilfeller en samlet apostel. En som ikke nøler med å dykke dypt i Skriftene og retorikken for å få frem sine poenger. Og det er uansett tydelig at Paulus i 2,14-4,6 arbeider iherdig med å forsikre sin legitimitet hos korinterne i forbindelse med forsonende prosesser.

Én implikasjon dette kan få for studiet av 4,3-6, er hvorvidt en kan tenke likt om 2,14-4,6 og kapitlene 10-13 hva angår opponenter. Om disse delene tilhører samme brev er det mye en kan lære fra 10-13 om opponentene til Paulus i 2,14-4,6. Der beskrives de som «superapostler», med talekunst, med en annen ånd og annet evangelium (11,4-6; cf. 1 Kor 1,17: 2,1-5; Gal 1,6-9), med bestemte regninger for sine taleoppdrag (11,7; cf. 2,17) og velbegrunnede anbefalinger av seg selv (10,12; cf. 3,1). Om så opponenter er de samme, men 2,14-4,6 og 10-13 er forskjellige brev, uttrykker disse forskjellige faser av konflikten. Et annet kompliserende element som kan ramme vår valgte tekst er at ordet *tjeneste* (διακονία) brukes gjennomgående som pengeinnsamlings-tjeneste i kapitlene 8-9, mens det i 2,14-4,6 er snakk om evangelie-formidlings-tjeneste. Dette er likevel en tydelig markert forskjell i bruk av

⁸⁶ Forsvarere av brevet som enhetlig inkluderer Harris, *The Second Epistle to the Corinthians*. (Mich: Eerdmans, 2005); Garland, *2 Corinthians*, New American Commentary (Nashville: Broadman & Holman, 1999); Guthrie, *2 Corinthians*, Baker Exegetical Commentary on the New Testament (Grand Rapids: Baker, 2015); deSilva, "Measuring Penultimate against Ultimate: An Investigation of the Integrity and Argumentation of 2 Corinthians," *Journal for the Study of the New Testament* 52 (1993): 41–70. Også norske Ivar Vegge skrevet sin phd-avhandling om dette: Vegge, *2 Corinthians*. (Tübingen: Mohr Siebeck, 2008).

⁸⁷ Theissen. *Psychological Aspects of Pauline Theology*. (Philadelphia, Fortress Press, 1987), 124-125.

διακονία, det er tydelig at det ikke er snakk om pengeinnsamling⁸⁸ i 2,14-4,6, og slik jeg ser det spiller det ingen rolle hvordan rekkefølgen mellom disse tjeneste er omtalt.

Theissen gir noen gode poenger for det mulige scenarioet om 2. Korinterbrev skulle være sammensatt av flere brev:

«If we do not suppose an interactive origin for 2 Corinthians, which I consider probable, 2 Corinthians could have been assembled by the Corinthian community out of a number of Paul's letters in order to place a second and equally weighty letter alongside 1 Corinthians. If the receiving community itself was behind the "artificial product" of 2 Corinthians it would be understandable why all the letters that contributed to 2 Corinthians have not been individually preserved. Who was in a better position to give the stamp of authenticity to a somewhat artificial product of redaction and editing than the recipient community, if not the author himself, in case 2 Corinthians was put together by Paul personally?»

Korinterfelleskapet eller Paulus selv kunne sannsynlig ha vært redaksjon for et sammensatt 2.Korinterbrev. Det er i hvert fall ingen lang periode mellom sendeplanen av brevet *høsten 56 e.Kr.*⁸⁹ og en slik sannsynlig redaksjon. Harris påpeker mulige allusjoner til 2. Korinterbrev i 1. Clementsbrev rundt år 95-96 e.Kr., men det er klare sitater fra 2. Korinterbrev i midten av det andre århundret og brevet har tittelen «2. Korinterbrev» i slutten av det århundret.⁹⁰

Det finnes forklaringer på det som synes som merkelige digresjoner,⁹¹ som gjør at vi kan slippe hypoteser om at brevet er delt i flere brev. Stort sett peker versene i 4,3-6 til steder innenfor passasjen 2,14-4,6 som kontekstuell ramme. Og de fleste forskere er enige om at

⁸⁸ Paulus gjør til og med et poeng ut av at han ikke vil «gjøre penger på Guds ord» (2 Kor 2,17).

⁸⁹ Harris. *The Second Epistle to the Corinthians*. (Mich: Wm. B. Eerdmans Publishing Co, 2005), 65-67.

⁹⁰ Ibid, 2-3.

⁹¹ Én slik forklaring er, som Fee foreslår, at Paulus brev (til menigheter) er sin egen form for litteratur, siden de er intendert til å bli lest høyt i forsamlingen til Guds folk. Fee. *God's Empowering Presence*. (Mass: Hendrickson Publishers, 1994), 298.

2,14-4,6 er en enhetlig komposisjon⁹² Derfor vil denne avhandlingens tese være uanfektet av disse problemstillingene.

4.2.1. Disposisjon for hendelsesforløpet til Paulus og korinternes forhold

Slik oppsummerer Moo disposisjonen og analysen til Harris⁹³ av hendelsesforløpet relatert til korinterbrevskorrespondansen:⁹⁴

Paulus planter menigheten i Korint på sin andre misjonsreise.

Det “forrige brevet” (Brev A) Se 1 Kor 5,9

Paulus skriver et brev til korinterne med advarsel om å unngå umoral

Første Korinterbrev (Brev B)

Den “smertefulle visitt” (nevnt i 2 Kor 2,1)

Som respons til det forverrede forholdet mellom Paulus og korinterne (kanskje forsterket av rivaliserende forkynnere), besøker Paulus Korint.

Besøket går ikke så bra.

Det “alvorlige brevet” (Brev C) Se 2 Kor 2,4; 7,8–12

Etter å ha returnert til Efesos, sender Paulus et annet brev med Titus hvor han stiller dem til ansvar for sin opprørske holdning mot ham.

Andre Korinterbrev (Brev D) Se 2 Kor 2,12–14; 7,5–7

Mens Paulus ventet engstelig på korinternes respons fra Titus, forlater Paulus Efesos og reiser nord til Troas og så vest til Makedonia. Her møter Titus Paulus med de gode nyhetene at korinterne (for det meste) har angret seg og på ny bekreftet sin forpliktelse til Paulus sin autoritet.

Paulus tilbringer vinteren i Korint. Se Apg 20,2b–3a

⁹² Furnish, *II Corinthians*. The Anchor Bible (Garden City: Doubleday, 1984), 30-48.

⁹³ Ibid, 101-105.

⁹⁴ Moo. *A Theology of Paul and His Letters*. (Grand Rapids, Michigan: Zondervan Academics, 2021).

5. Eksegese

Nå som vi kommer til teksten, vil jeg begynne med tekstens oppbygning og struktur. Videre vil jeg gjennomgå, fortolke og diskutere meningsinnholdet til delene av passasjen, med sikte på hvordan 4,6 bør forstås i lys av sammenhengen. Dette vil danne et nødvendig grunnlag for å svare på problemstillingen.

5.1 Oppbygging og struktur

Lambrecht & Bieringer skriver om tekstens oppbygning at 2 Kor 2,14-7,4 generelt regnes som en selvstendig del av 2 Korinterbrev, videre at 2,14-4,6 er første del og argumenterer så for å dele denne sekvensen inn i 2,14-3,6; 3,7-18 og 4,1-6, som en «A-B-A' sandwich». Dette begrunner de med at 3,7-18 skiller seg ut i det å referere til samme GT-tekst; 2 Mos 34,27-35. I tillegg begrunnes denne inndelingen med at 3,18 er den eneste gangen at første person flertall ikke gjelder kun Paulus, men alle troende. Til sist begrunnes denne A-B-A' inndelingen med at 2,14-3,6 og 4,1-6 korresponderer tematisk og ved at Paulus snakker om seg selv og forsvarer sin tjeneste.⁹⁵ Også 4,1-6 mener Lambrecht er bygd opp som en «A-B-A' sandwich». Vers 1-2 (A) om «vår» tjenestes herlighet, vers 3-4 (B) om blindheten til «dem» som ikke ser herligheten, og vers 5-6 (A') om «våre» hjerter opplyst av herlighetens kilde. De strukturelle og verbale linkene mellom 2,14-17 og 4,1-6 bekrefter at Paulus sannsynligvis fortsetter den apologetiske og polemiske argumentasjonsrekken i 4,1-6.⁹⁶

5.1.1. Disposisjon for 2. Korinterbrev⁹⁷

I. Hilsen (1:,1-11)

A. Hilsen (1,1-2)

B. Takksigelse for Guds trøst i trengsel (1,3-11)

1. Guds trøst (1,3-7)

⁹⁵ Lambrecht og Bieringer, *Studies on 2 Corinthians* (Leuven: Leuven University Press, 1994), 257-260.

⁹⁶ Harris, *The Second Epistle to the Corinthians*. (Mich: Eerdmans, 2005), 320.

⁹⁷ Disposisjonen er min oversettelse av Wallace, «8. 2 Corinthians: Introduction, Argument, and Outline.» *Bible.org*. 26.06.2004. <https://bible.org/seriespage/8-2-corinthians-introduction-argument-and-outline>

2. Frigjøring fra død (1,8-11)
- II. Apologetisk forsvar for apostelskap: Svar på kritikernes tiltale (1,12–7,16)
- A. Forsvar for Paulus sin oppførsel (1,12–2,13)
 1. Forklaring til endrede planer (1,12–2,4)
 - a. En ren samvittighet hevdet (1,12-14)
 - b. Et planlagt lønnsomt besøk (1,15-22)
 - c. Et avlyst smertefullt besøk (1,23–2,4)
 2. Tilgivelse til den fornærmende broren (2,5-11)
 3. Savnet av Titus i Troas (2,12-13)
 - B. Naturen av et sant apostelskap (2,14–7,16)
 1. Tjenestens herlighet (2,14–4,6)
 - a. Kristi triumf (2,14-17)
 - b. Tjenestens produkt (3,1-3)
 - c. Den nye pakts overlegenhet (3,4-18)
 - d. Evangeliets lys (4,1-6)
 2. Evangelietjenernes skrøpelighet (4,7–5,10)
 - a. Leirkrukker: Evangelietjenernes trengsler (4,7-15)
 - b. Usynlig ære: Evangelietjenernes håp (4,16-18)
 - c. Jordisk telt: selvtillit i møte med døden (5,1-10)
 3. Budskapet om forsoning (5,11–6,10)
 - a. Motivasjon: Kristi kjærlighet (5,11-15)
 - b. Budskap: Bli forsonet med Gud (5,16–6:2)
 - c. Anseelse: Apostelskapets vanskeligheter (6,3-10)
 4. Paulus' appell til korinterne (6,11–7,4)
 - a. Gjensidig hengivenhet forespurt (6,11-13)
 - b. Fremmed åk (6,14–7,1)
 - c. Gjensidig hengivenhet gjentatt (7,2-4)
 5. Møte Titus i Makedonia (7,5-16)

III. Formaninger om å gi: Kollekt til de troende i Jerusalem (8,1–9,15)

A. Generøsitetens nødvendighet (8,1-15)

1. Makedonernes eksempel (8,1-5)
2. Formaninger til korinterne (8,6-15)

B. Titus sitt oppdrag til Korint (8,16–9,5)

1. Anbefaling av Titus (8,16-24)
2. Behov for forberedelse (9,1-5)

C. Generøsitetens resultater (9,6-15)

1. Giverens fordeler (9,6-11)
2. Lovprisning til Gud (9,12-15)

IV. Polemikk: Bekreftelse på apostolisk autoritet (10,1–13,10)

A. På tross av uimponerende utseende (10,1-11)

B. Invasjon av falske apostler i Paulus sitt territorium (10,12-18)

C. Rettferdiggjørelse av autentisiteten til Paulus' apostelskap (11,1–12,13)

1. Begrunnelse av Paulus' arbeid i Korint (11,1-15)
2. En sann apostels rett til selvskryt (11,16–12,10)
 - a. Skryt av Paulus' lidelser (11,16-33)
 - b. Skryt av Paulus' åpenbaringer (12,1-6)
 - c. Skryt av Paulus' svakheter (12,7-10)
 - d. Sammendrag: Beviset på en sann apostel (12,11-13)

D. Det planlagte tredje besøket (12,14–13,10)

1. Løfter om å ikke være en byrde (12,14-18)
2. Frykt for de som ikke angrer (12,19-21)
3. Advarsel om disiplin fra Paulus (13,1-4)
4. Forventning om selvransakelse (13,5-10)

V. Siste formaning og hilsener (13,11-14)

5.1.2. Strukturell disposisjon

Kiasme (χιαστός; chiasmus) er en kryss-mønstret eller diagonal struktur av tilsvarende setningsdeler.⁹⁸ Dette var vanligere i den antikke verden,⁹⁹ og ingen overraskelse at Paulus var influert av dette.¹⁰⁰ I Blombergs kiasmiske disposisjon av 2 Kor 1,12-7,16, viser han blant annet denne kiasmen i sin D (2,14-4,6):¹⁰¹

- a** 2,14-16a død vs. liv
- b** 2,16b-3,3 falsk tjeneste vs. sann tjeneste
- c** 3,4-3,18 Den gamle pakt vs. Den nye pakt
- b'** 4,1-2 falsk tjeneste vs. sann tjeneste
- a'** 4,3-6 mørke vs. lys

I min egen strukturelle analyse, legger jeg merke til både *kiasme* (til høyre), flere tilsvarende *kontraster* (i midten) og *motiver* (til venstre) som gjentar seg/endrer seg:

a 2,14-16a	duft til død vs. duft til liv; fortapelse vs. frelse	<i>Guds ord</i>
b 2,16b-3,1	falsk tjeneste vs. sann tjeneste	<i>ansikt, skrift</i>
c 3,2-3,3	korinthernes forvandling	<i>Ånden, hjerter, skrift</i>
d 3,4-3,17	Den gamle pakt vs. Den nye pakt
Moses' tjeneste vs. Åndens tjeneste	<i>Ånden, slør, Moseloven
hjerter, herlighet</i>
c 3,18	troendes forvandling; herlig ansiktsbeskuelse	<i>herlighet, Ånden, ansikt</i>
b' 4,1-2	falsk tjeneste vs. sann tjeneste	<i>Guds ord</i>
a' 4,3-6	blindhet vs. lys;
djevelen vs. Gud;
vantro og fortapelse vs. herlig ansiktsbeskuelse.	<i>herlighet, blindhet,
hjerter, ansikt</i>

⁹⁸ Harris. *The Second Epistle to the Corinthians*. (Grand Rapids, Mich.: Eerdmans Paternoster, 2005), 110. Cf. Det Norske Akademis Ordbok, «Kiasmer.» Verdien av kiasmer var i antikken å lede leserens oppmerksomhet til hovedbudskapet i en tekst, dette var før de hadde inndelinger i kapitler og vers. Breck. *The Shape of Biblical Language*. (South Carolina: Kaloros Press, 2008), 53.

⁹⁹ Blomberg. «The Structure of 2 Corinthians», 5.

¹⁰⁰ Lund. «Chiasmus in the New Testament», 93.

¹⁰¹ Blomberg. «The Structure of 2 Corinthians», 9.

5.2 Spore argumentene

En viktig del av *Tracing the Argument*-metoden er å illustrere hvordan utsagnene forholdsvis er knyttet sammen. Dette har jeg gjort med hjelp av *Biblearc* digitale verktøy.¹⁰²

	NA28	MIN	
1a	Διὰ τοῦτο, ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην καθὼς ἠλεῖσθήμεν,	Derfor, siden Gud i sin barmhjertighet har gitt oss denne tjenesten,	
1b	οὐκ ἐγκακοῦμεν	mister vi ikke motet.	Res
2a	ἀλλ' ἀπειπάμεθα τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης,	Men vi tar avstand fra alt som er skammelig og ikke tåler lyset,	S -
2b	μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ	vi bruker verken knep	A
2c	μηδὲ δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ	eller forfalsker Guds ord.	Ac
2d	ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας	Men åpent legger vi sannheten fram,	Mn +
2e	συνιστάνοντες ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώπων ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.	og for Guds ansikt stiller vi oss selv fram så alle kan dømme oss etter sin egen samvittighet.	Ac
3a	εἰ δὲ καὶ ἔστιν κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν,	Og selv om vårt evangelium er skjult,	If
3b	ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἔστιν κεκαλυμμένον,	så er det skjult for dem som går fortapt.	Id Th
4a	ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσεν τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων	For denne tidsalders gud har forblindet de vantros sinn	Ac Sit
4b	εἰς τὸ μὴ αὐγᾶσαι τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ.	så de ikke ser Lyset fra evangeliet om Kristi herlighet, han som er Guds bilde.	Exp Res
5a	Οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν	For vi forkynner ikke oss selv,	- Ac
5b	ἀλλ' Ἰησοῦν Χριστὸν κύριον,	men Jesus Kristus som Herre	+ Ac
5c	ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ Ἰησοῦν.	og oss som slaver for dere - for Jesu skyld.	Mn
6a	ὅτι ὁ θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμπει,	For Gud, som sa «Lys skal stråle fram fra mørket»,	Ac R
6b	ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν	han har også skint i våre hjerter	Ac Cf G
6c	πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ θεοῦ ἐν προσώπῳ [Ἰησοῦ] Χριστοῦ.	lyset fra kunnskapen om Guds herlighet i Kristi ansikt.	Res

¹⁰² Digitalt verktøy for å arbeide med *Tracing the Argument*- eller *Biblearc*-metoden, i form av app og nettside (<https://biblearc.com/>), som er laget av Bethlehem College & Seminary. Der kaller de metoden for “Arcing”.

Ovenfor er altså teksten til venstre og til høyre er alle utsagns funksjonsforhold til hverandre i argumentasjonsrekken illustrert med en bue (*arc*). Forkortelsene i hver bue er forholdene mellom utsagnene som jeg har observert og utledet i min analyse.¹⁰³ Med andre ord gir disse uttrykk for hvordan jeg tolker teksten. Disse vil jeg presentere fortløpende i eksegesen. Og jeg begynner med 4,1-2.

5.2.1. Argumentene i 2 Kor 4,1-2

4,1 har jeg delt inn i a og b. 4,1b har jeg merket med symbolet \therefore , som skal vise at 1b er versets hovedutsagn som får støtte fra 1a i form av *begrunnelse*: Det er *fordi* Gud har gitt tjenesten, at Paulus ikke mister motet. Slik kommer det fram at det lønner seg å oversette $\Delta\iota\alpha\ \tau\omicron\upsilon\tau\omicron$ som “derfor.” 4,2 har jeg delt inn i a, b, c, d og e. Forholdet mellom 4,2b og 4,2c er at de er alternativer (merket med A), forholdet mellom 4,2a og 4,2b og c er at de uttrykker en serie (merket med S). Mellom 4,2d og 4,2e er det slik jeg ser det et Ac/Mn-forhold (Action-Manner), hvor 4,2e er en handling – at Paulus stiller seg fram for Guds ansikt så alle kan dømme etter egen samvittighet – og hvor 4,2d er måten handlingen utføres på. Nemlig ved åpent å legge sannheten fram.¹⁰⁴ Så kan vi se at forholdet mellom 4,2a-c og 4,2d-e er et -/+ (negativ-positiv), hvor 4,2d-e utgjør det positive hovedutsagnet som får støtte fra det negative støtteutsagnet i 4,2a-c: Det formidles altså åpent og ærlig, ikke skammelig, falskt eller utspekulert. Vi kan så se at 4,2 samlet sett beskriver en *handling*, mens 4,1 beskriver *resultatet* av denne handlingen (Ac/Res). Den åpne og ærlige formidlingen (4,2) resulterer i å ikke miste motet, på grunn av Guds barmhjertighet i å gi Paulus tjenesten (4,1). En tjeneste som stråler av herligere glans enn selv tjenesten til Moses, fordi det er Åndens tjeneste (3,8-11). En tjeneste som korintermenigheten er kommet til ved (3,3).

¹⁰³ Forkortelsenes mening: Ac/Res (Action-Result), Ac/Mn (Action-Manner), Ac/Pur (Action-Purpose), Sit-R (Situation-Response), Id/Exp (Idea-Explanation), -/+ (negative-positive), S (Series), A (Alternative), If/th (If-Then), G (Grounds), \therefore (Inference), Cf (Comparison).

¹⁰⁴ 2 Kor 5,11 uttrykker også dette poenget.

5.3 Vers for vers gjennom 2 Kor 4,3-6

5.3.1 Fortolkning av 2 Kor 4,3

εἰ δὲ καὶ ἔστιν κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἔστιν κεκαλυμμένον.
“Og selv om vårt evangelium er skjult, så er det skjult for dem som går fortapt.”

εἰ δὲ καὶ gir oss en betingelsessetning (*hvis* leddsetning A, *da* leddsetning B). En misforstår om en tolker betingelsen sterkt hypotetisk. Betingelsen (If/Th) går ikke ut på retorisk å si at evangeliet umulig kan være skjult, men på å forklare hva som er tilfellet hvis en erfarer at evangeliet er skjult. Eller heller hva som er tilfellet hvis en går fortapt; da vil nemlig evangeliet være skjult for en. Skjultheten kan bety tre ting: (1) at en ikke forstår evangeliet, (2) at en forstår, men avviser evangeliet eller (3, som jeg foretrekker) at en kan forstå evangeliet kognitivt sett, men at en åndelig sett går glipp av å begripe evangeliets skjønnhet og verdi (med eller uten avvisning).¹⁰⁵ Når det forkynnes, vil evangeliets skjønnhet og verdi komme til å være skjult for noen (5 Mos 29,4; Jes 6,9; Matt 13,14; Mark 4,12, Joh 12,40; Apg 28.26-28; Rom 11,7-8). Da “er det skjult for dem som går fortapt.” Jeg vil likevel ikke oversette εἰ δὲ καὶ til “og selv *når*”,¹⁰⁶ for selv om ordet *når* gir en klarere forventning til at evangeliet kommer til å være skjult for noen, underordnes betingelsen *tid*, som ikke er hensiktsmessig her. Det er ikke tidsstyrt om noen griper evangeliets verdi og signifikans, men avhengig av Gud som kan skape lys (4,6).

Skjultheten viderefører i parallell form tilsløringsmotivet fra 3,14-16, her i sterk kontrast til den åpenheten som kjennetegner sannhetsformidlingen til Paulus i 4,2. I utgangspunktet er Paulus evangelium formidlet helt åpent, ærlig, klart og tydelig, men skulle noen likevel erfare at evangeliet ikke samsvarer med Guds ord (4,2) eller høres ut som dårskap (1 Kor 1,18), så er

¹⁰⁵ Med ordene «skjønnhet og verdi» har jeg δόξα i tankene, som jeg presenterer ytterligere nedenfor i forbindelse med 4,4 og 4,6.

¹⁰⁶ Se også Harris redegjøre for forskjellene mellom εἰ δὲ καὶ som “yet in fact” eller “even if” (RSV, NASB, NRSV) eller “even though” (NAB) i Harris, *The Second Epistle to the Corinthians: A Commentary on the Greek Text*. The New International Greek Testament Commentary. (Mich.: Eerdmans Paternoster, 2005), 326.

det på grunn av deres status eller skjebne som fortapte at evangeliet er skjult. De har ikke vendt om (3,16), sløret er ikke blitt tatt bort og de er fortsatt forherdet (3,14).

Her kan Paulus, etter å ha omtalt Israels folk og tilsløring i 3,13-16, etter så å inkludere leserne av brevet ved formuleringen ἡμεῖς πάντες i 3,18, og etter å ha returnert til å snakke om sin apostoliske tjeneste i 4,1, ha kommet tilbake til korinterne igjen og sin aktuelle problemstilling om tvil til Paulus legitimitet.¹⁰⁷ For her, i motsetning til 3,13-16, presiseres ikke *Israels folk* som emne for denne skjultheten. Det kan være Paulus nå, med parallellen til 3,13-16, indirekte omtaler de, i eller utenfor menigheten, som kjenner seg igjen, jøde eller greker, som betviler hans legitimitet og hans evangelium.¹⁰⁸ Tilsløring rammer altså ikke bare jøder som leser fra Moseloven, men alle som ikke *gjenkjenner velduft* fra Paulus tjeneste (som i 2,15-16) eller *ser glansen* fra hans forkynnelse, skjønnheten og verdien til evangeliet (som i 4,4).¹⁰⁹

Formuleringene til Paulus her kan være direkte svar på konkrete innvendinger. Theissen påpeker at «Guds skjulte visdom» i 1 Kor 2,7 korresponderer med «det skjulte evangeliet» i 2 Kor 4,3. Måten denne visdommen så trenger inn i hjerter ved Åndens åpenbaring i 1 Kor 2,8-10 korresponderer med hvordan lyset skinner i hjerter i 2 Kor 4,6. I begge tilfeller, sier Theissen, skjer en radikal rekonstruksjon og utvidelse av bevisstheten. Og i begge tilfeller uttrykkes demonisk motstand fra verden (i 1 Kor 2,8 som «verdens herskere» og i 2 Kor 4,4 som «denne verdens gud») som noe som overvinner. Theissen spekulerer så i om det kan

¹⁰⁷ Barclay. *2 Corinthians*. (Mich: Eerdmans, 2003), 1360.

¹⁰⁸ Det har blitt foreslått at det her kan være snakk om *kun hedninger*: at τῶν ἀπίστων er brukt i 4,4 for å si at det her er snakk om hedninger, ettersom jøder oftest regnet hedninger for vantro, men dette er å legge mye i ordet ἀπίστων. Se Meyer, *Critical and Exegetical Hand-Book to the Epistles to the Corinthians* (New York: Funk and Wagnalls, 1884), 489. Jeg foretrekker å lese dette som både jøder og hedninger. Aernie sier at dette kan spesielt angå enkelte i Korint. Det kan være snakk om en bestemt gruppe mennesker som var uanfektet av Paulus sin nye pakts tjeneste på grunn av slør over deres sinn (3,14; 4,3-4). Det som er helt klart, er at det er «vantro» det er snakk om, og kanskje spesifikt «de vantro» i Korint. Paulus ser altså ikke på avvisning i Korint som noe tjenestens effektivitet er skyld i, men at dette reflekterer den åndelige tilstanden til mottakerne av brevet. Aernie. *Is Paul Also among the Prophets?* (London: T&T Clark, 2012), 199-200

¹⁰⁹ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις i 4,3 er helt den samme formuleringen som i 2,15. Så det samme antitese-forholdet mellom *fortapt-frelst* og *død-liv* som er der i 2,15-16 forblir i bakgrunnen for 4,3. Som jeg vil vise senere tenker jeg at parallellen mellom 4,4 og 4,6 også omhandler dette samme antitese-forholdet. Der som *vantro-troende*, selv om «troende» i 4,6 er implisitt i Paulus sin formulering ταῖς καρδίαις ἡμῶν (våre hjerter), som er antitesen til τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων (vantros sinn) i 4,4.

være en historisk kobling mellom disse tekstene i betydning av at 2 Kor 4,3-6 kan være en direkte respons på en konkret reaksjon eller innvending fra korinterne om at denne «skjulte visdommen» ikke ble forklart, og at dette dermed holdt skjult for dem. Det kan til og med hende at dette kom som en konkret anklage om et «skjult evangelium».¹¹⁰ Som vi kjenner av blant annet gnostisismens popularitet i antikken var det typisk at fascinasjon for *det skjulte* og *dype* var viktig for folk. Så dette er ingen svak hypotese. Det kunne godt ha vært fornærmende, og i det minste svekkende for tilliten, for korinterne om de opplevde 1 Kor 2,7 som et hint om at Paulus holdt noe hemmelig for dem. Om denne hypotesen stemmer eller ikke, så er uansett Paulus på ballen med å vise hvilken skjulthet det er snakk om. Ikke noe han selv av mistillit holder skjult for menigheten – han legger jo sannheten åpent fram og er villig til å dømmes av alle mennesker (4,2), men det er snakk om noe langt dypere. Evangeliet er skjult for dem som går fortapt. Det er ikke Paulus som skjuler, men denne tidsalders gud (4,4).

Manglende respons på forkynnelsen gir altså ikke grunn til å betvile tjenestens legitimitet.¹¹¹ Det er heller *mottakerne* med manglende respons som beskrives her i 4,3-4, enn selve mangelen på respons. Bakgrunnen for å snakke om evangeliet som skjult, trenger likevel ikke å være at det er få i Korint som har *forstått*, eller mange i Korint som har *avvist* budskapet.¹¹² Det kan være at det heller er få som har *vist seg å sette pris på* evangeliet Paulus forkynner og holde det så høyt som det er verdt. Hvis det er så lett for korinterne å ta til seg andres budskap basert på deres flotte medbrakte *anbefalingsbrev* (3,1) eller deres økonomiske *kostbarhet* (som i 2,17), eller for den saks skyld deres fremragende *talekunst og visdom* (som i 11,6 og 1 Kor 2,1), da har de kanskje ikke grepet hvor verdifullt og signifikant Paulus evangelium faktisk er?¹¹³ (1 Kor 2,4-5; Rom 1,16-17)?

¹¹⁰ Theissen. *Psychological Aspects of Pauline Theology*. (Philadelphia: Fortress Press, 1987), 125-126

¹¹¹ Hafemann, *2 Corinthians*. (Mich: Zondervan, 2000)

¹¹² Kontra Hafemann, som sier at hovedpoenget med 2 Kor 4,1-6 er en “evaluering av grunnen for motstanden mot Paulus liv og budskap”. Hafemann, *2 Corinthians*. (Mich: Zondervan, 2000). Jeg sier hovedpoenget heller er todelt. Nemlig (A) at Paulus ikke mister motet (4,1) fordi han frimodig kan forkynne evangeliet åpent (4,2) uten å måtte forkynne seg selv (4,5). Og at han (B) kan dette siden Gud er den som opplyser hjerter så de kan gjenkjenne Kristi skjønnhet og verdi (4,6), og siden manglende respons på evangeliet ikke viser at det er noe galt med Paulus eller hans budskap, men at mottakerne er forblindet av Satan (4,3-4).

¹¹³ Verdien og signifikansen ved evangeliet, nemlig at det følges av Ånd og kraft for hver den som tror (1 Kor 2,4-5 og Rom 1,16-17).

5.3.2 Fortolkning av 2 Kor 4,4

ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσεν τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, ὃς ἐστὶν εἰκὼν τοῦ θεοῦ. “For denne tidsalders gud har forblindet de vantros sinn, så de ikke ser¹¹⁴ lyset fra evangeliet om Kristi herlighet, han som er Guds bilde.”

Verset 4,4 er *forklaringen* på *idéen* i 4,3 (Id/Exp), som dermed pakker ut hva som menes med skjultheten. Paulus gjør det her helt klart at det er ἀπίστων (*de vantro*) som hans evangelium er skjult for. Og begrunnelsen for skjultheten er at de vantro er forblindet av Satan, *denne tidsalders gud*.¹¹⁵ Andre forslag om at dette heller kan være tale om Gud har ikke holdt like sterkt som lesningen at ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου er djevelen.¹¹⁶ Her er *verdens* gud kjennetegnet med en *tidsdimensjon*, ikke *område*,¹¹⁷ så *tidsalders* gud mer presist, men ikke forskjellig fra *denne verden*.¹¹⁸ Mark D. Given spekulerer i om at avvisning av evangeliet kan ha vært *mystisk* for Paulus, ettersom han bokstavelig talt trodde og forventet at Kristi åndelige tilstedeværelse var i ham og hans forkynnelse av *logos*. Og at det var derfor han konkluderte med at det måtte være «denne tidsalders gud» som var ansvarlig.¹¹⁹ Jeg tenker at Paulus antakelig visste veldig godt at mennesker ville komme til å avvise hans budskap, siden han selv også måtte få en åndelig opplevelse av møte med Den oppstandne.

¹¹⁴ αὐγάσαι er på forskjellige måter relatert til lys, lys-skin, stråler og klarhet. Forstås som å *se* i 4,4. Kan også forstås som *skinne fram* og kan dermed her også oversettes som eksempelvis «...så de ikke *skinner på med* lyset fra evangeliet...». BAGD, 131, og Harris, *The Second Epistle to the Corinthians*. (Mich: Eerdmans, 2005), 330.

¹¹⁵ Dette i spennende kontrast til dem som i 2,11 har vett til ikke å bli bedratt av Satan. Hafemann. *Paul, Moses and the history of Israel*. (Tübingen: Mohr, 1995), 369. τοῦ αἰῶνος τούτου er en underordnende genitiv. Wallace. *Greek Grammar Beyond the Basics*. (Grand Rapids, Mich: Zondervan, 1996), 103.

¹¹⁶ Keener. *1-2 Corinthians*. (Cambridge: Cambridge University Press, 2005), 173. Også BAGD 28.

¹¹⁷ Plummer, *II Corinthians* (Cambridge: Cambridge University Press, 1903), 38. Martyn påpeker, i forbindelse med en kommentar til Gal 1,4, at uttrykket «den nåværende tidsalder» impliserer at det også er *en annen tidsalder*. Rabbiner fra en noe senere tid snakket direkte om «denne tidsalder» og «den kommende tidsalder». Martyn mener at selv om Paulus selv aldri taler om en «kommende tidsalder», så reflekterer 4,4 en slik eskatologisk dualisme. Martyn. *Galatians*. (New York: Doubleday, 1998.) 98. Det å kalle djevelen for «den nåværende tidsalders gud» er i så fall håpefullt; «den nåværende tidsalder» vil en gang ta slutt.

¹¹⁸ Kun hvis genitivsbruken her er *epexegetic* kan det være at ὁ θεὸς kan forstås som noe annet enn Satan: «deres gud, som er denne tidsalderen». I alle andre tilfeller (om genitiven her er *relasjonell*, *objektiv* eller *possessiv*) er ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου å regne som Satan i 4,4. Harris, *The Second Epistle to the Corinthians*. (Mich: Eerdmans, 2005), 328.

¹¹⁹ Given, «Paul and Writing», 240-241.

5.3.2.1. Forblindelse og forherdelse

Hvor forskjellig er dette forblindelsesarbeidet til djevelen fra Guds forherdelsesarbeid?¹²⁰ Et gjennomgangstema i Skriftene (i blant annet 5 Mos 29,4; Jes 6,9; Matt 13,14; Mark 4,12, Joh 12,40; Apg 28.26-28; Rom 9,14-17; Rom 11,7-8) er Guds rolle i å gjøre hjerter harde.¹²¹ Forholdet mellom 4,4a og 4,4b er Ac/Res, så det betyr at 4,4b beskriver *resultatet* av Satans innsats med å forhindre at de ser utstrålingen som evangeliet avgir.¹²² Dette leder inn i flere vanskelige spørsmål. Både om hvilken grad Gud tillater djevelen makt mens Gud likevel fortsatt har en godviljet overordnet makt og kontroll, og om spørsmål knyttet til predestinasjon for frelse og fortapelse.¹²³ Disse spørsmålene leder i stor grad inn i systematiskteologiske, konfesjonelle og nokså filosofiske diskusjoner, som betyr en bevegelse over i andre fagdisipliner. Det er helt klart gode grunner til å plassere disse diskusjonene innen nytestamentlig forskning også, som for eksempel at Paulus i stor grad uttrykker sine perspektiv på disse ting, men for denne avhandlingen sin del så holder vi oss til følgende observasjoner. Satan forblinder de vantros sinn så evangeliets lys er skjult for dem (4,4) og dette fører til fortapelse (4,3).¹²⁴ Dette kan endres for dem Gud skinner i hjertene til med

¹²⁰ I parallellen til 4,4 i 3,14 er det en *forherdelse* av sinn som finner sted «likevel» - altså til tross av at tilsløringen Moses gjorde for å skjule Guds herlighet med sikte på at omvendelse til Herren skulle kunne skje for folket (3,16). I 3,14-15 begrunnes det med at sløret ble liggende over deres hjerter hver gang det ble lest fra Moseloven. Hafemann påpeker at Paulus, ved å bruke verbet $\pi\alpha\rho\rho\omega$ (forherde) i 3,14, tolker Israels avslørte karakter i synden med gullkalven ved samme termer som Israels tilstand beskrives med i Jes 6,9f, Jer 5,21-24 og Esek 12,2. Hafemann. *Paul, Moses and the history of Israel*. (Tübingen: Mohr, 1995), 366.

¹²¹ Piper diskuterer dette. Piper. *Justification of God*. (Mich: Baker Academics, 1993), 175-178. Beskrivelsen av folket i Jer 5,21 som dem med øyne, men ikke ser, ører, men ikke hører, er det samme folket som i Jer 5,23 beskrives med «et trassig og opprørsk hjerte, de har veket av og gått bort.» Hafemann. *Paul, Moses and the history of Israel*. (Tübingen: Mohr, 1995), 367.

¹²² Det kan nesten likeså godt være et Ac/Pur forhold mellom 4,4a og 4,4b. Altså at Satan har forblindet «*med den hensikt så de ikke ser...*», men beskrives en *oppnådd* hensikt. Harris, *The Second Epistle to the Corinthians*. (Mich: Eerdmans, 2005), 330.

¹²³ Hafemann kaller dette i 3,14 (Cf. Ef 4,18) for en «divine passive» at hjerter blir forherdet under Guds suverene vilje. Hafemann. *Paul, Moses and the history of Israel*. (Tübingen: Mohr, 1995), 369.

¹²⁴ «People are not blinded because they choose to renounce the gospel; rather, they choose to renounce the gospel because they are blind. And they are not blind because they choose to be so, but because Satan has made them so... «Those who are perishing» (2 Cor. 4:3) do so because God leaves them in their blinded state, cut off from his glory and without the power of the Spirit needed to escape Satan's reign over their lives.» Hafemann, *2 Corinthians*. (Mich: Zondervan, 2000)

evangeliets lys (4,6).¹²⁵ Evangeliet beskrives som allerede lysende og de vantros sinn beskrives som allerede forblindet, men noe er også skjedd for dem Paulus snakker om i 4,6. Deres hjerter har fått et lys som vitner om Guds herlighet i Kristi ansikt. Hafemann påpeker at Paulus understreker en persons *manglende evne* til å se i 4,4, fordi han er overbevist om at de som ved Ånden ser Guds bilde, Kristi herlighet, vil bli forvandlet av det (3,18).¹²⁶

Forblindetheten viderefører tilsløringsmotivet fra 3,13-18,¹²⁷ sannsynligvis ved å være dets parallell. Tilsløringsmotivet i 3,13-17 handler om *Israels folk* (3,18 gjør det også, men åpner opp for «vi alle», og inkluderer dermed også hedningene i Korint), mens forblindelsesmotivet i 4,4 handler om *de vantro*, det være seg jøde eller greker. *Israels folk* kan se Herrens herlighet fordi Ånden gir slør-frihet (3,17-18), men er alt håp ute for *de vantro*? Slett ikke, for den samme Ånd som kan ta bort slør, kan også ta bort et hvilket som helst «bind for øynene»,¹²⁸ eller rettere sagt, skinne lys i hjerter (4,6). I 3,18 er det *Herrens herlighet* som er objekt for hva som sees (i likhet med Kristi herlighet...som er Guds bilde i 4,4) og som dermed avsløres som det som har vært tilslørt i 3,16, mens det i 3,15 er objektet for tilsløring hjertene i møte med Moseloven. Med andre ord er Herrens herlighet i utgangspunktet mulig for hjertet å beskue i Moseloven, men sløret forhindrer hjertene fra å se Herrens herlighet, inntil Ånden gjør fri ved å ta bort sløret. Og friheten er i 3,18 en frihet til, ikke bare å se, men å bli forvandlet av herligheten og til herligheten. Tilsvarende her, lyser herligheten fra evangeliet, mens blindheten ligger over sinnet (4,4; cf. 3,14).

¹²⁵ Det er akkurat denne forherdede tilstanden i hjertet, med sine resulterende overtredelser mot Loven, grunnet fornektelsen av Guds frykt, som Gud lover å overvinne for all evighet ved den nye pakt (Jer 31,31-33; 32,39-41). Hafemann. *Paul, Moses and the history of Israel*. (Tübingen: Mohr, 1995), 367.

¹²⁶ Hafemann, *2 Corinthians*. (Mich: Zondervan, 2000)

¹²⁷ Furnish kaller sløret i 3,14-15 for «vantroens slør». Furnish. *II Corinthians*. (Garden City: Doubleday & Company, 1984), 245.

¹²⁸ «Believers can see the glory because the Spirit has removed the veil, in this case the «blindfold». Fee. *Paul, the Spirit, and the People of God*. (Peabody, Mass: Hendrickson Publishers, 1996), 82.

5.3.2.3. Kristi δόξα

Kristus, Guds bilde, *er* herligheten,¹²⁹ og evangeliet er intet mindre enn Kristi herlighet.¹³⁰ I ikke-bibelsk gresk er δόξα mest brukt for å uttrykke en formening om noens gode rykte eller ære. Jødene brukte det hebraiske ordet כְּבוֹד (av roten כבד, som betyr vekt/tyngde), som kan brukes for å bety viktighet/ære, men også synlig prakt/utstråling. Så nytestamentlig bruk av δόξα betyr som regel en kombinasjon av dette; altså ære/verdi og synlig prakt/glans/utstråling/skjønnhet.¹³¹ Det er dette vi må ha i tankene når vi leser det norske ordet herlighet i Paulus sine brev. Forslag foreligger om at Visdom 7,26 kan ha influert språket til Paulus i 4,4¹³², men dette er nok heller et eksempel på at forståelsen av herlighetsmotivet fra Skriftene (כְּבוֹד) består i en lysende utstråling av verdi og ære.

Problemet med blindheten er at en ikke kan se Kristus som det strålende vakre bildet av Gud som han er. «Guds bilde»¹³³ fungerer som en understreking av den sterke koblingen mellom Kristus og Faderen.¹³⁴ Å si at noe i seg selv *er* herlig, vakkert eller skjønt, er å si at en form for tilfredsstillelse eller nytelse er en naturlig eller objektivt riktig respons på en objektiv kvalitet i det som er vakkert, skjønt eller herlig. Det som sies her i 4,4 er at det er en skjønn

¹²⁹ Kristus er her ikke en enitet som reflekterer Guds herlighet, men er presentert som faktisk selve Guds herlighet. Hafemann. Paul, Moses and the history of Israel. (Tübingen: Mohr, 1995), 416. Cf. Keener. *1-2 Corinthians*. (Cambridge: Cambridge University Press, 2005), 174. Aernie mener at Paulus presenterer sin apostoliske proklamasjon som en forklaring på én måte for Kristus å legemliggjøre Guds herlighet. Aernie. *Is Paul Also among the Prophets?* (London: T&T Clark, 2012), 201.

¹³⁰ Schreiner. Paul, Apostle of God's Glory in Christ. (Illinois: IVP Academic, 2020). Cf. Segal. *Paul the Convert*. (New Haven: Yale University Press, 1990), 156.

¹³¹ Bauckham. *Gospel of Glory*. (Grand Rapids, Mich.: Baker Academic, 2015), 44-45.

¹³² Attridge, *Hebrews*. (Philadelphia: Fortress Press, 1989), 42. Cf. Keener: «Greek-speaking Jews spoke of divine Wisdom as a mirror perfectly reflecting God's glory (Wis 7:26); Christ as divine Wisdom may be the "mirror" of 2 Corinthians 3:18.» Keener. *1-2 Corinthians*. (Cambridge: Cambridge University Press, 2005), 170. Cf. Aernie. *Is Paul Also among the Prophets?* (London: T&T Clark, 2012), 202.

¹³³ «The "glory" of the "image/likeness of God" from Genesis 1:26 that is equated with Christ in 4:4, 6 is the same glory of God's image/likeness that provides both the basis and goal of transformation in 3:18. To be transformed by the Spirit into the image of God's glory (3:18) is to be conformed to the "image of God" as manifest in Christ as the second Adam (4:4; cf. 1 Cor. 15:42-49; Rom. 5:12-21; 8:28-30). In the first creation we were made in the image of God; in the new creation we are made into the image of God in Christ. This is why the "light" of the new creation used by God to transform his people is not the glory of God seen in the firmament (cf. Ps. 19:1-2), but "the light of the knowledge of the glory of God in the face of Christ" (2 Cor. 4:6b).» «To "see" the glory of God in Christ (4:4, 6) with an "unveiled face" (3:16-18) is to begin to come face to face with the presence of God as enjoyed by Adam before the Fall.» Hafemann. *2 Corinthians*. (Grand Rapids, Michigan: Zondervan 2000).

¹³⁴ Harris. *The Second Epistle to the Corinthians*. (Grand Rapids, Mich.: Eerdmans Paternoster, 2005), 330-331.

glans eller utstråling som alle i utgangspunktet ville sett om ikke de var forblindet av Satan. Guds objektive skjønnhet kan selvsagt ikke djevelen gjenkjenne, selv om han vet *at* det er der. For djevelen tilfredsstilles ikke det minste grann av Guds glans. Djevelens blindhet for Guds herlighet er en del av hans straff. Denne tidsalders gud ser ikke Kristus som herlig og evner derfor bare å male et vrengebilde av Kristus i de vantros sinn.

Stockhausen mener at ἐν οἷς best oversettes “among whom”, og forstår det slik at 4,3 omtaler hele den syndige menneskeheten, mens 4,4 omtaler *jødene blant dem* (uttrykket “vantro” brukt om jøder), som burde gjenkjent Kristi (Messias) herlighet i evangeliet, men er forblindet av denne tidsalders gud.¹³⁵ NET har valgt å oversette “among whom”, mens NRSV har valgt “in their case” som da ikke skjelner i gruppen som omtales i 4,3 og 4,4. Selv har jeg valgt å følge NO2011 som regner det som inkludert i τῶν ἀπίστων (*de vantro*). Jeg tenker det er for lite informasjon til å gå så langt som å konkludere at 4,4 er om jøder, mens 4,3 er om resten. Skulle det likevel være slik at 4,3 forutsetter en større gruppe og 4,4 en mindre del av den, da er Stockhausens forslag å foretrekke. Det er større grunn for å tenke at 3,14-15 omtaler jøder, mens 4,3-4 inkluderer resten av den syndige menneskeheten som trenger en løsning på tilslørings- og forblindelsesproblemet. For det gir mer mening om å omtale jødernes forhold til Gud som «tilslørt», mens hendningenes forhold til Gud er «forblindet.» Slik jeg ser det, vil 4,6 fortsatt kunne være løsning for både forblindede jøder og hedninger som evangeliets herlighet er skjult for. På samme måte som 3,18 gjelder «vi alle».

5.3.2.4. Evangeliet

En kan forstå τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ som en *kvalitet* eller *egenskap* ved evangeliet.¹³⁶ Evangeliet stråler av et objektivt lys, en absolutt realitet, som alle

¹³⁵ Stockhausen, *Moses' veil and the Glory of the New Covenant: The Exegetical and Theological Substructure of II Corinthians 3:1-4:6* (Milwaukee, Wisconsin: Marquette University, 1984), 409. Vis

¹³⁶ Altså *kvalitet/egenskap* ikke i form av at τοῦ εὐαγγελίου er en attributiv genitiv, for da hadde vi kunnet formulere en oversettelse hvor genitivordet kan konverteres til et adjektiv. Det kan vi ikke her. Wallace. *Greek Grammar Beyond the Basics*. (Grand Rapids, Mich: Zondervan, 1996), 86-87. Det er ikke *lyset* som er genitiv, så vi kunne oversatt det til «evangeliet...lysende», men *evangeliet*. I tillegg står τὸν φωτισμὸν som objekt for verbet ἀγάσαι (ἀγάσω). τοῦ εὐαγγελίου er nok rettere sagt enten en kilde-genitiv («genitive of source», Ibid, 109); «lyset som kommer fra evangeliet», eller en subjektiv genitiv (Ibid, 112-113), siden setningen muligens kan konstrueres «...ser evangeliet om Guds herlighet lyse». Det er likevel kilde-genitiv som foretrekkes her, siden

(i hvert fall korinterne, som har hørt evangeliet forkynt; Rom 10,14) i utgangspunktet skulle kunne gjenkjenne – hadde det ikke vært for den forblindende innsatsen til djevelen, som tilslører og skjuler dette lyset fra evangeliet. “Solen slutter ikke å være sol selv om en blind ikke ser den.”¹³⁷ Eller som Duff skriver om 3,18 med referanse til 3,2-3:¹³⁸

«What more commendation could they (*or anyone else*) possibly need (3:2-3)? As Paul points out in 3:18, the Corinthians are (*or should be*) able to see God's power – as manifested in the resurrection of Christ. They can (*or should be able to*) see it most dramatically in their own transformation from death to life (i.e., in their transformation ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν) as evidenced by their experience of the Spirit. They are (*or should be*) reconciled with God and have (*or should have*) received life from the ministry of Spirit. All of this, of course, came to them by way of Paul's ministry (3:6).»

τῆς δόξης forstås her i 4,4 å være angitt som selve *innholdet* i forkynnelsen.¹³⁹ Altså mer enn en kvalitet eller egenskap ved evangeliet, en del av selve budskapet. Det trenger ikke å bety at det er noe annet enn ordet om *korset*, som oftest regnes som forkynnelsens innhold (1 Kor 1,18; 2,2; Gal 6,14), for det er nettopp på korset at Kristus “løftes opp” (ὕψωθῆναι, Joh 3,14-15) og herliggjøres (Joh 12,23.28.32-43; Joh 17,4; Fil 2,8-9; Luk 24,26). Med andre ord trenger det ikke å være noe motsetningsforhold mellom å forkynne korset og å forkynne Kristi herlighet.

Det at Satan forblinder dem som går fortapt, impliserer at dette handler om noe større enn kun Paulus apostoliske tjeneste. Dette handler om *vantros fortapelse, med mindre Gud griper inn. Dette* motivet, selv om det befinner seg midt i en argumentasjon for Paulus legitimitet,

det på den måten er lettest å se hvilke ord som står til hverandre. Harris, *The Second Epistle to the Corinthians*. (Mich: Eerdmans, 2005), 330.

¹³⁷ Hodge, *Commentary on the Second Epistle to the Corinthians* (Mich: Wm. B. Eerdmans Publishing, 1994), 84-85.

¹³⁸ Duff, «Transformed "from Glory to Glory"», 776.

¹³⁹ Innholds genitiv («genitive of content»); . Wallace. *Greek Grammar Beyond the Basics*. (Grand Rapids, Mich: Zondervan, 1996), 92. τῆς δόξης kan også være en objektsgenitiv; «evangeliet som demonstrerer/viser herligheten» Harris, *The Second Epistle to the Corinthians*. (Mich: Eerdmans, 2005), 330.

handler om noe mye større og viktigere. Det er nok dette motivet med *forblinding* og *herlighet* som gjør tjeneste-motivets viktighet relevant, heller enn motsatt. Dette er det større *noe* som Paulus viser til for å argumentere for sin tjenestes legitimitet. Så selv om blindhets-temaet her kan fremstå som noen få setninger, nærmest noe forbigående i et lengre resonnement om et annet tema og her skal tjene *det* andre temaet, så er det dette som virkelig er det alvorligere og viktigere poenget. Paulus sin tjeneste er det *aktuelle*, men forblinding og herlighet-opplysning er overordnede motiver i *viktighet og alvorlighetsgrad*.

5.3.3 Fortolkning av 2 Kor 4,5

Ὁὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν ἀλλ' Ἰησοῦν Χριστὸν κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ Ἰησοῦν. “For vi forkynner ikke oss selv, men Jesus Kristus som Herre og oss som slaver for dere – for Jesu skyld.”

Forholdet jeg ser mellom 4,5a og 4,5b er -/+ (negativ-positiv). Ὁὐ innleder en nektelse¹⁴⁰ og ἀλλ' indikerer dens motsetning. Det er altså “tvert imot”¹⁴¹ Ἰησοῦν Χριστὸν κύριον, ikke ἑαυτοὺς som forkynnes (κηρύσσομεν). Det er Jesus Kristus som forkynnes, ikke anbefalinger av seg selv (3,3). Tittelen på Hafemann sin bok «Suffering and the Spirit»¹⁴² er en fantastisk god beskrivelse av hva Paulus har å komme med overfor en menighet med skepsis til hans meget åpenbare skrøpeligheit (cf. 1 Kor 2,3 med 2 Kor 10,1 og 12,9-10). Slik Paulus ser det, er det *Kristus* som reflekterer Guds herlighet, ikke ham selv (4,5). Han simpelthen viser Jesus frem gjennom forkynnelsen (4,3-5), lidelsen og Ånden (4,6-13).¹⁴³ Derfor forkynner han ikke seg selv. Wright skriver at om Paulus snakker om sin egen indre erfaring med åndelig opplysning i 4,6 så ville 4,5 vært uærlig: «He *would* be ‘proclaiming himself’, saying, in

¹⁴⁰ Leivestad og Sandvei. *Nytestamentlig gresk grammatikk* (Oslo: Universitetsforlaget, 1996), 270.

¹⁴¹ “on the contrary”, se Plummer, A., *The Second Epistle of Paul the Apostle to the Corinthians*. (Cambridge: Cambridge University Press, 1903), 39.

¹⁴² Hafemann. *Suffering and the Spirit*. (Tübingen: Mohr, 1986).

¹⁴³ Hafemann. *Paul, Moses and the history of Israel*. (Tübingen: Mohr, 1995), 411. Og dette kjennetegner ikke bare Paulus, men hva alle troende har å komme med (cf. 1 Kor 10,4; 2 Kor 4,7). Alle troende kan ha evangeliet som en skatt i sin leirkrukke.

effect, 'I have had this experience; would you not like to have it as well?'¹⁴⁴ Slike utsagn som dette er nøyaktig den holdningen Paulus med 4,5 vil advare mot.

Om forholdet mellom 4,5a-b og 4,5c tenker jeg at det er et Ac/Mn (Handling-Handlemåte). Selv om *ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν* også er en del av det budskapet de formidler, er det et underordnet budskap som ikke kan sidestilles med hovedbudskapet om Ἰησοῦν Χριστὸν κύριον. Dette har jeg valgt å understreke ved å lese *ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν* som en *måte* eller *temperament* det forkynnes med. Så er det også dette som gjør det til et viktig budskap også, at Paulus sine lidelser er å ta del i Kristi lidelser (1,5; cf. Kol 1,24). Hovedbudskapet er uten tvil Ἰησοῦν Χριστὸν κύριον, men måten budskapet formidles på – et indirekte budskap – er at forkynnerne er slaver for mottakerne. Dette fremkommer først og fremst gjennom *måten* hovedbudskapet forkynnes på.

Lesere av brevene til Paulus er godt vant med at han kaller seg for δούλος, som slave eller tjener *for Kristus* (Rom 1,1; Gal 1,10; Fil 1,1; 1 Kor 4,1; 1 Kor 7,21-23), eller *for alle* (1 Kor 9,19); her er han δούλος for leserne av brevet; korinterne. διὰ Ἰησοῦν er nok for å tydeliggjøre om motsetningsforholdet mellom κύριον og δούλους, at selv om δούλους kvalifiseres med ὑμῶν, så er det likevel for *Jesu skyld* at han er δούλος ὑμῶν. Paulus kan være slave for dem fordi han er slave for Kristus. Derfor for Jesu skyld.¹⁴⁵ Heller enn slaver i Paulus egen samtid, har han trolig en type lidende tjener som i Jesaja 61,1 i tankene.¹⁴⁶

5.3.3.1. Forholdet 2 Kor 4,5 har til 4,4 og 4,6

4,5 begynner med begrunnelse (γὰρ). Betyr "for" her at Paulus begrunner (A) hvorfor denne tidsalders gud *har forblindet* – eller (B) en ekstra begrunnelse til at de vantro *ikke ser* lyset? Dersom det er det første (A), så forblinder djevelen vantros sinn *fordi* Paulus forkynner som han gjør. Da kan en betydning være at djevelen ser seg nødt til å forblinde, fordi innholdet i forkynnelsen – Kristus som Herre og Paulus som slave – er for overbevisende til at ikke

¹⁴⁴ Wright. *The Resurrection of the Son of God*. (Minneapolis: Fortress Press, 2003), 386. (min utvidelse)

¹⁴⁵ Furnish, *II Corinthians. The Anchor Bible* (Garden City: Doubleday, 1984), 250.

¹⁴⁶ Witherington. *Conflict & Community in Corinth*. (Grand Rapids: Eerdmans Publishing Co, 1995); cf. Barclay, «What makes Paul challenging today?», 306-309.

djevelen kan benytte andre strategier for å manipulere. Dersom det er det andre alternativet (B), så ser ikke de vantro evangeliets lys, ikke bare fordi djevelen forblinder, men *også fordi* Paulus forkynner som han gjør. I en slik lesning kan en betydning være at kombinasjonen av djevelens forblindelse og god forkynnelse fører til en forherdelse som ligner 3,14.

Dersom ett av disse scenarioene skulle stemme, peker da både 4,5s γὰρ og 4,6s ὅτι tilbake til 4,4 for å begrunne et utsagnet der?

4,4 Satan *forblinder* vantro *ser ikke*

4,5 For (/siden) vi forkynner Kristus, ikke oss selv

4,6 For (/siden)...Gud har skint...i våre hjerter...

Jeg synes ikke at noen av disse alternativene er tilfredsstillende. Plummer tilbyr et tredje alternativ (C) om *for*, at Paulus her skriver: «jeg kaller det “vårt evangelium” (4,3) fordi det er *vi* som forkynner det, men det vi forkynner er *om* “Kristi herlighet” (4,4), *fordi* (γὰρ) det er ikke oss selv vi forkynner, men Kristus som Herre.»¹⁴⁷ Barnett gir et fjerde alternativ (D) og sier at *for* her er en forklaring av Paulus rolle i evangelieforkynnelsen og plukker opp flere motiver. Både 4,2: «vi bruker ikke knep, forfalsker ikke, men legger åpent frem...*for* vi forkynner ikke oss selv, men Kristus som Herre.», men også «vårt evangelium» (4,3, som vi kan kalle et femte alternativ E¹⁴⁸) og «lyset fra evangeliet» (4,4b) og i tillegg motivet (sjette alternativ F) fra 2,14; «Gud fører oss fram i triumftog og gjennom oss sprer duften av kunnskapen om ham overalt». Barnett konkluderer: Paulus proklamerer altså ikke seg selv, men Kristus som Herre *fordi* det er fra *Kristus* evangeliets lys kommer.¹⁴⁹ Og slik jeg ser det, er så alternativ D og E de mest tilfredsstillende forståelsene av hva γὰρ peker på. Det er naturlig at Paulus peker tilbake til noe ikke for langt tilbake med en slik konjunksjon. Om det stemmer at γὰρ peker til evangeliets lys, så skal vi se det gjør *forkynnelsen av Jesus Kristus*

¹⁴⁷ Plummer. *A Critical and Exegetical Commentary*. (Edinburgh: Clark, 1915), 118.

¹⁴⁸ selv om Barnett holder sammen disse D, E og F, så ser jeg verdien for diskusjonen å separere alternativene fra hverandre.

¹⁴⁹ Barnett. *The Second Epistle to the Corinthians*. (Mich: Eerdmans Publishing Co, 1997)

som Herre og oss som tjenere for dere i 4,5 begrunnet¹⁵⁰ av ikke bare 4,6 (ὅτι), men også av 4,4b. På denne måten får 4,4-6 en A-B-A' struktur hvor B er begrunnet av A og A'. På den måten kan vi godt se 4,5 som en slags «parentes»,¹⁵¹ men jeg regner forkynnelsen av Jesus Kristus som Herre som helt avgjørende for at Kristi ansikt skal kunne gjenkjennes som Guds herlighet (4,6). Barrett sier «It would be hard to describe the Christian ministry more comprehensively in so few words.»¹⁵²

Paulus forkynner Jesus Kristus som Herre, som er en helt sentral bekjennelse i Paulus sine brev (Rom 10,9; 10,13; 1 Kor 12,3; Fil 2,11; cf. Apg 10,36). Segal sier enda tydeligere at å identifisere Kristus som Guds herlighet er selve senteret av Paulus sitt evangeliet.¹⁵³

5.3.4 Fortolkning av 2 Kor 4,6

ὅτι ὁ θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμπει, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ θεοῦ ἐν προσώπῳ [Ἰησοῦ] Χριστοῦ. “For Gud, som sa: «Lys skal stråle fram fra mørket», han har også skint i våre hjerter lyset fra kunnskapen om Guds herlighet i Kristi¹⁵⁴ ansikt.”

5.3.4.1 “For Gud, som sa: «Lys skal stråle fram fra mørket»,” 2 Kor 4,6a

ὅτι ὁ θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμπει.

¹⁵⁰ Merk at 4,5 sin γὰρ på denne måten får en motsatt begrunnende funksjon: fra å være *begrunnende* til være *begrunnet*; mer som «derfor».

¹⁵¹ Plummer skriver at noen gjør 4,3-4 til en parentes så 4,5 fortsetter etter 4,2. Han sier det er mer grunn til å se 4,5 som parentes. Plummer, *A Critical and Exegetical Commentary*. (Edinburgh: Clark, 1915), 119. Cf. Olshausen, *Biblical Commentary on St Paul's First and Second Epistles to the Corinthians*. ETr. (Edinburgh: Clark, 1851), 307-308. Også Moo, *A Theology of Paul and His Letters*. (Grand Rapids, Michigan: Zondervan Academics, 2021).

¹⁵² Barrett, *A Commentary on the Second Epistle to the Corinthians*. (New York: Harper & Row, 1973), 134.

¹⁵³ «The Centre of Paul's gospel is the identification of Christ as the Glory of God». Segal, *Paul the Convert*. (New Haven: Yale University Press, 1990), 156.

¹⁵⁴ Ifølge Metzger ville en original Ἰησοῦ gjort det vanskelig å forklare dens utelatelse fra enkelte viktige manuskripter. Derfor har jeg besluttet å ikke ha det med i min oversettelse. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament* (New York/London: United Bible Societies, 1971), 578-579. Jeg forklarer resten av mine beslutninger ved oversettelsen nedenfor.

Her begynner Paulus 4,6 med en begrunnelse (ὅτι) for *hvorfor* han forkynner “Jesus Kristus som Herre” og hvorfor han selv (og hans medforkynnere) tar rollen som korinthernes tjenere (4,5). Dette er noe av det vanskeligere å svare på: Forkynner han Jesus Kristus som Herre (og forkynnere som lytternes *tjenere*) fordi *han* (og evt medforkynnerne) har fått lyset fra kunnskapen om Guds herlighet i *sitt* hjerte, eller fordi lyset fra kunnskapen om Guds herlighet kan begynne å skinne i hjertene til *lytterne* – ettersom Gud kan la dette skje samtidig som det forkynnes? Selv foretrekker jeg det siste fordi det for meg synes som at ὅτι knytter sammen *Jesus Kristus som Herre* (og «oss som slaver») i 4,5 og (Jesu) *Kristi ansikt* i 4,6, hvor Guds herlighet kan bli gjort kjent. Begge tolkningsalternativer synes så langt å fungere godt, men dette spørsmålet kan vi ikke besvare før vi har sett på 4,6b og bruken av første person flertall i ταῖς καρδίαις ἡμῶν.

Vi kan likevel begynne med å si at forholdet mellom 4,5 og 4,6 altså helt klart er et underordnende forhold i form av en årsakssetning hvor 4,6 er en begrunnende helsetning (G).¹⁵⁵ Wiarda påpeker at *dersom* hovedpoenget i 4,5 er «vi forkynner Jesus Kristus som Herre», så hadde et støttende utsagn om hans konvertering og kall *kunne vært* passende, og da hadde opplysning i alle troendes hjerter vært en avsporing fra tema. Derimot må vi observere at Paulus ikke understreket selve det faktum *at* han forkynnte i v5, men heller forkynnensens *fokus*; Jesus Kristus. I 4,6 forklarer altså Paulus *hvorfor* Jesus Kristus er i sentrum av hans tjeneste: fordi (ὅτι) det er *i Kristi ansikt* at Guds herlighet gjøres kjent.¹⁵⁶ Og *kraften* i denne tjenesten kommer fra Ånden som kan overvinne blindhet.¹⁵⁷ Dette kommer vi tilbake til etter å ha sett på resten av 4,6a.

¹⁵⁵ Leivestad & Sandvei. *Nytestamentlig gresk grammatikk*. (Oslo: Universitetsforlaget, 1996), 256.

¹⁵⁶ Wiarda. *Spirit and Word*. (London: Bloomsbury T&T Clark, 2017), 49. Kontra Lambrecht, «Antropological Reflections», 261, som presenterer en tolkning om ὅτι at 4,6 skal *bevise* 4,5 ved at Paulus minner leserne sine om (Damaskus)hendelsen ved hans konvertering og kall til aposteltjeneste.

¹⁵⁷ Akkurat i 4,6 er Paulus mest opptatt av å understreke faktumet ved guddommelig opplysning, ikke at det spesifikt er Ånden som utfører denne. Wiarda. *Spirit and Word*. (London: Bloomsbury T&T Clark, 2017), 51. Ånden er den aktive i opplysningshandlingen i 4,6. Dette kan vi vite ved først hvordan Paulus presenterer Åndens rolle i kapittelet før - at Ånden bringer forvandling 3,3; 3,18, frihet 3,17b, og i 3,16-17a at Ånden tar bort slør som gjør at troende kan beskue Guds herlighet.

Paulus bruker en siteringsformel,¹⁵⁸ men siterer ikke et spesifikt skriftsted. Han alluderer derimot til flere.¹⁵⁹ Deriblant 1 Mos 1,2-3 for den umiddelbare assosiasjonen vokabularet gir til skapelsen i begynnelsen, Jes 9,2-3 for formuleringen som ligner på LXX. Antakelig alluderes det til flere av skriftstedene for å både hinte om nyskapelse, som passer bra med 2 Kor 5,17,¹⁶⁰ og for å assosiere til Messias håpet. Andre skriftsteder som er foreslått er Salme 18,29; 112,4 og Job 37,15.¹⁶¹ Kim legger også til mulig Paul and the new perspective s 202 og 321: allusjon til Jes 42, 49 og Esek 1,26.¹⁶² Også den aronittiske velsignelsen har vært foreslått.¹⁶³

Det er sannsynlig at Paulus alluderer to skapelsen. Da kan vi knytte 2 Kor 5,17 til 4,6 og se dette som en nyskapelse, som en frukt av den nye pakts tjeneste (3,6) og et eskatologisk steg framover. Keener skriver at “The God who revealed glory at creation has now revealed his full glory in Christ”¹⁶⁴ Dersom Paulus alluderer til både 1 Mos 1 og Jes 9, så plasserer apostelen tilsynelatende sin tjeneste inn i det bredere omfanget til frelseshistorien, og knytte tjenesten sin til både Guds aktivitet med skapelse (1 Mos 1 og nyskapelse, 5,17) og forløsning (Jes 9).¹⁶⁵

¹⁵⁸ Stanley legger også til: «The fact that the formula is unusual for Paul (cf. 2 Cor 6.16) is no objection to labelling the saying as a quotation, since the important issue is how Paul's hearers would have understood the phrase. On this there appears to be unanimity: the phrase clearly anticipates a citation», Stanley. *Paul and the Language of Scripture*. (Cambridge University Press, 1992), 215-216.

¹⁵⁹ Hays. *Echoes of Scripture in the Letters of Paul*. (London: Yale University Press, 1989), 152.

¹⁶⁰ Allusjonen til 1 Mos 1,3 mener Kim hintet om at dette skal forstås som noe som kan kobles til 2 Kor 5,17 og Guds nye skapning. Kim. *The Origin of Paul's Gospel*. (Grand Rapids: Eerdmans, 1981), 9. Cf. Hays. *Echoes of Scripture in the Letters of Paul*. (London: Yale University Press, 1989), 153.

¹⁶¹ Matera. *II Corinthians*. (Louisville, KY: Westminster John Knox, 2003), 104. Aernie skriver at det lite grunn for å se en link til Job 37. En kan se noe retorisk overlapp mellom passasjene knyttet til en potensiell assosiasjon med skapelsestemaet, men det mangler ytterligere korrelasjon mellom tekstene til å se noe særlig mer sammenhenger. Aernie. *Is Paul Also among the Prophets?* (London: T&T Clark, 2012), 205-206.

¹⁶² Kim. *Paul and the New Perspective*. (Grand Rapids, Mich.: Eerdmans, 2002).

¹⁶³ Bauckham. *The Christian World around the New Testament*. (Grand Rapids, Mich., 2017), 246. Også Fitzmyer. *Glory Reflected*. (1981), 641, men han nevner kun velsignelsen som et ekko av 1QS 2,2-4. Fitzmyer nevner også flere andre eksempler på Qumrantekster som har lignende vokabular som 2 Kor 4,6. Jeg tenker disse tekstene viser at uttrykksmåten Paulus bruker i 4,6 kan ha vært en relativt vanlig Palestinsk-jødisk måte å snakke om teofaniene i Skriftene.

¹⁶⁴ Keener. *1-2 Corinthians*. (Cambridge: Cambridge University Press, 2005), 174.

¹⁶⁵ Aernie. *Is Paul Also among the Prophets?* (London: T&T Clark, 2012), 214 og Hays. *Echoes of Scripture in the Letters of Paul*. (London: Yale University Press, 1989), 152-153.

Forholdet jeg ser mellom 4,6a og 4,6b er et sammenligningsforhold (Cf). Det vil si, det gjelder hvis 4,6a er en allusjon til skapelsen i 1 Mos 1. For dersom det heller er en allusjon til en profeti (Jes 9,2-3), vil 4,6b være oppfyllelsen av denne. Da er det en handling med en handlemåte (Ac/Pur), hvor *handlingen* (4,6a) er løftet om lys som stråler i mørke (Jes 9,2) og jublende glede for Guds ansikt (Jes 9,3), og hvor *handlemåten* er oppfyllelsen av løftet i form av å lyse opp mørke avkroker i hjerter (4,6b) og tilfredsstillende hjertenes tørst etter Guds skjønnhet (4,6c). Antakelig er begge skriftsteder intendert ettersom formuleringen passer begge noe grad.

5.3.4.2. “han har også skint i våre hjerter” 2 Kor 4,6b

ὅς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν.

Aoristen ἔλαμψεν viser tilbake til et bestemt tidspunkt i fortiden, og derfor hevder Kim at dette må være snakk om Damaskushendelsen.¹⁶⁶ Jeg tenker ἔλαμψεν også likeså godt kan peke tilbake med sikte til korinternes erfaring med å komme til tro på Paulus sitt evangelium. Bestemtheten i aoristen bør like så godt være brukt her for å kunne vekke bestemte assosiasjoner til leserne av brevet, og det er godt mulig at det er intendert slik.¹⁶⁷ De kan helt sikkert kjenne seg igjen i beskrivelsene til Paulus idet det leses fra 2. korinterbrev, og de kan ha konkrete minner i tankene når de hører Paulus skrive dette. Jeg tenker at dette med

¹⁶⁶ Kim. *The Origin of Paul's Gospel*. (Grand Rapids: Eerdmans, 1981), 7. Kontra Kim, påpeker Aernie at det nok er å gå for langt å avgjøre en kobling mellom Paulus kalls-narrativ i Apostlenes gjerninger og konteksten her kun basert på aoristen ἔλαμψεν. Aernie. *Is Paul Also among the Prophets?* (London: T&T Clark, 2012), 197. Aernie hevder i samme anledning at forholdet mellom *mottatt nåde* (4,1) og *guddommelig tilstrekkelighet* (3,4-6) synes å ha som generell funksjon å understreke den guddommelige autoriteten som står bak tjenesten til Paulus. Aernie. *Is Paul Also among the Prophets?* (London: T&T Clark, 2012), 197. Dette mener også jeg er et gyldig utsagn enten det er en referanse til tjenesten sin opprinnelse (Damaskushendelsen) eller ikke.

¹⁶⁷ N. T. Wright formulerer svært tydelig at «dette er en erfaring Paulus antar at alle kristne deler», Wright. *The Resurrection of the Son of God*. (Minneapolis: Fortress Press, 2003), 384. Cf. Wiarda, *Spirit and Word* (New York: T&T Clark, 2017), 52-53, som mener at Paulus med 4,6 også kan ha en vedvarende åpenbarende handling implisert. For selv om elampsens aorist peker tilbake på en foregående hendelse, så sammenlignes denne med skapelsen av lys i genesis, som hadde en vedvarende funksjon. Altså lys, ikke som et lyn-glimt som brått forsvant i mørket igjen, men som startpunktet da solen ble skapt og har fortsatt med å skinne. Med andre ord har nyskapelsen, som involverer lys i hjertet, en vedvarende opplysende virkning - også ved å vedvarende åpenbare Guds herlighet i Kristi ansikt for den troende. Wiarda påpeker så at dette vedvarende også er understreket av Paulus i 3,18.

sannsynlighet refererer tilbake til 3,2-3 og korintermenighetens grunnleggelse, for Paulus har akkurat snakket om det. Paulus var jo der da de kom til tro og forkynte til dem, og poenget hans her kan godt være å vise dem (eller minne dem på) hvordan Åndens verk med å gjøre levende (3,6) skjedde samtidig som Paulus tjente dem med forkynnelsen av evangeliet.

I 3,2 sier Paulus at korinterne *selv* er et tilstrekkelig anbefalingsbrev for tjenesten til Paulus; «kjent og lest av alle mennesker». Paulus er sikker på at hans tjenestes karakter og dens åndelige effekt i hjertene i korintermenigheten bekrefter hans apostoliske tjeneste i Korint.¹⁶⁸ Korintermenighetens eksistens er bevis på tjenestens legitimitet.¹⁶⁹ I 3,3 er korinterne *Kristi* brev, først «ved vår tjeneste» og så rekker nesten ikke leseren å blunke engang før det er *Ånden* som det er skrevet *med*. Det at Paulus så raskt beveger seg fra å presentere seg selv som “postmann” til å presentere Ånden som hjerte-forfatter, impliserer at Paulus og Ånden handler sammen.¹⁷⁰ At Ånden i 3,3 skriver *noe* inn i hjertene til korinterne, handler sannsynligvis om at Ånden bringer til live *Paulus sitt evangelium* i hjertene til korinterne.¹⁷¹ Det er *evangeliet* som skrives inn i hjertene; korinterne er blitt *brev som tilhører Kristus*. I 4,6 er det *evangeliet* som *lyses* inn i hjertene. I 2 Kor 3,2-3 viser altså Paulus hvordan Åndens

¹⁶⁸ Aernie. *Is Paul Also among the Prophets?* (London: T&T Clark, 2012), 199.

¹⁶⁹ Hays. *Echoes of Scripture in the Letters of Paul*. (London: Yale University Press, 1989), 127. Også Duff har kommet til dette i sitt studie av 2 Kor 3,18, som jeg også siterte ham på i kapittel 5.3.2. Duff, «Transformed "from Glory to Glory"», 776.

¹⁷⁰ Wiarda. *Spirit and Word*. (London: Bloomsbury T&T Clark, 2017), 34. Mens vi ser på 2 Kor 3,3, legg også merke til hvordan Paulus med så enkle nøyaktige ord alluderer til Esek 11,19; 36,26 - hvor Gud gir løfte om å ta ut folkets steinhjerte og bytte det ut med et kjøtt hjerte - *samtidig* som han alluderer til hvordan Moselovens *steintavler* (2 Mos 24,12; 31,18), ved Guds løfte i Jer 31,33, skal skrives inn i deres hjerter. Og ikke nok med det; også hvordan *Ånden* er blitt lovet av Gud å bli gitt *i dem* (Esek 36,27).

¹⁷¹ Ibid, 33-34. Det må påpekes at her i 3,2 er en svært kompleks problemstilling knyttet til hvilke tekstuell variant som står i grunnteksten; om det er ἡμῶν (i «våre» hjerter) eller om det er ὑμῶν (i «deres» hjerter). Det er definitivt ἡμῶν som har videst dekning. Dette kompliserer lesningen, i hvert fall om en ikke ser et skift fra 3,2 til 3,3. Slik jeg ser det, er det to måter Paulus uttrykker tilknytning mellom seg selv og korinterne på; i 3,2 ved at korinterne er anbefaling for Paulus og at de er skrevet inn i apostelens hjerte (som et uttrykk for Paulus sin kjærlighet for menigheten og at han *bærer* dem i hjertet); og i 3,3 ved at Paulus var med på å skrive deres tros tilblivelse - da, med Ånden som skrift. I 3,3 er det uansett *korinterne* som *er brevet* som *ved tjenesten til Paulus er skrevet med Ånden*, og det *i hjerter*. Så det at korinterne har fått Ånden ved evangelieforkynnelsen, er uansett tilfelle, og hva jeg her (med Wiarda) argumenterer for, er at det som er skrevet i dette brevet er *evangeliet / evangeliet*. Så *hertet* i 3,3 er korinternes, *Kristus* forfattet (med sin død og oppstandelse/sitt blod), Paulus er *bærer* av brevet, Ånden er den som virker det hele i brevets hjerte. For én lignende og én alternativ tolkning (hvor også hjertet i 3,3 er Paulus sitt) se Baird. «Letters of Recommendation», 171-172.

virksomhet er integrert med hans forkynnelse.¹⁷² I 2 Kor 4,3-6 viser Paulus hvordan denne samme Åndens virksomhet med *lys* i hjerter er helt avgjørende for at hans tjeneste skal ha virkning.¹⁷³ Paulus viser at hans egen rolle ved korintermenighetens opprinnelse var helt essensiell,¹⁷⁴ det vil si, helt men ikke helt; Guds Ånds virksomhet var helt avgjørende.¹⁷⁵ Denne ydmyke måten å argumentere for egen legitimitet uten å ta æren for den, er nøyaktig artikulert, og viser hvordan Paulus tenker om det synergiske forholdet mellom hans innsats og Guds. Paulus viser korinterne at de kom til tro på grunn av Ånden sin innsats i deres hjerter, og at dette skjedde ved Paulus sin forkynnesinnsats.¹⁷⁶ Også Duff konkluderer slik i sitt studie av 3,18:¹⁷⁷

«The reference to the transformation "from glory to glory" in 3:18 should then be understood to refer to the (Gentile) Corinthians own experience of transformation from their previous status, condemned before God (by ἡ διακονία τοῦ θανάτου [3:7]) and under the sentence of death (by ἡ διακονία

¹⁷² Ibid, 34. Furnish skriver: «The metaphor of commendatory letters is further extended when Paul describes by what agency and on what material they have been inscribed: not with ink but with the Spirit of the living God; not on stone tablets but on tablets that are human hearts. An oft-cited passage from Plato's Phaedrus provides a detailed exposition of the thesis that "written words" (logous gegrammenous, 275D) are but the faint "image" (eidōlon) of "the living, breathing word" (ton logon zōnta kai empsychon, 27A). Socrates argued (27C–E) that truth is not effectively sown "in ink ... through a pen" (melani ... dia kalamou), in "gardens of letters" (in grammasi kērous), but only by "the dialectic method," whereby truth is planted "in a fitting soul" (psychēn prosēkousan). In this connection, one may recall that Paul himself regards his own letters as but a poor substitute for his actual presence with those whom he addresses (see, e.g., 0:9–; Cor 4:4, 8–2; 5:–5). This point of view corresponds to one frequently expressed by ancient letter writers (see Thraede 970) and may also reflect, as Rivken suggests (978:275), Paul's background in Pharisaism, with its concern for the unwritten Torah and for traditions orally conveyed (cf. ibid., 24–4)», Furnish. *II Corinthians*. (Garden City: Doubleday & Company, 1984), 195.

¹⁷³ Også Wiarda: «Response to his message about Christ therefore depends on God's illumination (4,6). In the context of 3.12-4.6, the Spirit is shown to be active in this illumining and unveiling.» Ibid, 34 n.19.

¹⁷⁴ «The Corinthians, as a result of Paul's "ministry", are his letter of recommendation (3:1-3); he commends himself to every man's conscience by "setting forth the truth of the gospel plainly" (4:2-3); and it is as an "ambassador of Christ" (5:11-20) and as a "servant of God" (6:4) that he seeks to commend himself.» Belleville. *A Letter of Apologetic Self-Commendation*, 160.

¹⁷⁵ «In broad terms, Paul appears to be arguing that his apostolic ministry in Corinth is evidence of his assertion in 2 Cor 3:6 that τὸ...πνεῦμα ζῶποιεῖ.» Aernie. *Is Paul Also among the Prophets?* (London: T&T Clark, 2012), 124.

¹⁷⁶ Denne intrikate og nøyaktige måten å formulere seg på minner veldig om formuleringene til Paulus i 1 Kor 15,9-10; når han sier "jeg arbeidet med enn noen av dem [de andre apostlene], det vil si ikke jeg, men Guds nåde som er med meg." Cf. 1 Kor 3,6-7; "Jeg plantet, Apollos vannet, men Gud ga vekst." og cf. 2 Kor 4,7; 12,7-10.

¹⁷⁷ Duff, «Transformed "from Glory to Glory"», 773. Se også konklusjonen til Duff. Ibid, 779-780.

τῆς δικαιοσύνης [3:9]), to their new status as reconciled to God. This transformation would have been signaled by the experience of the Spirit, an experience directly comparable to Paul's Christophany, alluded to in 2 Cor 4:6.»

Selv om Duff leser bruken av første person flertall i 4,6 å gjelde for Paulus, så kommer han til mange av de samme teologiske konklusjonene og implikasjonene. som jeg gjennom sin lesning av 3,18.

Allusjon Damaskushendelsen?

Vokabularet i 2 Kor 4,6 viser klare likhetstrekk til beretningene om Damaskushendelsen i Apostlenes gjerninger. Harris trekker frem følgende eksempler:

<i>2 Kor 4,6</i>	<i>Apostlenes gjerninger</i>
ἔλαμψεν	περιήστραψεν (9,3) περιαστράψαι (22,6) τὴν λαμπρότητα (26,13) περιλάμψαν (26,13)
ἐν ταῖς καρδίαις	høre (9,4; 22,7; 14-15; 26,14) «se» (9,17; 27; 22,14.15; 26,13; 16; 19)
φωτισμός	φῶς (9,3; 22,6; 9; 11; 26,13)
τῆς δόξης	τῆς δόξης τοῦ φωτὸς ἐκείνου (22,11)
ἐν προσώπῳ Χριστοῦ	ἰδεῖν τὸν δίκαιον (22,14) ¹⁷⁸

Korinterne, brevets mottakere, har garantert kjennskap til fortellingen om hvordan Paulus møtte Jesus på vei til Damaskus.¹⁷⁹ Dersom det er en allusjon til denne hendelsen i 4,1-6, så er dette uansett kjent informasjon for korinterne, og naturligvis ikke nødvendig å nevne

¹⁷⁸ Fremstillingen er lånt av Harris. *The Second Epistle to the Corinthians*. (Grand Rapids, Mich.: Eerdmans Paternoster, 2005), 336.

¹⁷⁹ «in his initial contact with potential believers Paul would have preached about his experience at length and thus he did not need to rehearse it in any detail; it could simply be assumed». Eisenbaum. *Paul Was Not a Christian*. (New York: HarperCollins, 2009).

hendelsen eksplisitt. Så vi kan tenke oss at menigheten i Korint også assosierer til Damaskushendelsen, som Paulus sikkert har fortalt om tidligere, da han først kom med evangeliet til dem eller da han bodde i Korint i tre måneder (som vi vet fra Gal 1,13). I tillegg til Damaskushendelsen, assosierer de helt sikkert til sin egen erfaring med konvertering eller å komme til tro på Kristus når de leser brevet. Selv om Paulus skulle intendere gjenkjennelse her, og snakke om en generell erfaring for alle troende, er det ingen grunn til at ikke han kan bruke vokabular fra hans egen unike erfaring med Kristofani på veien til Damaskus.¹⁸⁰ Dette vokabularet utelukker likevel ikke at denne beskrivelsen godt kan være av en erfaring som alle troende deler med Paulus (bevisst eller ubevisst).¹⁸¹

Én ting er å observere parallellene mellom beretningene i Apostlenes gjerninger om Damaskushendelsen og 2 Kor 4,4-6,¹⁸² noe annet er å se forskjellene. Da Paulus møtte Den oppstandne og fikk se hans strålende lys på vei til Damaskus, var det som skjedde ikke *opplysning av mørke*, men tvert imot *fysisk blindhet* (i møte med et ytre lys).¹⁸³ Hans blindhet kom ikke av Satan, men av den overveldende utstrålingen av Den oppstandne Jesus Kristus. Hans blindhet ble ikke fjernet før *etter* møtet med Ananias. Det var først i møte med Ananias' ord at Paulus' blindhet ble tatt bort så han kunne se og få Den hellige Ånd, for så å bli døpt.¹⁸⁴ En viktig grunn til å tvile på at Paulus alluderer til sin egen erfaring er blindhet-formuleringen i 4,4 hvor det slett ikke er Kristi herlighet som blender, men Satan som gjør blind. For Paulus var det tvert imot Gud som gav ham erfaring med blindhet i møte med den oppstandne.

¹⁸⁰ Baker. *2 Corinthians*. (Missouri: College Press Publishing Co, 1999), 182.

¹⁸¹ Jeg legger til i parentes kvalifiseringen «bevisst/ubevisst» fordi jeg tror at denne erfaringen deles av alle kristne (bevisst eller ubevisst); enten de ville sagt seg enig i at denne formuleringen stemmer overens med deres subjektive erfaring med å komme til tro eller ikke. Ikke alle vil nødvendigvis kjenne seg igjen i at formuleringen «Jesu-herlighets-lys i hjertet» passer med deres personlige erfaring med å komme til tro og vil kanskje bruke andre ord for å beskrive dette, men ubevisst kan dette likefullt være en sannhet om deres erfaring. Paulus kan bruke et vokabular for å beskrive alle som kommer til tro på Kristus uten at de nødvendigvis må direkte kjenne seg igjen i dette vokabularet.

¹⁸² Kim. *The Origin of Paul's Gospel*. (Grand Rapids: Eerdmans, 1981).

¹⁸³ Furnish. *II Corinthians* (Garden City: Doubleday & Company, 1984), 250.

¹⁸⁴ Garland sier også at Paulus så Kristus på vei til Damaskus, men det var Guds budskap gjennom Ananias som «ledet ham i den retning livet hans skulle ta» (Apg 9,10-19), så Paulus kall fikk han også først etter møtet med Ananias. Garland. *2 Corinthians*. (Nashville: Broadman & Holman, 1999)

Også Dunn er en kritiker til idéen om at 2 Kor 4,4 og 6 alluderer til Kristofaniet som Paulus erfarte på veien til Damaskus og til boka *The Origin of Paul's Gospel* til Kim. Dunn skriver:

«[Paul] certainly uses the language and imagery of light shining, which naturally suggests some correlation with the description in Acts (9:3 – αὐτὸν περιήστραψεν φῶς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ; similarly 22:6 and 26:13), but the talk is of the impact of the event on Paul rather than a description of the event itself: God has shone his light ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν; the light is ‘the light of the gospel’, ‘the light of knowledge’ (τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου..., φωτισμὸν τῆς γνώσεως...). And the fact that Paul makes it a generalized description of Christian conversion confirms that he cannot be thinking particularly of the features which *distinguished* his conversion from those which followed.»¹⁸⁵

Selv om jeg, med Dunn og Wright,¹⁸⁶ er uenig med Seyoon Kim i forståelsen av 2 Kor 4,1-6 som en *direkte tale* om Kristofaniet på veien til Damaskus, og at 4,1-6 derimot heller handler om *alle kristnes erfaring* av å komme til tro, så tenker jeg likevel at passasjen kan lære oss mye om hva Damaskushendelsen gjorde med Paulus. Paulus kom til tro på Jesus, så dermed deler også Paulus denne indre allmenn-kristne lys-erfaringen som beskrives i 4,6, og vi kan tenke oss at dette skjedde for Paulus parallelt med den ytre lys-erfaringen som han opplevde der på Damaskusveien. Vokabularet i 4,6 ligner på Apg 26,16-18, fordi Paulus bruker språket fra sin egen erfaring for å sette ord på denne allmenn-kristne erfaringen. Altså er ikke 2 Kor 4,1-6 en direkte beskrivelse av Damaskus-Kristofaniet, men en beskrivelse av en allmenn-kristen erfaring som også skjedde for Paulus ved Damaskus-Kristofaniet. En *direkte* beskrivelse av en allmenn-kristen erfaring og en *indirekte* beskrivelse av Paulus sin subjektive erfaring.¹⁸⁷ Altså helt motsatt av hva mange, som eksempelvis Segal, sier: at 2 Kor 3,16-4,6

¹⁸⁵ Dunn, «A Light to the Gentiles», 259.

¹⁸⁶ Wright. *The Resurrection of the Son of God*. (Minneapolis: Fortress Press, 2003), 394.

¹⁸⁷ Keener. *The Mind of the Spirit*. (Grand Rapids, Mich: Baker Academic, 2016), skriver: «Paul's visions and revelations of the Lord undoubtedly facilitated his own experience of beholding the Lord's glory (2 Cor. 12:1, 7). At the same time, Paul does not present his visionary experience as a normative model that all believers should seek (12:5; cf. 5:13). The experience that all believers share is Christ's divine glory in their hearts (4:6): The shining presumably occurred when the person became part of the new creation at conversion, but the imparted light of Christ presumably continues there (cf. Rom. 8:9; Gal. 2:20).»

uttrykker Paulus sin erfaring med konvertering brukt som *et mønster for andres erfaring* med å komme til å bli i Kristus.¹⁸⁸ Med andre ord er jeg altså enig i at 4,6 kan leses også som en beskrivelse av Paulus sin erfaring, men indirekte. Alt Paulus sier om troende, sier han også om seg selv. Jeg er derfor også enig i mye av hva blant andre Kim vil utlede og implisere fra hva 4,6 kan lære oss om Damaskus-Kristofaniet og om den åndelige erfaringen til Paulus. Paulus og alle troende deler den indre erfaringen som beskrives i 4,6, mens den ytre erfaringen Paulus fikk på Damaskusveien er unik for ham. Wright påpeker at Paulus her ikke forestiller seg at hver gang evangeliet blir forkynt så ser folk Den oppstandne Herren Jesus på samme *fysiske* måte som han selv gjorde på veien til Damaskus. Paulus snakker her ikke om å bokstavelig talt «se», men om hvordan *hjertet kan begripe* evangeliets sannhet.¹⁸⁹

Første person flertall i 2 Kor 4,6

For å forstå første person flertall er man på gresk, som på norsk, helt avhengig av kontekst. I for eksempel et jobbintervju kan det være vanskelig for den som søker jobb å forstå om arbeidsgiverne med “vi” mener “vi på denne siden av bordet,” “vi i vår bedrift,” “vi i dette rommet” eller “vi i dette landet.” I noen av eksemplene er det en eksklusiv bruk¹⁹⁰ av ordet *vi*, mens i noen er det en inkluderende bruk av *vi*.¹⁹¹ I alle tilfellene er det nyanseforskjeller som har noe å si for meningen i setningen. Som regel vil konteksten gjøre det mulig å tenke seg

¹⁸⁸ Segal. *Paul the Convert*. (New Haven: Yale University Press, 1990), 10; 310 n.17

¹⁸⁹ Wright. *The Resurrection of the Son of God*. (Minneapolis: Fortress Press, 2003), 385.

¹⁹⁰ Eksklusiv bruk av første person flertall er i brevlitteraturen i NT handler som regel om forfatteren mener sine medarbeidere eller medforfattere, eller så er det et “editorial we” eller ofte kalt “epistolary plural” eller “apostolic plural”, se Wallace. *Beyond the Basics*. (Grand Rapids, Mich: Zondervan, 1996), 393-394. Paul bruker første person flertall nesten utelukkende for å avlede oppmerksomheten bort fra seg selv som distinkt persona. Også når det klart er inkluderende bruk om Paulus og adressatene eller kristne generelt (3,18; muligens 4,6 og 5,1-10), har det denne samme retoriske effekt med å skjule Paulus sin individualitet. Crafton. *The Agency of the Apostle*. (Mich: JSOT Press, 1991), 67-68.

¹⁹¹ Byrskog presenterer fire bruk av første person flertall i Paulus sine brev. Disse kan plasseres på et spektrum av inklusivitet og eksklusivitet på hver side. De første to kan klassifiseres som «pluralis sociativus», først (A) inkludering av *alle adressatene* til brevet, så (B) inkludering av *en spesifikk gruppe* i fellesskapet av adressater (Bruk av første person flertall er i gruppe B om det er snakk om *alle troende* for eksempel. Dette tenker jeg er tilfelle med ταῖς καρδίαις ἡμῶν i 4,6), så (C) inkludering av personer som er eller jobber med Paulus (som vi her kaller *apostolisk* - disse kan være med-sendere av brevene eller ikke), og til sist (D) en helt eksklusiv *litterær* bruk hvor Paulus kun refererer til seg selv. Byrskog. "Co-senders", 232. I Byrskogs analyse (som inkluderte 2 Korinterbrev) fant han at det ikke var mulig å finne særlig med evidens for en *litterær* første person flertall i Paulus sine brev. Flertallsformene er for det meste «ekte» flertall. Byrskog. "Co-senders", 249.

fram til hva slags bruk som menes,¹⁹² men hvis ikke er det ofte oppklarende å spørre. Å spørre om hjelp til å forstå bruken av første person flertall i en skrevet tekst, hjelper ikke stort. En er da avhengig av å granske teksten nøye for å oppdage om det finnes noe hjelpsom kontekstuell informasjon. Et slikt arbeid med granskning må enhver leser av 2 Korinterbrev ta seg god tid til, for det er mange eksempler på bruk av første person flertall som er vanskelig å definere. Det har vært interessant for meg i dette studiet å observere flere bibelkommentarer som ikke sier noe om hvorvidt det her er snakk om apostelen eller alle troende, kanskje for å la det være opp til leseren å vurdere selv hvilken bruk av første person flertall de tenker dette er.

Eller kanskje fordi bruken av første person flertall i 4,1-6 er vanskelig å slå helt fast.¹⁹³ Furnish kaller det “notorisk vanskelig å vurdere” bruken av første person i 2. Korinterbrev generelt.¹⁹⁴ Bruken i verset før (4,5) er tydelig Paulus og evt inkludert hans medforkynnere.¹⁹⁵ Og vanligvis vil en slik tydelig bruk i verset før intuitivt videreføres til neste mindre tydelige bruk, med hensyn til setningsflyten. Likevel er det også en tematikk i 4,6 som plukkes opp fra tidligere hvor bruken av første person flertall hadde en annen bruk. I 3,18 er tematikken helt parallell ettersom det der er herlighetsglansen «vi alle» speiles i, der med sikte på *forvandling*, i 4,6 med sikte på at herlighetsglansen *lyser i hjertet*. Samtidig er det vanskelig å vurdere om det tydelig presiserte «vi alle» (πάντες ἡμεῖς) i 3,18 er unntaket fra regelen med første person flertall som et *apostolisk* bruk,¹⁹⁶ eller om dette åpner for å lese andre tilfeller av første person

¹⁹² Byrskog. "Co-senders", 232.

¹⁹³ Wallace lister 2 Kor 4,1-6 blant andre eksempler på tekster som er “debatable” i forhold til å skjelle hvilken bruk det er av første person flertall. Wallace. *Beyond the Basics*. (Grand Rapids, Mich: Zondervan, 1996), 396.

¹⁹⁴ Furnish, *II Corinthians. The Anchor Bible* (Garden City: Doubleday, 1984,) 32. Bare ved en enkel gjennomlesning av de første to kapitlene kan det være komplisert nok å henge med på når Paulus snakker om kun seg selv, eller når han inkluderer alle, og når han inkluderer kun medarbeidere.

¹⁹⁵ Theissen. *Psychological Aspects of Pauline Theology*. (Philadelphia, Fortress Press, 1987), 123.

¹⁹⁶ For ordens skyld kaller jeg det for «apostolisk bruk» av første person flertall når det er snakk om «Paulus og eventuelt hans medforkynnere eller medapostler» - selv om ikke alle av dem nødvendigvis kan kalles apostler. Og, som Byrskog, kaller jeg det «litterær bruk» når det er snakk om Paulus alene (et «autoritativt jeg»), Byrskog. "Co-senders", 230. De aller fleste leser πάντες ἡμεῖς som en inkludering av alle troende, men Belleville mener at Paulus med πάντες ἡμεῖς inkluderer alle evangelie-formidlere og at han ellers har et konsistent bruk av første person flertall om seg selv alene. Belleville. *Reflections of Glory*. (Sheffield: JSOT Press, 1991), 275. For Belleville resulterer dette i å tenke at 4,6 handler om Kristus som reflekterer Guds herlighet, og på korresponderende vil reflekterer Paulus i sitt ansikt det samme til verden etter å ha fått lyst opp hjertet med *denne* kunnskapen om Gud. Belleville. *Reflections of Glory*. (Sheffield: JSOT Press, 1991), 285.

flertall i nær kontekst som like *inkluderende* bruk.¹⁹⁷ Den tematiske sammenhengen 4,6 har med 4,3-4 og 3,12-18 kan likevel ikke ignoreres.¹⁹⁸ Tanken om *tilslørhet* for Israels folk (3,13-14), *skjulthet* og *blindhet* for «dem som går fortapt» (4,3) og er «vantrø» (4,4), står i en klar kontrast til de opplyste «våre hjerter» som kan beskue Guds herlighet i Kristi ansikt (4,6). Det er intuitivt å tenke at motsetningen til for eksempel «de vantrø» er, ikke bare Paulus og hans medforkynnere, men *de som tror*. Så derfor er det vanskelig å slå helt fast at bruken av første person flertall i 4,6 er begrenset til Paulus og evt hans medforkynnere eller medapostler. Det er ikke et *så* begrenset «vi» som står i kontrast til «de vantrø», «dem som går fortapt». Det hadde tatt seg ut om Paulus her hevdet at enten så er man *Paulus, medapostler og medforkynnere*, eller så er man *vantrø og fortapt*. En kunne forstått formuleringene «dem som går fortapt» også som begrenset til forkynnere av *falske* evangelier – som går fortapt, men det er ikke slik det fremstår i 4,3-4. Der er det heller dem som *hører* Paulus' forkynnelse – og som kanskje til og med *forstår* budskapet, men *ikke tror*. Derfor er den naturlige kontrasten til “de vantrø” i 4,4 *de troende*,¹⁹⁹ akkurat slik som det står eksplisitt i 6,15: “hva har en *troende* (πιστός) felles med en *vantrø* (ἄπιστος)?”²⁰⁰

Ofte velger Paulus første person flertall for å legitimere dem som overrekker brevet eller andre forkynnere, som sammen med ham trenger legitimitet hos mottakerne, kanskje fordi

¹⁹⁷ Bauckham mener at 3,18 er unntaket, fordi passasjen 2,14-7,7 generelt handler om hans apostoliske tjeneste for evangeliet. Han mener også at det er tydelig nok at bruken av første person flertall i teksten generelt handler om Paulus individuelt. Bauckham. *The Christian World around the New Testament*. (Grand Rapids, Mich., 2017), 241-142. Byrskog skiver om tilfeller hvor det er bortimot umulig å være sikker på hvilken grad «vi» inkluderer adressater eller medarbeidere, at da er det regjerende prinsipp at «vi» normalt inkluderer alle adressater. Fordi det som er sant for alle kristne er også sant for Paulus og hans medarbeidere. Byrskog. "Co-senders", 232-233.

¹⁹⁸ kontra Bauckham. *The Christian World around the New Testament*. (Grand Rapids, Mich., 2017), 242; så mener jeg at de tematiske forholdene mellom 3,18, 4,4 og 4,6 med *blindhet* og *herlighetsskue* åpner for å se bruken av første person flertall, som står i sammenheng med denne røde tråden, som en annen bruk enn resten av 2,14-7,7.

¹⁹⁹ Også Harris skriver om frelse, at «konvertering av *vantrø* finner sted når Gud skinner inni deres hjerter med åndelig opplysning.» Harris. *The Second Epistle to the Corinthians*. (Grand Rapids, Mich.: Eerdmans Paternoster, 2005), 117.

²⁰⁰ 4,4-6 har også til felles med 6,14-15, ikke bare tro-vantrø-kontrasten, men også lys-mørke-kontrasten. Blomberg trekker denne observasjonen frem som et mulig tegn på en kontakt mellom sekvensene som gjør dem til et par i en kiasme-struktur. Blomberg. «The Structure of 2 Corinthians», 12-13.

Paulus vil sende dem som ledere dit senere.²⁰¹ Når Paulus bruker første person flertall i sammenheng med en form for *innenforskap* eller *utenforskap*, som han her gjør i forbindelse med *erfaringen* av lys i hjertet ved mottakelsen av evangeliets herlige Herre, er det sannsynlig at første person flertall skal inkludere *dem som deler* en slik erfaring, for å inkludere dem i innenforskapet. Heller enn å beskrive en slik erfaring, for så å tildele den til kun seg selv. I 4,4 tar Paulus opp innenforskap/utenforskap ved å definere *dem* evangeliets lys er *forblindet for* som vantro. I 4,6 setter Paulus opp som kontrast muligheten for å kunne se dette lyset ved en Guds handling, og her passer det ikke å ikke inkludere kun seg selv. Her er det mange ønsker å legge til et poeng i verset, som gjør at Guds handling med lys i hjerter ikke stanser hos Paulus, men formidles videre gjennom Paulus tjeneste.²⁰²

Merk at rekkefølgen her en essensiell. De som er opptatt av å konkludere at flertallsformen skal være litterær eller apostolisk, er også opptatt av å finne en måte å gi verset mening på, som ved å legge til et futurumsverb til genitivslenken i 4,6c som kan gi verset et videformidlingsinnhold som kan supplere poenget med opplyste hjerter. For resonnementet til Paulus kan da vel ikke *ende* ved at hans kun individuelle hjerte eller at hjertene til ham og hans medarbeidere er lyst opp? Det må da være noe mer Paulus vil si? Som at hans hjerte har fått kunnskapslys for å kunne formidle det videre til andre?²⁰³ Og her ser vi hvor viktig det er å begynne med å observere at det ikke er noe mer i 4,6 enn evangeliets lys til hjerter. Det er ikke et ekstra verb i setningen som handler om videreformidling. Etter denne observasjonen kan vi godt drøfte hvorvidt flertallsformen «våre hjerter» er apostolisk eller inkluderer alle troende, men således ser vi også at det gir best mening å forstå flertallsformen som inklusiv. Guds handling med å *skinne lyset* fra kunnskapen om Guds herlighet i Kristi ansikt ender altså

²⁰¹ Når Paulus nevner sine brevs *med-sendere*, tjener det to funksjoner. For det første; når med-senderne er kjente for mottakerne bidrar det til god relasjon mellom korrespondentene. For det andre; når med-senderne nevnes forankres brevenes legitimitet i Paulus sine medarbeidere og får dermed et bredere grunnlag. Byrskog. "Co-senders", 248-249.

²⁰² Se diskusjon om dette i kapittel 5.3.4.3. om 2 Kor 4,6c.

²⁰³ Thrall, *The Second Epistle to the Corinthians*. (Edinburgh: Clark, 1994), Belleville. *Reflections of Glory*. (Sheffield: JSOT Press, 1991), Hafemann. *2 Corinthians*. (Grand Rapids, Michigan: Zondervan 2000), Bauckham. *The Christian World around the New Testament*. (Grand Rapids, Mich., 2017), Kim, *The Origin of Paul's Gospel*. (Grand Rapids: Eerdmans, 1981), Theissen. *Psychological Aspects of Pauline Theology*. (Philadelphia, Fortress Press, 1987), 123.

i våre hjerter. Og dette skjer i motsetning til de vantro som er forblindet og forhindret i å se lyset fra evangeliet om Kristi herlighet (4,4). Derfor er «våre hjerter» hjertene til dem som ikke er vantro, dem som har fått *troens gave*.

Det er flertallsform i ἡμῶν, men også flertallsform av ταῖς καρδίαις – hvis det er snakk om Paulus alene, hvor mange καρδίαις har Paulus? Er flertallsformen av ταῖς καρδίαις kun en språklig konsekvens av flertallsformen av ἡμῶν, eller kan det være at det faktisk er snakk om andres hjerter også? Dersom Paulus snakker om sin egen subjektive erfaring av Kristofani på veien til Damaskus, så kan han godt bruke en slik flertallsform på ἡμῶν, men da er det merkelig å i tillegg bruke flertallsform på ταῖς καρδίαις.²⁰⁴ Flertallsformen på begge begrepene tenker jeg begrenser alternativene til i det minste å inkludere *noen*, enten medarbeidere eller alle troende.

Kristi ansikt i 4,6c kan være for å gjøre kontrast til glansen i Moses' ansikt i 3,7, men Kim mener det heller er fordi Paulus tenker på det strålende ansiktet til Kristus som han så på vei til Damaskus (1 Kor 9,1), og at denne erfaringen er det som leder til sammenligningen med Moses. Wiarda mener om flertallsformen «i våre hjerter» at det virker usannsynlig at Paulus bruker om en *individuell* erfaring av et møte med den oppstandne Jesus som begrunnelse for sin apostelrolle, ettersom han bruker entallsform om det samme i 1 Kor 9,1. Wiarda mener at flertallsformen støtter synet om at Paulus beskriver en opplysning som berører alle troende, men innrømmer at argumentet svekkes av eksisterende eksempler på bruk av flertallsform om seg selv hos Paulus (2 Kor 3,2 og 7,3).

5.3.4.3. “lyset fra kunnskapen om Guds herlighet i Kristi ansikt.” 2 Kor 4,6c

πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ θεοῦ ἐν προσώπῳ Χριστοῦ.

Genitiv krever spesielt grundig undersøkelse av kontekst, enkeltord og andre grammatiske faktorer. Og genitivslenker (eller “concatenative genitive”), som den i 4,6c, er ekstra

²⁰⁴ Wiarda sier det veldig enkelt: «Det er ikke sannsynlig at Paulus ville brukt flertallsformen «i våre hjerter» hvis han snakket om hans bestemte møte med den oppstandne Jesus på veien til Damaskus.» Wiarda. *Spirit and Word*. (London: Bloomsbury T&T Clark, 2017), 49.

kompliserte å fortolke.²⁰⁵ På engelsk har en preposisjonen “of” som kan gjøre det lettere å oversette enn til norsk.²⁰⁶ Likevel kan meningen være svært komplisert å forstå. For direkthetens skyld og for å lettest mulig kunne arbeide med å tolke frasen, har jeg valgt å oversette 4,6c med det som i størst mulig grad blir en ord-for-ord-oversettelse. Min oversettelse er derfor “lyset fra kunnskapen om Guds herlighet i Kristi ansikt.” Således er fortsatt “skint” (ἐλαμψεν) som verbet og “lyset fra kunnskapen om Guds herlighet i Kristi ansikt” er *det* som Gud har “skint i våre hjerter”.²⁰⁷ πρὸς har jeg latt være stumt i min oversettelse, men jeg leser denne preposisjonen som en slags implisitt «for å gi», «for å la oss se» eller «så vi kan se».²⁰⁸ Ideen med å *se* er den implisitte motsetningen til den manglende evnen til å se i 4,4.²⁰⁹ Norske oversettelser har lagt seg etter tradisjonen etter Luthers “Die Bibel” hvor formuleringen “skal lyse fram” gjerne er lagt til.²¹⁰ Dette er en *fortolket* måte å oversette på, som lukker for tolkningsalternativer som dem jeg diskuterer her.²¹¹ Som at

²⁰⁵ Wallace. *Beyond the Basics* (Mich: Zondervan, 1996), 75.

²⁰⁶ *Ibid.*, 73-74.

²⁰⁷ Og Gud er *subjektet* både for verbet ἐλαμψεν og for aktiviteten πρὸς φωτισμὸν. Så πρὸς φωτισμὸν refererer til Guds direkte handling. Thrall. *The Second Epistle to the Corinthians*. (Edinburgh: Clark, 1994), 318, og Bauckham som mener at πρὸς φωτισμὸν refererer til Guds handling gjennom tjenesten til Paulus. Bauckham. *The Christian World around the New Testament*. (Grand Rapids, Mich., 2017), 242, n.7.

²⁰⁸ Så det altså ville blitt «han har også skint i våre hjerter *for å la oss se / så vi kan se* lyset fra kunnskapen om Guds herlighet i Kristi ansikt.» NRSV har på tilsvarende vis valgt «who has shone in our hearts *to give* the light of the knowledge of the glory of God in the face of Christ» for å få frem denne persepsjonen av lyset. NET har valgt «to give *us* the light». Edith M. Humphrey påpeker hvordan 2 Kor 3-4 legger trykk på *å se*: «internal letters that can be seen by all (3:2-3); not seeing and seeing the glory (3:7, 15, 16); veils and unveiling (3:16-18); hiding and not hiding (3:2-3); blinded eyes and being given the gift of inner sight (4:4, 6); what is visible and hidden (4:7-11); what is inside and outside (4:16); and looking on what cannot be seen (4:18).» I 4,6 påpeker hun hvordan Guds nyskapende ytring «*for the light*» gir *syn* som et middel til å se Guds herlighet i *alle* ting; ikke bare i korset eller i paktshistorien, men i *hele skaperverket gjenskapt*. Humphrey, «Apocalyptic as Theoria in the Letters of St. Paul», (Minneapolis: Fortress Press, 2013). Jeg har heller latt πρὸς være stumt, for alternativet er å legge til flere ord og meninger som igjen legger for store føringer. Jeg er enig i at nyskapelsen ved å få lys til hjertet, eller transformasjonen i 3,18, gir et nytt blikk på skaperverket og alle ting, men det er mer som et resultat av hva som skjer i 3,18 og 4,6. Her er fokuset på å få se Kristus som herlig (eller Guds herlighet i Kristi ansikt) og evangeliet som vakkert og verdifullt (eller som en «skatt»; 4,7).

²⁰⁹ Som jeg argumenterer nedenfor, er jeg ingen tilhenger av å legge til et verb her, men som vi også skal se nedenfor i en henvisning til Ef 1,18, så er *hjertets øyne* en implisitt del av metaforen med «lys i hjertet». Erkjennelsen av «lyset fra kunnskapen om Guds herlighet i Kristi ansikt» er uten tvil i siktet her.

²¹⁰ I Luthers oversettelse er det lagt til «...slik at det gjennom oss ville komme...», se min gjengivelse av Luthers oversettelse i kapittel 3.1. Oversettelsen viser en tolkning som fremhever videreformidling.

²¹¹ Forskjellige oversettelser til forskjellige formål er likevel på sin plass. Min oversettelse i denne avhandlingen skal tjene den hensikt å være enkel og så lik grunnteksten som mulig, så teksten kan diskuteres best mulig. I forbindelse med en oversettelse som skal tjene forkynnelseformål eller den alminnelige leser, ville jeg helt sikkert gjort oversettelsen og ordlyden annerledes.

ἐλαμψεν kan referere til korinterne og alle troendes hjerter, ikke kun Paulus sitt hjerte og eventuelt medarbeideres.²¹² Jeg mener at det er uheldig at NO2011 har lagt til ord her som tydelig tolker teksten i en for spesifikk mening, da grunnspråket her åpner for flere mulige tolkningsalternativer. Formuleringen “for at kunnskapen om Guds herlighet i Jesu Kristi ansikt skal lyse fram” er ukorrekt i den forstand at ordene “skal lyse fram” ikke er i teksten i det hele tatt. Det er heller ikke noe futurumsord i 4,6 som kan gi betydningen «skal lyse fram». Å legge til et nytt verb (“lyse fram”) gjør også at “lyset fra kunnskapen om Guds herlighet i Kristi ansikt” i en forstand i denne setningen skal utrette noe annet enn å bli “skint i våre hjerter”. Det er ingen grunn til å utelukke at “lyset fra kunnskapen om Guds herlighet i Kristi ansikt” muligens kan utrette annet i tillegg – som å lyse fram for andre, men her er fokuset på hva som er utrettet i ταῖς καρδίαις ἡμῶν.²¹³ I mangelen av både et ekstra verb i setningen og Paulus som et ekstra subjekt som verbet kan stå til, så kan vi heller ikke konstruere en ekstra aktivitet i tillegg til Guds handling med å skinne i våre hjerter lyset fra kunnskapen om Guds herlighet i Kristi ansikt.²¹⁴

For å fortolke genitivslenken må en pakke opp hver enkelt genitiv og evaluere deres forhold til hverandre. Derfor begynner jeg her med å se på forholdet mellom πρὸς φωτισμὸν og genitivsordet τῆς γνώσεως. Er det lyset som skinner *fra* kunnskapen (hvor kunnskapen er opphavet til lyset)?²¹⁵ Er det lyset som skinner *med* kunnskapen (som i “sammen med” eller “med” som middel/redskap; som i “med hjelp av”)?²¹⁶ Er det lyset som skinner *fra* Guds

²¹² Subjektet som aktiviteten πρὸς φωτισμὸν gjelder for, er den samme som er subjekt for verbet ἐλαμψεν. Thrall, *The Second Epistle to the Corinthians*. (Edinburgh: Clark, 1994), 318.

²¹³ kontra Bauckham, som insisterer på at πρὸς φωτισμὸν må utrette opplysning for andre gjennom tjenesten til Paulus. Bauckham. *The Christian World around the New Testament*. (Grand Rapids, Mich., 2017), 242.

²¹⁴ Wiarda påpeker at 4,6b hadde måtte hatt to bestemte aktiviteter, først Guds skinnende handling i Paulus sitt hjerte og så Paulus sin handling med å bringe det videre. Selv om Paulus bruker to forskjellige begreper for å fortelle om opplysningsprosessen (verbet λάμπω og den verbale substantiven φωτισμός), er det likevel ikke nok ord til å beskrive to bestemte aktiviteter utført av hvert sitt subjekt (eller «agent»). Wiarda. *Spirit and Word*. (London: Bloomsbury T&T Clark, 2017), 50.

²¹⁵ Genitiv med kilde eller opphav («Genitiven of Source or Origin», Wallace. *Greek Grammar Beyond the Basics*. (Grand Rapids, Mich: Zondervan, 1996), 109-110.) Da kan det oversettes med «...Lyset fra kunnskapen...» eller «...Lyset ut fra / ut av kunnskapen».

²¹⁶ Om en forstår τῆς γνώσεως som en apposisjonell (epexegetic) genitiv, er det opplysningen som inneholder eller bærer kunnskapen med seg. Dette synet presenterer Barrett. A Commentary on the Second Epistle to the Corinthians. (New York: Harper & Row, 1973), 134. Harris er uenig i dette; Harris, *The Second Epistle to the Corinthians*. (Mich: Eerdmans, 2005), 335.

herlighet som *gir* kunnskap? Er det kunnskapen som *lyser opp* i hjerter (ταῖς καρδίαις)?²¹⁷ Er det kunnskapen som *lyser ut fra* ταῖς καρδίαις – til andre?²¹⁸ Er det kunnskap som blir *lyst opp*?²¹⁹ Dette er veldig vanskelig å avgjøre. Og hvordan en konkluderer angående første person flertall i 4,6b har mye å si for hvordan dette forholdet skal forstås.

Neste forhold i genitivslenken er mellom τῆς γνώσεως og τῆς δόξης. Menes her kunnskapen *om* herligheten? (Som NRSV: «to give the light of the knowledge of the glory of God in the face of Jesus Christ.») Menes den *herlige* kunnskapen om...? (Som NET: «to give us the light of the glorious knowledge of God in the face of Christ.»)²²⁰ En slik variant, hvor τῆς δόξης gjøres attributiv til τῆς γνώσεως tvinger så kunnskapen til å være *om* Gud, og ikke om herligheten til Gud (som i NRSV og NO2011). Da er det kunnskapen om Gud (i Kristi ansikt) som *er* herlig. Menes kunnskapen *fra* herligheten? At herligheten informerer med kunnskap? γνώσεως er ikke apostelens *egen* kunnskap, men heller *den han kaller fram* i andre.²²¹ Jeg tenker selv at den beste lesningen er som NRSV her: det er Gud som stråler av herlighet i Kristi ansikt, og det er kunnskapen om dette «vi» er gitt lys til å motta. Altså objektiv genitiv; «kunnskapen om Guds herlighet».²²²

De neste delene av genitivslenken er vanligere å se. τῆς δόξης τοῦ θεοῦ er ordrett lik formulering som i Joh 11,4; Rom 3,23; 5,2; Åp 15,8. Her er det ganske klart at τῆς δόξης er en objektiv genitiv og at τοῦ θεοῦ er en possessiv genitiv: Det er Gud *sin* herlighet. Og dette begrunner hvorfor jeg tenker at NET oversettelsen ikke blir helt riktig. Herligheten tilhører

²¹⁷ Harris hevder at parallellen mellom τῆς γνώσεως her og τοῦ εὐαγγελίου i 4,4, som begge kommer etter φωτισμὸν, av den grunn foreslår at også τῆς γνώσεως er enten en genitiv med kilde/opphav (som jeg foreslår ovenfor) eller med subjektiv funksjon: «Kunnskapen (evangeliet) lyser opp», Harris, *The Second Epistle to the Corinthians*. (Mich: Eerdmans, 2005), 335 eller «opplysning 'produced by' kunnskap», Thrall, *The Second Epistle to the Corinthians*. (Edinburgh: Clark, 1994), 318. Lignende foreslås også av Seyoon Kim; [Gud] har også skint i våre hjerter “with a view to (πρός) illumination with the knowledge of God’s glory”. Kim, *The Origin of Paul’s Gospel*. (Grand Rapids: Eerdmans, 1981), 9. (Mer om parallellen mellom 4,6 og 4,4 nedenfor.)

²¹⁸ NO2011 og Luther. *Die Bibel*. (Stuttgart: Württembergische Bibelanstalt, 1967)

²¹⁹ Om τῆς γνώσεως er objektiv genitiv. Sandnes, *Paul - One of the Prophets?* (Tübingen: Mohr, 1991), 143.

²²⁰ En attributiv genitiv som kan minne om et eksempel fra Rom 8,21 i Wallace. *Beyond the Basics* (Mich: Zondervan, 1996), 87-88.

²²¹ “The γνώσεως τῆς δόξης τοῦ θεοῦ is not to be considered as the apostle’s own knowledge, but that which he calls forth in others, by means of the light emanating from him.” Olshausen, *Biblical Commentary on St Paul’s First and Second Epistles to the Corinthians*. (Edinburgh: Clark, 1851), 308.

²²² Harris, *The Second Epistle to the Corinthians*. (Mich: Eerdmans, 2005), 336.

Gud. Χριστοῦ er også en possessiv genitiv, så ansiktet er Kristus sitt og προσώπῳ Χριστοῦ finnes også i samme form i 2,10.²²³ Når Guds δόξα skinner i Kristi ansikt (4,6c), kommer Kristus til syne som Guds εικόν (4,4)²²⁴ i hjertene til dem som Gud har latt lyset skinne (4,6b).

Tre mulige scenarier

I et scenario hvor det er *Paulus alene sitt(sine)* hjerte(r)²²⁵ kan det være tenkelig at det her enten (A) er snakk om hvordan han fikk lys inn i hjertet – ikke bare som blendet hans øyne på veien til Damaskus, men som også gikk inn i hans hjerte så han kunne se og oppleve Guds herlighet i Kristi ansikt. At kunnskapen forstås som en «smak» eller ny kvalitet ved forståelsen av Guds herlighet som viste seg i Kristi ansikt.²²⁶ Eller så er det snakk om at han (B) fikk lys til hjertet som begynte å lyse fram med kunnskap om Guds herlighet så hans forkynnelse, med nytt kraftig innhold (nemlig det faktum at Guds herlighet er tilgjengelig i Kristi ansikt) kunne vinne gjennom andres motstand.²²⁷ Problemet med dette er at vi ikke finner et slikt viderefremidlingspoeng i teksten.

I et scenario hvor det er *Paulus og hans medarbeidere* sine hjerter det er snakk om, kan det være tenkelig at det første alternativet (A) kan gjelde for Paulus på sitt vis

²²³ Harris, *The Second Epistle to the Corinthians*. (Mich: Eerdmans, 2005), 336.

²²⁴ Min omformulering av Kim sitt sitat: «When the δόξα of God shone in the face of Christ, Christ appeared to Paul as the εικόν of God.» Kim, *The Origin of Paul's Gospel*. (Grand Rapids: Eerdmans, 1981), 230.

²²⁵ Et apostolisk første person flertall.

²²⁶ Å gjenkjenne Guds herlighet i Kristus som en skatt (4,7). Dette mener jeg er sant om Paulus i alle tilfeller. Bruken av første person flertall inkluderer i alle tilfeller Paulus selv. Og det er av denne grunn 4,6 er en allusjon til Damaskushendelsen, men - som jeg argumenterer for ovenfor - i en indirekte forstand. 4,6 er primært gode nyheter om lys i hjertet for alle som tror, dette inkluderer Paulus selv, som troende. Se diskusjon i kapittel 5.3.4.2.

²²⁷ Kim oversetter dette med å gi φωτισμὸν en verbal funksjon og legge til ἡμᾶς som dets objekt: «God shone in Paul's heart 'with a view to illuminating men with the knowledge of the glory of God.'» Dette gjør Kim fordi det er en helt opplagt mangel i 4,6; konteksten legger opp til at det nærmest er et savn etter en formulering som inkluderer Paulus sine tilhørere eller hans tjeneste. Kim, *The Origin of Paul's Gospel*. (Grand Rapids: Eerdmans, 1981), 10; 230. Jeg er helt enig med Kim i at Paulus fikk åpenbaring fra Gud som han fikk i oppdrag å formidle videre til sine tilhørere, men 2 Kor 4,6 er ikke stedet å hente ut denne informasjonen. Det må vi redigere grunnteksten for å få til, noe som er ytterst problematisk. Som også Kim selv sier, har vi allerede dette poenget i Gal 1,16.

(Damaskushendelsen) og dem alle på hvert sitt vis, eller at det andre alternativet (B) kan gjelde for dem alle, men da mangler i like stor grad et videreformidlingspoeng i teksten.

I et scenario hvor ταῖς καρδίαις ἡμῶν forstås som *alle troendes* hjerter, kan det tenkes at det er en variant av alternativ A og B, eller begge som gjelder. Det kan tenkes at troens første øyeblikk bar et preg av å se Gud som herlig i Kristi ansikt²²⁸ og at denne kunnskapen kom som om et lys ble tent. Her er helt klart ingen differens mellom jøder og hedninger markert i 4,6, men opplevelsen av å allerede ha et jødisk gudsbilde som fikk et nytt konkret ansikt i Kristus kan nok ha opplevdes noe forskjellig fra å ha et annet gudsbilde som fikk Kristi ansikt. Felles for jøder og hedninger er at gudsbildet fikk en ny glans og utstråling. Gudsbildet fikk en ny skjønn smak eller uimotståelig glans. Kristus, Guds herlighet, og evangeliet om ham er blitt verdifullt som en «skatt» for den troende (4,7). Alternativt fikk hjertene også en ny kunnskap med sikte på videreformidling, men dette finnes det heller ikke dekning for i teksten og slik jeg ser det er ville dette være mer sannsynlig som en naturlig konsekvens av det første (i så fall implisitt i 4,6). For som vi kan se av parallellen til 3,18 vil de som speiler seg i skuet av Herrens herlighet også bli forvandlet av det og dermed skinne av samme glans selv. Grunnen til at dette poenget ikke gjelder på samme måte for de andre to scenarioene (hvor 4,6b+c snakker om Paulus med eller uten medarbeidere), er både at 3,18 tydelig taler om «vi...alle» (πάντες ἡμεῖς), at parallellen i 4,4 taler om troendes motsetning (ἄπιστος, de vantro),²²⁹ og at 4,6 fremstår som et frustrerende uferdig poeng om det har et implisitt videreformidlingspoeng, men ingen konkret løsning på *blindhetsproblemet*. Opplysning av Paulus (og evt. medarbeidere) sine hjerter løser ikke problemet beskrevet i 4,3-4. Det er jo nettopp evangelieforkynnens mangelfullhet som påpekes i 4,3 – det er skjult for dem som går fortapt. Blindhetsproblemet i 4,3-4 forårsaket av Satan får sin løsning i 4,6 forårsaket av

²²⁸ Jeg vil argumentere for at dette er hva som omtales i 3,3 som Paulus utdyper i 4,6 som en understrekning (eller en crescendo av argumentet) om at hans apostoliske legitimitet bevises av at det var ved hans forkynnertjeneste at Gud gav korinterne lys i hjertet.

²²⁹ Som jeg har påpekt tidligere passer det seg ikke om motsetningene skulle vært enten *vantro/fortapt* eller *Paulus/medarbeidere*.

Gud-gitt opplysning.²³⁰ Og om alternativ A gjelder for alle troende, så gjelder det for Paulus og hans medarbeidere også.

Paralleller mellom 2 Kor 4,4 og 4,6

4,4, og 4,6 har noen veldig klare paralleller, som vi allerede har sett i flere sammenhenger allerede:

Vers 4: φωτισμὸν	τοῦ εὐαγγελίου	τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ	ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ
Vers 6: φωτισμὸν	τῆς γνώσεως	τῆς δόξης τοῦ θεοῦ	ἐν προσώπῳ Χριστοῦ

Gresk (NA28)

Vers 4: Lyset	fra evangeliet	om herligheten til Kristus	som er bildet av Gud
Vers 6: Lyset	fra kunnskapen	om herligheten til Gud	i ansiktet til Kristus

Norsk (Min oversettelse)

I vers 4 er det *blindhet for evangeliet* og i vers 6 *gjennomtrenger Gud* denne samme blindheten.²³¹ Slike slør, sier Barclay om både 3,13-18 og 4,3-4, kan fortsatt bli gjennomtrengt

²³⁰ Wiarda understreker dette, og konkluderer at den eneste løsningen er for Gud å skinne i hjerter - ikke bare Paulus sitt pre-konverterte hjerte, men alle sine hjerter. Wiarda. *Spirit and Word*. (London: Bloomsbury T&T Clark, 2017), 48.

²³¹ Der hvor den vantro oppmerksomhet mot det synlige førte til blindhet (4,4), produserer Den usynlige [Ånden] lys fra kunnskapen om Guds herlighet («ekte syn») i den troende. Crafton. *The Agency of the Apostle*. (Mich: JSOT Press, 1991), 85. Cf. Fee. *Gods Empowering Presence*. (Peabody, Mass: Hendrickson Publishers, 1994), 321, skriver: Those who do not believe are said to be "blinded" (thus "veiled") by the god of this age, so that they cannot see what the Spirit, by removing the veil, makes possible for God's people, namely (literally), "to see the light of the gospel of the glory of Christ, who is the image/likeness of God." In its own way this repeats, and therefore interprets, v. 18. It is repeated again in v. 6, but now with the living God as the subject and "in our hearts" as the object. In contrast to the god of this world who blinds people, the living God has "shone"

av glansen fra evangeliets lys.²³² Denne tolkningen deler jeg med ham og flere.²³³ Kunnskapen (γνώσις) står i evangeliets (εὐαγγέλιον) sted, og nå i 4,6 kan evangeliet endelig etableres i menneskehjerner ved lys, for billedspråket i 4,6 egner seg bedre til å knyttes til blindheten i 4,4 enn til den ytre blendende lys-erfaringen Paulus opplevde på vei til Damaskus. Der hvor Satan, denne tidsalders gud, forblindet de vantros sinn, er det Gud, Skaperen av alt lys, som har skint i hjertene til dem som har tatt imot evangeliet.²³⁴ De som apostelen forkynte til er representert i 4,3-4, så lytterne er sannsynligvis inkludert også her.²³⁵ Sandnes observerer også at *vokabularet* og *motivene* i disse versene er like og at 4,6 korresponderer til 4,4 som *dens positive motpart*.²³⁶

Både sinnet (cf. Rom 1,28; 2 Kor 3,14; 4,4) og hjertet (cf. Rom 1,21; 2,5) kan bli forherdet og forblindet, og på samme måte må både sinnet (Rom 21,2) *fornyes* og hjertet (2 Kor 4,6) bli *lyst opp*.²³⁷ Siden 4,4 refererer til strålende lys av Kristi herlighet som kommer gjennom evangeliet og derfor til alle troende (siden vantro er forblindet for dette), følger det at opplysning og herlighet i 4,6 på tilsvarende vis gis til troende generelt.²³⁸ Jonathan King skriver dette om blindheten for å Kristus, Guds bilde i 4,4:

«Because unbelievers are blind to the light of the gospel, they do not reflect Christ's glory, neither can they. Two verses later in 2 Corinthians 4:6, the situation is again reversed and we see that because God indeed has made the light of his gospel to shine in the hearts of believers, they can and do reflect

in our hearts, so as to "enlighten" us with the knowledge of his glory, as that is seen in the face of Jesus Christ. Again, the Spirit lies close at hand in the language of "shining,, 116 and "enlightening."

²³² Barclay. *2 Corinthians*. (Mich:Eerdmans, 2003), 1361.

²³³ Piper. *Providence*. (Wheaton, Illinois: Crossway, 2020), 537.

²³⁴ Furnish. *II Corinthians* (Garden City: Doubleday & Company, 1984), 250-251. Også Wright sier at dette er en opplysning som *oppfattes ved tro*. Wright. *The Resurrection of the Son of God*. (Minneapolis: Fortress Press, 2003), 385.

²³⁵ Plummer. *A Critical and Exegetical Commentary*. (Edinburgh: Clark, 1915), 121.

²³⁶ Sandnes, *Paul - One of the Prophets?* (Tübingen: Mohr, 1991), 137, selv om Sandnes her er bestemt på at lyset med kunnskapen i 4,6 er til Paulus alene. Cf. Furnish. *II Corinthians* (Garden City: Doubleday & Company, 1984), 251. Vokabularet det er snakk om her listes av Chester; nyskapelse (καινή κτίσις, Gal 6,15; 2 Kor 5,17), bli lik Jesus (συμμορφίζω, Fil 3,10; Rom 8,29), forvandling (μεταμορφόω, Rom 12,2; 2 Kor 3,18), bli én ånd med Kristus (κολλάω, 1 Kor 6,17; Rom 12,9). Chester. *Conversion at Corinth*. (London: T & T Clark, 2003), 55.

²³⁷ Hafemann, *Paul, Moses and the history of Israel*. (Tübingen: Mohr, 1995), 368.

²³⁸ Wiarda. *Spirit and Word*. (London: Bloomsbury T&T Clark, 2017), 47-48.

the glory of Christ. Irenaeus captures the essence of this in his memorable remark, “For the glory of God is a living man; and the life of man consists in beholding God.”²³⁹

Jeg har valgt Sit/R som markør av forholdet mellom 4,3-4 og 4,5-6. For situasjonen eller *tilstanden* i 4,3-4, med *blindhet* til det strålende evangeliet, får sin *respons* i Paulus *forkynnelse* (4,5) og enda dypere (en *løsning*) i *Guds handling i hjerter* hvor han lyser opp med kunnskapen om Guds herlighet (4,6). Vi kan også lettere se, når vi har disse parallellene foran oss, hvordan θεοῦ og Χριστοῦ bytter plass i rekken og at det på den måten kan se ut som at Kristi herlighet-Guds bilde og at Guds herlighet-Kristi ansikt er den samme τῆς δόξης.²⁴⁰ Den samme herlighet som vantro er forblindet fra å kunne se, er synlig ved Guds skinne-handling i hjerter. Det er også grunnet disse parallellene at jeg har valgt å oversette 4,6c som jeg har gjort, med samme semantiske struktur som 4,4.

En annen parallell, eller kanskje heller *kontrast*, er mellom de *første* delene av 4,4 og 4,6:

4,4a: “For denne tidsalders gud har forblindet de vantro sine sinn”

4,6a: “For Gud [...] har...skint i våre hjerter”

Satan har forblindet sinn, Gud har skint i hjerter. Og *de* vantro står i kontrast til *våre* hjerter. For at blindhetsproblemet i 4,4 skal få sin løsning i 4,6, må vi huske at uansett hvem som “våre hjerter” omhandler, så har *de* også først vært i kategorien til de vantro og forblindede. For, som i 1 Kor 2,14, “slik menneskene er i seg selv, tar de ikke imot det som hører Guds Ånd til. Det er dårskap for dem, og de kan ikke fatte det, for det kan bedømmes bare på åndelig vis.” Alle mennesker er fullstendig avhengig av Gud som kan la lyset skinne. Desto viktigere er det å påpeke følgende om kontrasten mellom Satan og Gud. Paulus setter Satan og Gud opp mot hverandre som motpolarer, i et brev til en menighet i en gresk by. Her risikerer han å introdusere for menigheten en annen gud, som på parallelt vis også har makt. Det er to ting Paulus gjør her for å vise hvordan Gud er større og sterkere: Det *første* er å gi Satan

²³⁹ King. *The Beauty of The Lord*. (Bellingham, WA: Lexham Press, 2018), 336.

²⁴⁰ Den slående utstrålingen av Kristi herlighet får ikke Faderens herlighet til å avta, for de er ikke i konflikt: Guds herlighet skinner i Kristi ansikt og Kristi herlighet skinner fordi han er Guds bilde. Schreiner. *Paul, Apostle of God's Glory in Christ*. (Illinois: IVP Academic, 2020).

tidsbegrensning, han er “denne tidsalders gud” (4,4a). Det *andre* er ved en tredelt erklæring av Guds kraft; (1) med å *skape lys* i mørket (4,6a), med å (2) *la lyset skinne* i hjertet til mennesker som *var* vantro (4,6b-c), og med (3) *den veldige kraften* fra Gud (ή ὑπερβολή τῆς δυνάμεως ἧ τοῦ θεοῦ, 4,7). Og kanskje mer enn den «veldige»;²⁴¹ kanskje heller den «overlegne», «overskridende» eller «overskridende til en ekstraordinær grad» kraften fra Gud.

Konvertering, nyskapelse og mirakel

Beskrivelsen i 4,6 består i formuleringer som veldig ofte er knyttet til konvertering, og understreker det så sterkt som at vokabularet og konteksten *krever* at denne erfaringen *må* stemples som konvertering.²⁴² ikke kun ved en ytre konvertering.²⁴³ I tillegg kan vi kjenne igjen flere begreper som opptrer i nær kontekst med 4,6. Paulus kan selvsagt ha hentet konverterings-motivene og språket fra sin egen erfaring når han snakker om en erfaring for alle troende. Det at Paulus bruker begreper som lys, blindhet, herlighet og Kristi ansikt kan ha gitt ham innsikten til å skrive om en *indre* åndelig erfaring med det samme begrepsapparatet som ved hans fysiske møte med Den oppstandne med lys og blindhet.²⁴⁴ Dersom vi skal lese konverteringsspråket i 4,6 som tegn på en ytre konvertering, vil det være et argument for at Paulus ikke snakker om kun seg selv, ettersom han ikke hadde en konvertering som markerte avskjed fra hans jødedom. Dersom vi skal lese konverteringsspråket i 4,6 som et tegn på en indre konvertering, har vi ingen god grunn til å forstå formuleringene som noe som eksklusivt handler om Damaskushendelsen. Det eksklusive ved Kristofaniet som Paulus erfarte gjaldt hans fysiske blindhet og hans kall. Det ved Kristofaniet som for Paulus handlet om endring av tro og tanke deler han med alle troende.

²⁴¹ «hyperbolé; state of exceeding to an extraordinary degree a point on a scale of extent (the context indicating whether in a good or a bad sense), excess, extraordinary quality/character [...]; the extraordinary (quality of the) power 2 Cor 4:7», BDAG.

²⁴² Sandnes, *Paul - One of the Prophets?* (Tübingen: Mohr, 1991), 137. Se også Bird, *An Anomalous Jew* (Mich: Eerdmans, 2016), 61, også Thrall, *The Second Epistle to the Corinthians*. (Edinburgh: Clark, 1994), 315, og Baker. *2 Corinthians*. (Missouri: College Press Publishing Company, 1999), 182. Se også kapittel 3.2.

²⁴³ Kanskje bør vi skille mellom «ytre-» og «indre konvertering» når vi snakker om forskjellene på overganger som har en med atferdsrelatert, sosial, fellesskaplig, offentlig endring å gjøre opp mot overganger som har med en radikalt omveltende indre opplevelse av å komme til tro på Kristus?

²⁴⁴ Baker. *2 Corinthians*. (Missouri: College Press Publishing Company, 1999), 182.

Den nye pakt (3,6) betyr for den troende en *nyskapelse* (5,17) som består i at en transformasjon til Kristuslikhet kommer av å beskue Herrens herlighet i Kristi ansikt (3,18; 4,6), som *kan* beskues fordi Ånden har tatt sløret bort (3,16-18) og har overvunnet blindheten (4,4) ha latt lyset fra evangeliet om Guds herlighet i Kristi ansikt skinne i troendes hjerter (4,6). «Slik evangeliet slipper løs Åndens kraft, blir også Guds herlighet åpenbart gjennom de fornyede liv til dem som nå har Ånden i sitt ‘tempel.’»²⁴⁵ Schreiner sier konvertering for Paulus fundamentalt sett er et *mirakel*. Mennesker forblindet av Satan ser ikke evangeliets skjønnhet eller Kristi skjønnhet i forkynnelsen av evangeliet. I 4,6 er konvertering til syvende og sist Guds storverk. Midt i mørket talte Gud «lys» og det skinte (1 Mos 1,3). Likeså har Gud skint i hjerter for dem som er i et mørke Satan har pålagt dem, og når lyset skinner tildeles kunnskap om Guds herlighet, rett i hjertet. Dem som var i mørke kan nå skimte Guds skjønnhet og godhet. Konvertering er like mye et mirakel som det første lyset Gud skapte da verden ble til.²⁴⁶ Så for Paulus selv ville nok ikke «konvertering» vært det mest signifikante med hverken hans egen erfaring av Kristofani eller korinterne (og alle andre han forkynte til) sine erfaringer med forvandling. Det signifikante for Paulus er ikke overgangen fra jødedom til «kristendom», eller overgangen fra én retning innen jødedom til en ny eskatologisk retning, eller ikke engang overgangen fra et teologisk paradigme til et annet sannere.²⁴⁷ Det signifikante for Paulus er selve mirakelet – forvandlingen fra død til levende, fra fortapt til frelst (2,15-16), fra blind til seende (4,4-6), fra å se evangeliet om Kristi herlighet som en snublestein eller som dårskap (1 Kor 1,18; 23) til å se evangeliet om Kristi herlighet som kraft og som en skatt (1 Kor 1,24; Rom 1,16; 2 Kor 4,7).

Vi kan altså godt snakke om om *konvertering*, for som vi har sett og diskutert flere steder, begrepet kan være et godt deskriptivt begrep for å forstå forandringer av dogmatisk,

²⁴⁵ Hafemann. Paul, Moses and the history of Israel. (Tübingen: Mohr, 1995), 425.

²⁴⁶ Schreiner. *Paul, Apostle of God's Glory in Christ*. (Illinois: IVP Academic, 2020). Også Piper kaller dette for mirakel (og for «a gift of providence»). Gud gjør for sitt folk hva de ikke kan gjøre for seg selv. Piper. *Providence*. (Wheaton, Illinois: Crossway, 2020), 538.

²⁴⁷ Slike ting er signifikante for oss som vil forstå oss på Paulus, og det har helt klart av stor betydning for Paulus selv også. «Paulus erfaring er signifikant for den tidlige kirken i å være en mektig og uventet konvertering. Paulus bruker seg selv som det beste eksempel på Åndens kraft.» Segal. *Paul the Convert*. (New Haven: Yale University Press, 1990), 13.

sosiologisk og psykologisk karakter.²⁴⁸ Kim sier at konvertering er en handling ved Guds nyskapselse (2 Kor 5,17).²⁴⁹ Chester sier at konvertering er soteriologi i handling.²⁵⁰ Piper konkluderer av 2 Kor 4,4;6 at «Essensen av vårt problem overfor nyskapselsens mirakel var at vi ikke kunne se Kristus som the skjønne Guds bilde. Da vi så på Kristus i Bibel eller forkynnelse, så vi ham kanskje som en myte eller interessant historisk figur, som en krenkende, idiotisk, kjedelig eller kun et ikke-tema. Han skinte i hvert fall ikke i våre hjerter ved Guds uendelig verdifulle skjønnhet. Men dette er hva vi må se for å tro og omfavne Kristus forden han er. Og dette er hva Gud skaper [...] når han bringer noen til tro på Kristus.»²⁵¹ For Piper handler dette om spørsmålet om hvordan Gud ser til at hans folk kommer til tro på Kristus. Og konkluderer at Gud gjør for sitt folk en nyskapselse, som de ikke kan gjøre for seg selv. Og gjør det ved å overvinne blindheten.²⁵² Og slik jeg ser det er dette eksegetisk forsvarlig å forkynne.

Forvandlingen (eller «konverteringen») som Paulus beskriver, som altså skjer ved å høre forkynnelse (Rom 10,14) om Jesus Kristus som Herre (2 Kor 4,5), få ham malt for øynene som den korsfestede (Gal 3,1), og ved at Ånden tar bort slør (2 Kor 3,16-17) og blindhet (2 Kor 4,4;6), gir lys til hjertets øyne (Ef 1,18-19; 2 Kor 4,6b), så en kan få evangeliets kunnskap Guds herlighet i Kristi ansikt (2 Kor 4,6c) så en kan beskue Herrens herlighet og bli forvandlet til å ligne ham (2 Kor 3,18), får troens gave (Rom 10,17; Ef 2,8) som gjør at en blir en ny skapning (2 Kor 5,17), med nytt syn på den korsfestede Kristus (1 Kor 1,23-24; 2 Kor

²⁴⁸ Det er forskjell på å bruke begreper som personen(e) med erfaring ville brukt selv for å beskrive en erfaring og begreper som utledes gjennom moderne analyse av personen(e) med erfaring. Cf. Segal som anvender to klassifiseringsbegreper fra lingvistikken; «emic» vokabular og «etic» vokabular. Segal. *Paul the Convert*. (New Haven: Yale University Press, 1990), 20-21.

²⁴⁹ Selv om dette for Kim er snakk om kun Paulus. Kim. *The Origin of Paul's Gospel*. (Grand Rapids: Eerdmans, 1981), 9. Cf. Hafemann. *Paul, Moses and the history of Israel*. (Tübingen: Mohr, 1995), 418. Han legger også til at det er selve kunnskapen om Guds herlighet, nå åpenbart i Kristi ansikt, som er *middelet* og *målet* for nyskapselsen. Ibid, 428. For både Kim og Hafemann er disse referansene til 5,17 angående Paulus primært, men den konverteringen som de beskriver gjelder for andre sekundært. Og slik jeg ser det tilhører i høyeste grad 5,17 sammenheng med 4,6: 1 Mos 1,3 og Jes 9,2-3. Med dette nye mennesket involvert kan vi også sammenligne med tekster om den nye Adam (1 Kor 15,21-22; Rom 5,12-18) Cf. Ibid, 417.

²⁵⁰ Chester. *Conversion at Corinth*. (London: T & T Clark, 2003), 53. (Soteriologi; læren om frelse.)

²⁵¹ Piper. *Providence*. (Wheaton, Illinois: Crossway, 2020), 538.

²⁵² Ibid, 538.

5,16), nye måter å tenke på (Rom 12,2) og leve på (Rom 12,9-21).²⁵³ Som Gorman sier, består forvandlingen av eksistensiell, epistemologisk og etisk forvandling.²⁵⁴ Novenson skriver:

«Christ is, moreover, ‘the image of God’ (2 Cor 4:4), the visible representation of the invisible God (analogous to the measure of the heavenly body of God [shi ‘ur qomah] in late antique Jewish mysticism). God’s glory (that is, his kavod or bodily presence) has always been hidden in his sanctuary in Jerusalem (Rom 9:4), but in the new creation, all human beings (not only priests but also laypeople, not only Jews but also gentiles) can attain ‘knowledge of the glory of God in the face of Christ’ (2 Cor 4:6)»²⁵⁵

5.4. Konteksten som 2 Kor 4,3-6 er omgitt av

2 Kor 4,3-6 forstår jeg som *grunnlaget* (G) for 4,1-2 i lenken av argumenter. Som vi har sett mister ikke Paulus motet, i møte med motstand som betviler hans legitimitet (2,17-3,1), fordi han av nåde (4,1) har fått Åndens tjeneste (3,8-11), som består i den *ytre* forkynnelsen til Paulus,²⁵⁶ men mest av alt Åndens *indre* innsats med å gjøre korinterne til Kristi brev (3,3).²⁵⁷ Paulus mister ikke motet, også fordi handlingen som beskrives i 4,2 (at det forkynnes åpent og ærlig, heller enn skammelig, falskt eller utspekulert) resulterer i dette motet. Det som i 4,3-6 styrker dette motet ytterligere, er at dersom Paulus ikke skulle synes å vinne fram hos dem som hører forkynnelsen, så er det ikke på grunn av ham eller evangeliet hans, men på grunn av djevelen som forblinder dem som ikke tror og går fortapt (4,3-4). De kan dermed ikke se lyset fra de strålende gode nyhetene om Kristi skjønnhet og verdi (4,4), men fordi

²⁵³ Fee. *Paul, the Spirit, and the People of God*. (Peabody, Mass: Hendrickson Publishers, 1996), 78, skriver: «Paul understood Christian conversion to begin with Spirit-empowered proclamation, which by the same Spirit found its lodging in the heart of the hearer so as to bring conviction—of sin (as in 1 Cor 14:24-25), as well as of the truth of the gospel.»

²⁵⁴ Gorman. «What did Paul think God is doing about what’s wrong?», 200-201.

²⁵⁵ Novenson, «Did Paul Abandon either Judaism or Monotheism?», 252-253.

²⁵⁶ Wiarda, *Spirit and Word* (New York: T&T Clark. 2017), 30.

²⁵⁷ Wiarda, *Spirit and Word* (New York: T&T Clark. 2017), 31. Crafton knytter også sammen 3,3 og 4,6 for å poengtere at Ånden er virksom direkte gjennom Paulus for å skrive på troendes hjerter (3,3) så Guds strålende lys skinnes direkte inn i menneskers hjerter (4,6). Crafton. *The Agency of the Apostle*. (Mich: JSOT Press, 1991), 64-65.

Paulus forkynner Jesus Kristus som Herre (4,5), kan Gud gi lys direkte til hjertene, med kunnskap om Guds herlighet i Kristi skinnende ansikt (4,6). For han er Guds bilde (4,4).

5.4.1 «Skatten i leirkrukker» 2 Kor 4,7

Ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὄστρακίνοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ᾗ τοῦ θεοῦ καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν· «Men vi har denne skatten i leirkrukker, for at den veldige kraften skal være fra Gud og ikke fra oss selv.»

I min lesning av sekvensen som fortsetter tenker jeg at bruken av første person flertall fortsetter (som konsekvens) fra 4,6 å refererer til de som kjenner seg igjen (troende) i beskrivelsen i 4,6, helt fram til 4,12 hvor Paulus igjen bringer inn en vi-dere-kontrast. Dette er en naturlig overgang, og de som inkluderes frem til da har også – sammen med Paulus og andre i evangeliets tjeneste – *denne skatten i leirkrukker*. I 2 Kor 4,7 kaller Paulus så «lyset fra kunnskapen om Guds herlighet i Kristi ansikt» for «denne skatten».²⁵⁸ Garland mener *skatten* kan referere tilbake til fire ting; til «lyset fra kunnskapen om Guds herlighet i Kristi ansikt» (4,6), men kan også inkludere lyset fra evangeliet om Kristi herlighet (4,3-4) som er så overskridelse verdifullt for alle kristne; eller at dette refererer til *lyset* åpenbart i evangeliet ved den apostolisk tjenesten; eller selve evangeliets tjeneste.²⁵⁹

Et poeng jeg stadig har trekt frem ved referanse til 4,7 er ordet *skatt*. Med det uttrykker Paulus hvordan Kristi herlighets evangelium er blitt høyst verdifullt for ham og alle troende, som en «skatt».²⁶⁰ For det å få beskue Guds verdi i Kristi ansikt er som Paulus sier, «så mye mer verdt. For hans skyld har jeg tapt alt, og alt jeg har tapt, regner jeg som verdiløst skrap, bare jeg kan vinne Kristus og bli funnet i ham.» (Fil 3,8-9) Ånden skaper²⁶¹ ved evangeliets lys et

²⁵⁸ Bauckham sier «‘this treasure’...must refer back to verse 6...as ‘the light of the knowledge of the glory of Christ.’» Bauckham. *The Christian World around the New Testament*. (Grand Rapids, Mich., 2017), 242.

²⁵⁹ Garland. *2 Corinthians*. (Nashville: Broadman & Holman, 1999).

²⁶⁰ Kontra Harris, *The Second Epistle to the Corinthians*. (Mich: Eerdmans, 2005), 339., som sier at ἔχω ikke uttrykker å *ha*, som en form for eierskap, men heller en form for oppbevaring eller privilegert beskytter-ansvar. Likevel tenker jeg at dette *privilegiet* er noe som er verdifullt for Paulus.

²⁶¹ Fee. *Paul, the Spirit, and the People of God*. (Peabody, Mass: Hendrickson Publishers, 1996), 76-77, skriver: «the ministry of the new covenant, which is empowered by the Spirit and results in others' receiving the Spirit. Such ministry, he insists, despite the earthenware vessel through which it comes, is accompanied by far greater glory than that which accompanied the ministry of Moses in the former covenant. The far greater glory, it turns

folk som opplever å se Kristi herlighet som så verdifullt, at uansett hva det er (fra 2 Kor 4,1-6) som er en *skatt* i 4,7, det være seg *lyset, ansiktet, herligheten, kunnskapen, evangeliet, Kristus*; så er også skatten i 4,7 et uttrykk for forvandlingen som har funnet sted. Den troende *ser* nå (på grunn av lyset) at «kunnskapen om Guds herlighet i Kristi ansikt» er mer verdt enn noe annet.

Ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν. «Men vi har denne skatten i *leirkrukker*», og leirkrukker var i antikken bruksgjenstander for det daglige liv. Witherington foreslår at det kan være snakk om *keramikklamper* som ble brukt for å bevege seg om natten, for nettopp på grunn av deres tynnet og skjørhet kunne de avgi lys i mørket. Videre legger han også til at det er et stort paradoks i å putte noe så verdifullt i noe så sårbart og billig.²⁶² For Paulus uttrykker dette akkurat hvordan han opplevde det selv å få se evangeliets lys, og hvordan det var å få den nye pakts tjeneste i oppdrag (2 Kor 4,1); han, som selv hadde forfulgt kirken (Fil 3,6); han, som selv har lidd nød (2 Kor 1,4-8) er sårbart (4,8) og svak (12,9). Eastman skriver:

«Paul and his fellow missionaries are the place where the world, angels, and other people “see” Christ, and what they see is Christ on the cross. This paradoxical witness threads throughout Paul’s letters. On the one hand, “it is the God who said, ‘Let light shine out of darkness,’ who has shone in our hearts to give the light of the knowledge of the glory of God in the face of Christ” (2 Kor 4:6). On the other hand, “we have this treasure in earthen vessels ...always carrying in the body the death of Jesus, so that the life of Jesus may also be manifested in our bodies” (2 Kor 4:7, 10). Paul sees his own

out in this context, is the work of the Spirit, who brings us into the presence of the living God. He does so by removing the veil that keeps people from beholding God’s glory in the face of Christ Jesus and consequently from being transformed into his likeness.»

²⁶² Witherington III. *Conflict & Community in Corinth*. (Grand Rapids: Eerdmans Publishing Co., 1995). Også Keener. *1-2 Corinthians*. (Cambridge: Cambridge University Press, 2005), 174., skriver: Det er bemerket av forskere at Korint var kjent for å produsere mange billige og skjøre keramikklamper. Leirebeholdere var ofte lett å bryte og praktisk talt nesten ubrukelige, derfor er det Paulus i 4,7 bruker metaforen for å understreke svakheten, sårbarheten og dødeligheten som han beskriver i 4,8-11. Kroppen sammenlignet med en leirbeholder var heller ikke en uvanlig metafor i antikken.

tortured body as a billboard for Jesus, a public manifestation of the Lord who loves to the death.»²⁶³

ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ᾗ τοῦ θεοῦ καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν· «...for at den veldige kraften skal være fra Gud og ikke fra oss selv.» Guddommelig kraft og menneskelig svakhet eksisterer side om side, for kraften tilhører Gud alene, ikke den menneskelige leirkrukke.²⁶⁴ Dette er det fra Herren: «Min nåde er nok for deg, for kraften fullendes i svakhet.» Derfor vil jeg helst være stolt av mine svakheter, for at Kristi kraft kan ta bolig i meg. Og derfor er jeg fylt av glede når jeg for Kristi skyld er svak, blir mishandlet, er i nød, i forfølgelser og i angst. For når jeg er svak, da er jeg sterk.» (2 Kor 12,9-10)

5.4.2 Hva generell kontekst kan gjøre for fortolkningen av 2 Kor 4,3-6

I den øvrige konteksten synes for meg fire ganger et spesifikt kontrast-fenomen i 2,14-4,6. Første gang er det en *fortapt-frelst*-kontrast i 2,15 som har sine respektive konsekvenser beskrevet som *død-fortapelse* og *liv-frelse* i 2,16. Andre gang ser kontrasten ut til å dukke opp igjen i form av *dødens* tjeneste i 3,7 og *Åndens* tjeneste i 3,8. Tredje gang dukker kontrasten opp i form av *forherdede* sinn og *tilslørte* hjerter i 3,14-15, og *omvendelse, frihet og forvandling til herlighet ved å se Herrens herlighet* i 3,16-18. Fjerde gang dukker kontrasten opp i form av *blindhet* for evangeliets glans for *de vantro* i 4,4 og *skapelseslys til hjertet* for å kunne kjenne til Guds herlighet i 4,6.

2,14-4,6 fremstår med denne røde sytråden gjennomgående, og viser store dype teologiske motiver om frelse og fortapelse, blindhet og av Guds aksjon (av nåde) evne til å se. En annen tråd som samtidig tvinnes rundt den røde er argumentasjonen til Paulus for hans legitimitet som apostel. Disse "trådene" flettes sammen, slik jeg ser det, i en knute til slutt i 4,6. En kan si det som at frelsemotivet (2,15) får Ånden som primære aktør, med Paulus som en reflekterende med-aktør.

²⁶³ Eastman. «What Did Paul Think God Is Doing in Christian Communities?», 222.

²⁶⁴ Crafton. *The Agency of the Apostle*. (Mich: JSOT Press, 1991), 58.

På mange måter er Paulus argument i 2,14-4,6 en presentasjon av hans rolle og den treenige Guds roller i den apostoliske tjenesten. Og Paulus balanserer påstandene svært nøyaktig slik at hans rolle ikke er betydningsløs, men at Gud likevel skal ha *all* ære for arbeidet. Paulus er et viktig middel for arbeidet Gud gjør (Crafton demonstrerer dette ved hjelp av begrepene *agent* og *agency*).²⁶⁵ Alt arbeidet med frelse er sortert til Guds roller, mens overrekkelsen av dette glade budskap er Paulus sitt ansvar. Og samtidig som disse glade nyhetene proklameres, gjør Gud jobben i hjertene til mennesker som hører på. Gud arbeider direkte gjennom Paulus for å skrive på hjertene til de troende (3,3).²⁶⁶ Guds lys skinner direkte inn i menneskehjerter (4,6). 2 Kor 3,3 og 3,18 hintet om at også det opplysende arbeidet i 4,6 er utført av Ånden.²⁶⁷ Hvis noen barriere skulle eksistere, er det ikke på grunn av Paulus innsats som middel, men denne tidsalders gud har forblindet de vantro sine (4,3-4). Crafton sier at selv om meningen med første person flertall skulle være uklart, og selv om det skulle være uklart om lys i hjerter refererer til en konverteringserfaring, så er det helt klart at i metaforen til Paulus, så er det Gud som er aktør (“agent”), det er Gud som skaper lys og som skinner lyset direkte inn i menneskehjerter.²⁶⁸ Likevel er det *ved forkynnelsen* at det skjer at Gud lar evangeliets lys skinne i hjertene til den vantro som slik får kjennskap til Guds herlighet, som tidligere var skjult på grunn av blindhet. I forkynnelsen kan en få presentert et mentalt synlig bilde av Jesus malt for øynene som den korsfestede (Gal 3,1), og samtidig kan Ånden lyse opp i hjertet så Guds herlighet synes i Jesu Kristi ansikt. Som sagt foretrekker jeg å forstå ὄτι i 4,6 som

²⁶⁵ “En *agent* handler og en *agency* er middelet som en annen handler gjennom,” sier Crafton. “Å se på apostlene som agenter er å anta at de har kontrollen som distinkte entiteter, mens å se på apostlene som *agency* er å anta at Gud handler gjennom apostlene og har full kontroll over hensikten, handlingen, midler, osv. Da tas oppmerksomheten bort fra apostelen som individ til apostelen som kanal, fartøy, vindu for Guds verk.” Crafton. *The Agency of the Apostle*. (Mich: JSOT Press, 1991), 61.

²⁶⁶ Ibid., 64. Wright legger til at det er snakk om «alle» troende, eller rettere sagt «hver eneste kristen» som har fått den nye pakt skrevet på sine hjerter, slik at alle kristne kan se på hverandre og se reflektert herligheten til Ham som ved Ånden bor i hver enkelt (3,18). Wright. *The Resurrection of the Son of God*. (Minneapolis: Fortress Press, 2003), 384.

²⁶⁷ Mens referansen til Ånden i 3,3 sikkert primært peker fram mot et forvandlende arbeid, intenderer sannsynligvis Paulus en sekundær allusjon til et overbevisende eller åpenbarende arbeid av Ånden som akkompagnerte hans forkynnelse. Paulus ser på Ånden som aktøren som gjør troende i stand til å se Guds herlighet i Jesu Kristi ansikt. Wiarda, Timothy, *Spirit and Word* (NewYork: T&T Clark. 2017), 33-35. En kan også 4,6 som en forlengelse av 3,18, Wright. *Reflected Glory*. (Edinburgh: Clark, 1991), 189.

²⁶⁸ Crafton. *The Agency of the Apostle*. (Mich: JSOT Press, 1991), 65. Paulus forkynner og Ånden skriver på hjerter, Wiarda, Timothy, *Spirit and Word* (NewYork: T&T Clark. 2017), 35

linken mellom *Jesus Kristus som Herre* i 4,5 og *(Jesu) Kristi ansikt* i 4,6, der hvor Guds herlighet kan bli gjort kjent. Hvorfor forkynnes Jesus Kristus som Herre? Jo, fordi det er i Jesu ansikt *kunnskapen om Guds herlighet* er å se når en får lys til hjertet fra Gud.

Given²⁶⁹ er opptatt av å understreke at sanne apostler *reflekterer*; ikke *medierer*; forkynnere reflekterer, og er ikke *mellommenn*, og viser at det for Paulus er viktig fordi tilstedeværelsen av Ånden er det som gir forkynnelsen eller ordet virkning. Superapostlene (11,4-5) var “forfalskere av Guds ord” (4,2) og trengte anbefalingsbrev skrevet med blekk heller enn levende brev skrevet med Ånden (3,1-3). Given argumenterer ikke direkte mot Crafton og ville nok kunne brukt begrepet *agency* om Paulus, men ville nok ønsket å kvalifisere begrepet med det han skriver om refleksjon; suksessen for en apostel, er stå for Guds ansikt (2,17), for på den måten å *reflektere* Åndens tilstedeværelse, heller enn å *mediere*, for det er å feile. For det som er viktig med tjenesten er nettopp å *ikke* forbli en mellommann mellom mennesker og Gud, men å reflektere Gud slik at Ånden skinner i deres hjerter (4,6) så de kan forvandles (3,18).

I 4,6 er det *Jesu ansikt* som skinner av herlighetsglans. Og det er Herrens Ånd som tar bort sløret, gir frihet (3,16-17) lys til å se (4,6) så vi alle kan speile oss i Herrens herlighet og bli forvandlet til dette bildet fra herlighet til herlighet (3,18). Dette skjer ved Åndens nye pakt (3,6;18), som Paulus er tjener for med sin forkynnelse av Jesus Kristus som Herre – heller enn om seg selv (4,5). De som ikke tror ser ikke lyset fra evangeliet om Jesu Kristi herlighet, for de er forblindet av denne verdens Gud (4,4), men for dem som tror evangeliet har herlighetslyset fra Jesu Kristi ansikt begynt å skinne i hjertet til, på samme måte som lyset ved skapelsen strålte fram fra mørke ved Guds skaperord (4,6). Så i 2,14-4,6 avslutter Paulus argumentet sitt med et slående klimaks, som antyder til både 1. Mosebok 1 og Jesaja 9, ser han for seg evangeliet som en lysstråle, som strømmer fra Gud, synlig i Kristus, og som trenger inn i menneskets hjerte (4:6).

²⁶⁹ Given, “Paul and Writing”, 246-248.

I 2 Mos 33,18 er det mennesket som ikke kan se Herrens herlighet og leve (merk at Gud gjør likhetstegn mellom sin *herlighet* og sitt *ansikt*; Moses spør om å få se Guds *herligheten*, Gud svarer nei du kan ikke se *mitt ansikt*). For på grunn av menneskets synd er alt det ville kommet til å se i Guds ansikt hans rettfærdige fortærende vrede – og det hadde ikke et syndig menneske overlevd, men i Kristus og i Kristi ansikt vil mennesket kunne se Gud som herlig, skjønn og tilfredsstillende å beskue. Merk motivene herfra som også er å se i 2 Kor 4,3-6.

Det Moses hadde sett på Sinaifjellet hadde fått ansiktet hans til å stråle av en herlighetsglans som tok slutt (3,7). Moses hadde et slør over ansiktet for å skjule at glansen tok slutt (3,13). Det var den gamle pakt som var middel for å bringe glans til hans ansikt (3,14), og når det leses fra Moses idag er samme slør over hjertene så de blir harde (3,15).

5.4.3. Paralleller til 1 Kor 2

Som jeg bemerket i kapittel 4, er det nyttig å studere paralleller ved like temaer på tvers av brev innenfor samme korrespondanse. Det er da mye vi kan lære om både korrespondansen, om hvordan Paulus fortolker sine egne brev, og hvordan han vil omformulere, utdype eller forklare ved det han allerede har sagt noe om tidligere. Dette har vi et godt eksempel på her. Vi har tidligere sett på parallellen mellom 2 Kor 4,3 og 1 Kor 2,7 om hvordan «Guds skjulte visdom» muligens kunne være en trigger for korinterne.²⁷⁰ Så og si hele resten av 1 Kor 2 korresponderer også med 2 Kor 2,14-4,18.

Motivene som blir med fra 1. Korinterbrev 2 til 2. Korinterbrev 2,14-4,18 er; *Da Paulus første gang kom til Korint med evangeliet* i 1 Kor 2,1²⁷¹ (2 Kor 3,2-3); *Paulus sin skrøpelighet* i 1 Kor 2,3; cf. (2 Kor 4,7-12; 4,16-18; cf. 10,1; 12,7-10); *Paulus sine mangler av forventet profesjonalitet eller kompetanse* i 1 Kor 2,1;3-8; cf.1,17-31 (2 Kor 2,17-3,3; 4,2); *Denne*

²⁷⁰ Se kapittel 5.3.1.

²⁷¹ Fee. *Paul, the Spirit, and the People of God*. (Peabody, Mass: Hendrickson Publishers, 1996), 77, skriver: «So also with 1 Corinthians 2:1-5. In defending his ministry in Corinth against his opponents (cf. 4:1-21; 9:1-2), Paul in this paragraph takes up the matter of his preaching when he first came to the city. Both the content (1:18-25) and the form (2:1-5) of his preaching lacked persuasive wisdom and rhetoric; nonetheless, his preaching was far more effective than wisdom or rhetoric, Paul argues. It was accompanied by a demonstration of the Spirit's power, proved by the conversion of the Corinthians themselves (cf. 2 Cor 3:3). And it was so, Paul adds, in order that their faith might rest in "the power of God," not in merely human wisdom.»

verdens ånd/gud i 1 Kor 2,12 (2 Kor 4,4); *Forblindet sinn og mørkt hjerte* i 1 Kor 2,9 (2 Kor 4,4); *Jesus Kristus alene som fokus i forkynnelsen* i 1 Kor 2,2 (2 Kor 4,5); *Skjult visdom / skjult evangelium* i 1 Kor 2,7 (2 Kor 4,3-4); *De som ikke har Ånden forstår ikke det åndelige og går til grunne* i 1 Kor 2,6; 8-9; 14-15 (2 Kor 4,3-4); *Ånd og kraft som bevis og åpenbaring* i 1 Kor 2,4-5; 10-11; 13; 15-16 (2 Kor 3,3; 6, 16-18; 4,6-7);²⁷² og *Føres fram til herligheten* i 1 Kor 2,7 (2 Kor 3,18; 4,4; 6).

Med så mange paralleller skulle vi kanskje blitt forbauset over hvor lite korinterne forstod første gang mange av de samme tingene ble skrevet, men så ser vi også hvordan samme ting kan sies på en helt annen måte og få fram nyanser. Og kanskje de som ikke forstod ikke hadde Ånden (1 Kor 2,13-14)? Eller kanskje de ikke var modne til å forstå (1 Kor 2,6)? Eller kanskje kommer nettopp de nyansene fram som korinterne ba konkret om oppklaring på. Det kan ha vært andre ting enn denne «triggeren» og «skjult visdom»; hva med *nysgjerrige spørsmål*? Kan det være at 2 Kor 2,14-4,6 er gir uttrykk for korinterne som nettopp *prøver* å forstå? Paulus viser stor tålmodighet med korinterne i 2,14-4,6 – og uttrykker ikke frustrasjon som i 2 Kor 10-13 (eller Gal 3,1). Kan det være at det akkurat disse temaene som opponentene til Paulus har undervist og forvirret korinterne om? Det er vanskelig å forestille seg hvorfor ikke 1. Korinterbrev skulle være tilstrekkelig for å si det samme som senere måtte bli sagt i 2 Korinterbrev. Det er helt klart mange spørsmål her til å analysere videre på.

6. Åndens verk i hjerter

Det er «i Kristus [sløret] blir tatt bort» i 2 Kor 3,14. Det er uten tvil Ånden som er den aktive part i å ta bort sløret som ligger over Israels hjerter i 3,17, som gir kraft til evangelieforkynnelsen og som skriver inn den nye pakts evangelium i troendes hjerter.²⁷³ For

²⁷² Given kommenterer: “It is not the logical content of the proclamation—moronic by worldly standards!—that makes the Gospel persuasive (1 Cor 1:23) but the actual presence and power of God conveyed by it, namely, the Spirit.” Given, «Paul and Writing», 243. Et annet sted skriver han: “While “dead letter” is usually associated with written texts, even spoken words can be empty for Paul if they do not proceed from the mouth of a person filled with the Spirit of Christ so that they become vehicles of the presence of God”. Ibid, 241.

²⁷³ Å vende seg til Kristus medfører eller leder til en erfaring av den befriende og åpenbarende innflytelsen til Ånden. Wiarda, *Spirit and Word* (New York: T&T Clark. 2017), 51.

Paulus, så er Kristus og Ånden umulig å separere.²⁷⁴ Guds ånd svever også over 2 Kor 4,6 som ved skapelsen i begynnelsen.²⁷⁵

I kontrast til Moses som måtte tilsløre Guds herlighet fra det stivnakkede Israelfolket (3,13-15), forkynner Paulus frimodig (3,12; 4,1), på utilslørt vis (4,2), fordi Ånden nå gjør sitt verk med å erstatte harde hjerter av stein (cf. 3,3; 3,14; 3,16-17; Esek 11,19; 36,26-27) med mottakelige hjerter av kjøtt (cf. 4,6; Esek 11,19; 36,26-27).²⁷⁶

6.1. Noen sammenligninger fra andre Paulinske brev

I det sannsynligvis eldste brevet til Paulus, Første Tessalonikerbrev, skriver Paulus: «For da vårt evangelium kom til dere, skjedde det ikke bare med ord, men også med kraft, ved Den hellige ånd og med full overbevisning. Dere vet selv hva vi gjorde hos dere; vi tenkte bare på dere. Og dere fulgte vårt og Herrens eget eksempel da dere under hard motgang tok imot Ordet med den glede som Den hellige ånd gir.» 1 Tess 1,5-6 og i 1 Tess 2,13: «Derfor takker vi stadig Gud, for da dere fikk overlevert det Guds ord som vi forkynte for dere, tok dere imot det – ikke som menneskeord, men som det Guds ord det i sannhet er. Og dette ordet er virksomt i dere som tror.» Vi ser at Paulus viser til da han først kom til menigheten med evangeliets ord, akkurat som i 1 Kor 2 og 2 Kor 3,3; 4,6. Og på samme måte hadde hans forkynnelse effekt på grunn av Den hellige Ånds rolle. Her bekrefter også Paulus at hans evangelieforkynnelse *er* Guds ord og at Åndens virke i mottakerne av ordet kom med *kraft* og *full overbevisning*.

²⁷⁴ «‘The Lord’, as we have seen, is not only the divine figure to whom penitent Israel turns but the agent who by removing the veil from their heart makes this turning possible. The latter function is preeminently, in Paul’s understanding, the work of the Spirit, who accompanies the apostolic preaching and gives it its power so that it is no longer a merely human word, but the word of God (1 Tess 2,13, cf. 1 Kor 2,4), and thus inscribes the truth of the Gospel of the new covenant in the hearts of the believers (3,3).» Barrett. *A Commentary on the Second Epistle to the Corinthians*. (New York: Harper & Row, 1973), 123.

²⁷⁵ Her bruker jeg ordlyden fra 1 Mos 1,2 hvor «Guds ånd svedde over vannet». Også Belleville påpeker at det er Ånden som tar bort sløret over jødernes hjerter og med det gir dem å gripe realitetene ved den nye pakt. Belleville. *Reflections of Glory*. (Sheffield: JSOT Press, 1991), 293. Fee sier at konverteringen til den individuelle troende begynner ved en Guds suverene handling, utført av Den hellige Ånd. Fee. *Paul, the Spirit, and the People of God*. (Peabody, Mass: Hendrickson Publishers, 1996), 82.

²⁷⁶ Hafemann. *Paul, Moses and the history of Israel*. (Tübingen: Mohr, 1995), 411.

Ef 1,18-19 ser ut til å anvende lys-i-hjertet-motivet som vi kjenner fra 4,6, både til definitivt å gjelde for *troende generelt* (τοῖς ἁγίοις og ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας), men også å alminneliggjøre det til noe *mer* enn «konvertering». I Ef 1,18-19 er det snakk om *innsikt* i håpet Gud har kalt til,²⁷⁷ hvor rik og herlig hans arv er for de hellige og hvor overveldende Guds *kraft* er *for dem som tror*.²⁷⁸ Altså elementer som skjer også i det *daglige*.

Så både 1 Tess 1,5; 2,13 og Ef 1,18-19 gir et større bilde av hva Ånden gjør i hjerte og sinn *for dem som tror*. Åndens verk i hjerter skaper altså overbevisning, minner på håpet og gir kraft.

7. Syntese

I problemstillingen i begynnelsen av oppgaven spør jeg «Hva er betydningen av *blindheten* i 2 Kor 4,4 og *skint i våre hjerter* og *lyset fra kunnskapen om Guds herlighet* i 2 Kor 4,6, og hva betyr det for Paulus' tjeneste og forkynnelse av evangeliet?» Jeg ville undersøke hva som ligger i parallellene mellom 2 Kor 4,4 og 4,6. Jeg har nøye gjennomgått passasjen og stilt kritiske spørsmål til forskningen som foreligger på dette feltet.

Blindheten i 2 Kor 4,4 uttrykker grunnen til at mennesker som ikke tror på Jesus erfarer at Paulus sitt evangelium om Kristi herlighet er skjult. De ser ikke hvordan evangeliet om Jesus kan være vakkert, mektig og rikt, og de ser ikke evangeliets Kristus sin skjønne herlighetsglans. Denne blindheten kommer av at Satan har forblindet deres sinn og viser hvordan de er fortapt om ikke Guds Ånd griper inn. For Paulus sin tjeneste betyr dette at korintere vil respondere med skepsis og vantro til budskapet i hans forkynnelse. Og dette har ikke noe med Paulus sin evne eller innsats å gjøre. Og Paulus sine lidelser og svakheter er heller ikke grunnen til at hans tjeneste ikke oppnår respons i korint eller andre steder.

²⁷⁷Formuleringen «det håp han har kalt dere til» (Ef 1,18) har nok *evangeliet* i siktet, ettersom det er snakk om et *sikkert håp* som de er *kalt til*. Dette kallet refererer til Guds kall til frelse. Se Hoehner, *Ephesians: An Exegetical Commentary*. (Grand Rapids, MI: Baker Academic, 2002)

²⁷⁸ Uten å sitere Ef 1,18-19 sier Wright at denne passasjen i 2 Kor 4 *handler om sinnet og hjertets indre øye* og til og med at *Kim og andre forvrenger denne passasjen ved å bruke 2 Kor 4,6 til å bekrefte den ytre realiteten ved den Jesus som Paulus så på ved sin konvertering*. Wright. *The Resurrection of the Son of God*. (Minneapolis: Fortress Press, 2003), 385.

Lidelsene og svakhetene er faktisk en del av hans tjeneste og formidling av evangeliet (2 Kor 1,5; 4,7-17; 12,7-10; cf. Kol 1,24; Gal 6,17; Fil 3,10). Nå er det likevel håp, for «Det folket som vandrer i mørket, [for de] ser et stort lys. Over dem som bor i dødsskyggens land, stråler lyset fram.» (Jes 9,2) “For Gud, som sa: «Lys skal stråle fram fra mørket», han har også skint i våre hjerter lyset fra kunnskapen om Guds herlighet i Kristi ansikt.” (2 Kor 4,6, min overs.)

Denne tesen hevder at Paulus i 2 Kor 4,6 skriver om hvordan *alle troende* får lys i hjertene sine så de kan gjenkjenne Guds herlighet i ansiktet til Kristus idet evangeliet blir forkynt. Og tesen viser hvordan dette styrker og løfter Paulus sitt argument fra 3,3 for hans legitimitet som apostel. I stedet for å henvise til en erfaring som kun han selv har, som korinterne kun kan ta ham på ordet om, så viser Paulus til deres *egen* erfaring av å komme til en tro som verdsetter evangeliet om Kristi herlighet! Legitimiteten til Paulus, som det var stilt spørsmål ved, demonstreres altså for korinterne av at Ånden har gitt deres hjerter *å se Kristus som Guds herlighet og bilde*. Og Guds handling med *å skinne lyset* fra evangeliet om Guds herlighet i Kristi ansikt ender altså «i våre hjerter».

Det er derfor Paulus har tillit (2 Kor 3,4), håp, frimodighet (3,12), mot (4,1)²⁷⁹ og derfor han legger sannheten åpent fram, ikke bruker knep og forfalsker Guds ord (4,2); fordi Gud i barmhjertighet har gitt han en ny pakts tjeneste (3,6; 4,1) som stråler av uendelig klarere og rikere glans enn den gamle som har lagt seg som en stadig mer usynlig tåke (3,8;10). En tjeneste som fører til rettferdighet (3,9) og gjør levende (3,6). Den veldige kraften er fra Gud, ikke fra Paulus selv (4,7). Derfor er det Paulus ikke trenger noe anbefalingsbrev fra hverken korinterne eller noen andre (3,1-3). Korintermenigheten vet at de er blitt levende ved Åndens tjeneste; da Kristus ble skrevet i deres hjerter (3,3;6). Og de vet at det skjedde da Paulus kom til dem med evangeliet (3,3). Og 2 Kor 4,6 beskriver altså handlingen som refereres til i 3,3.²⁸⁰

²⁷⁹ Hafemann sier at 4,1 er en gjentakelse av Paulus sin konklusjon i 3,12. Hafemann. Paul, Moses and the history of Israel. (Tübingen: Mohr, 1995), 428. Dette er jeg helt enig i.

²⁸⁰ Også Wright. *Reflected Glory*. (Edinburgh: Clark, 1991), 189, Og Furnish. *II Corinthians* (Garden City: Doubleday & Company, 1984), 251.

Paulus sier ikke «som dere vet fikk jeg se et lys på vei til Damaskus som gav meg kunnskap om Guds herlighet idet jeg beskuet Kristi ansikt, og derfor skal dere høre på meg og min autoritet.»²⁸¹ Han sier heller «erfaringen *dere* fikk av lys i hjertet (så dere kunne gjenkjenne Kristi herlighet og verdi), den fikk dere (av Ånden) ved min forkynnertjeneste. Derfor skal dere høre på meg og min autoritet.» Dette siste er også et mye bedre argument. I stedet for å henvise til en erfaring som kun Paulus har, som de kun kan ta ham på ordet om, så peker Paulus til korinthernes erfaring av å komme til en tro som ser Kristus som så verdifull og herlig som han er – som en skatt (4,7). Paulus deler denne erfaringen med korintherne, og bruker trolig av den grunn vokabular fra sin egen erfaring når han beskriver deres felles erfaring med å umiddelbart ha gjenkjent Jesus som Messias, Guds herlighet og bilde. Dette forklarer likhetene til Damaskushendelsen i Apostlenes gjerninger. Alt Paulus sier om troende, sier han også om seg selv. Derfor kan 2 Kor 4,6 fortsatt lære oss om Paulus sin egen konvertering, selv om han her primært snakker om alle troendes erfaring.

Gjennom 2,14-4,6 er Paulus sin rolle gjennomgående underordnet både i evangeliet og Åndens rolle. Paulus beskriver seg selv som en beseiret fiende i Guds triumftog (2,14), som en postmann som simpelthen leverer brevet (Korint) som er skrevet av Ånden og sendt av Kristus til verden (3,3),²⁸² én som ikke er i stand til å tenke ut noe på egen hånd (3,5). Når han sammenligner seg selv med Moses, snakker han ikke om sitt eget ansikt, men om Kristus sitt (4,6), “for han forkynner ikke seg selv, men Jesus Kristus som Herre” (4,5). Så Paulus sier ikke at han i seg selv er noe veldig spesielt, men at hans legitimitet som apostel kommer fra Gud: for “den veldige *kraften [kommer] fra Gud* og ikke fra [ham] selv” (4,7). «Effekten Paulus sin tjeneste har defineres mest nøyaktig av dets kilde (Ånden), karakter (styrke i svakhet, 4,7; 12,10) og dens innhold (evangeliet om Guds herlighet i Kristi ansikt, 4,6), heller enn dens mottakelse (4,3-4).»²⁸³ Forvandlingen som skjer i dem som uten filter beskuer Herrens herlighet “skjer ved Herrens Ånd” (3,18). Så Paulus argumenterer for sin legitimitet

²⁸¹ «Vi vil ikke skryte uten mål og grenser, men bruker som målestokk det målet Gud har satt for oss: at vi skulle nå fram også til dere», skriver Paulus i 2 Kor 10,13.

²⁸² Hays beskriver Paulus' roller som å være både den som brevet (=korintherne) anbefaler, og den som bærer brevet (i hjertet 3,2) Hays, *Echoes of Scripture in the Letters of Paul* (London: Yale University Press, 1989)

²⁸³ Sitat av Aernie. *Is Paul Also among the Prophets?* (London: T&T Clark, 2012), 214.

og autoritet uten å gi slipp på ydmykheten. “Paulus insisterer på at hans verdi bare ligger i hans effektivitet som *kanal* for (eller *veiviser* til) Guds nåde i Kristus.”²⁸⁴ Han viser ikke til noe han selv har (som han godt kunne gjort; Fil 3,4-6), men til hva korinterne har *fått* – ved hans tjeneste – fra Gud: lys til hjertet som åpenbarer Kristi herlighet i evangeliet (4,4.6).

²⁸⁴ Barclay. *2 Corinthians* (Mich: Eerdmans, 2003), 1361.

8. Litteratur

8.1 Kilder

Aland, Barbara og Kurt, Johannes Karavidopoulos, Carlo M. Martini og Bruce M. Metzger *Novum Testamentum Graece*. 28. rev. ed. (2012) Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft.

Det Norske Bibelselskap. *Bibelen: Den hellige skrift: Det gamle og Det nye Testamentet*. Bokmål (utg.) ed. (2011) Oslo: Det Norske Bibelselskap.

NET Bible® copyright ©1996, 2019 by Biblical Studies Press, L.L.C.

8.2 Leksikon og verktøy

Bauer, W., Danker, F. W. A., Arndt, W. F., & Gingrich, F. W. (2021). *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Christian Literature* (4. utg.). Chicago and London: University of Chicago Press.

Det Norske Akademis Ordbok. «Kiasmer.» 10.01.2023. <https://naob.no/ordbok/kiasme>

Leivestad, Ragnar. & Bjørn Helge Sandvei. *Nytestamentlig gresk grammatikk*. 3.utg. ved Bjørn Helge Sandvei. Oslo: Universitetsforlaget, 1996.

Wallace, Daniel B. *Greek Grammar Beyond the Basics*. Grand Rapids, Mich: Zondervan, 1996.

8.3 Litteratur

Aernie, Jeffrey W. *Is Paul Also among the Prophets? : An Examination of the Relationship between Paul and the Old Testament Prophetic Tradition in 2 Corinthians*. Vol. 467. Library of New Testament Studies. London: T&T Clark, 2012.

Attridge, Harold W. *The Epistle to the Hebrews*. Philadelphia: Fortress Press, 1989.

Augustin, *Retractationes*, Bok 1, kapittel 2.

Aquinas, Thomas. *Summa Theologiae a concise translation*. Overs. Timothy McDermott. Christian Classics, 1989.

Baker, William, R. *2 Corinthians: The College Press NIV Commentary*. Joplin, Missouri: College Press Publishing Company, 1999.

Barclay, John M.G. «2 Corinthians». I *Eerdmans Commentary on the Bible*, redigert av James D. G. Dunn, 1353-1373. Mich: Eerdmans, 2003.

Barclay, John M.G. «Mirror-reading a polemic letter : Galatians as a test case,» i *Journal for the Study of the New Testament*. 31. (1987), 73-93.

Barclay, John M.G. *Paul and the Gift*. Grand Rapids, Mich: Eerdmans, 2015.

Barclay, John M.G. «What makes Paul challenging today?», i *The new cambridge companion to St. Paul*. Edited by Bruce W. Longenecker. Cambridge: Cambridge University Press, 2020.

Barnett, Paul. *The Second Epistle to the Corinthians. The New International Commentary on the New Testament*. Grand Rapids, Mich: W.B. Eerdmans Publishing Company, 1997. Amazon Kindle Edition.

Barrett, C. K. *A Commentary on the Second Epistle to the Corinthians*. New York: Harper & Row, 1973.

Baird, William. “Letters of Recommendation : A Study of II Cor 3:1-3” i *Journal of Biblical Litterature*, Vol 80, No. 2 (Jun., 1961), 166-172.

Bauckham, Richard. *Gospel of Glory : Major Themes in Johannine Theology*. Grand Rapids, Mich.: Baker Academic, 2015.

Bauckham, Richard. *The Christian World around the New Testament*. Grand Rapids, Mich.: Baker Academic, 2017.

Beale, G. K., and Carson, D. A. *Commentary on the New Testament Use of the Old Testament*. Grand Rapids, Mich: Baker Academic Apollos, 2007.

Belleville, Linda L. "A letter of Apologetic Self-Commendation." *NovT* 31 (1989) 142-63.

Belleville, Linda L. *Reflections of Glory: Paul's Polemical Use of the Moses-Doxa Tradition in 2 Corinthians 3.1-18*. Vol. 52. *Journal for the Study of the New Testament*. Sheffield: JSOT Press, 1991.

Bird, Michael F. *An Anomalous Jew*. Grand Rapids: Eerdmans Publishing Co., 2016.

Blomberg. «The Structure of 2 Corinthians 1-7,» *CTR* 4 (1989) 3-20.

Bock, Darrell L. & Fanning, Buist M. *Interpreting the New Testament Text : Introduction to the Art and Science of Exegesis*. Wheaton, Ill: Crossway Books, 2006.

Boring, M. Eugene. *An Introduction to the New Testament: History, Literature, Theology*. Louisville: Westminster John Knox Press, 2012

Breck, John. *The Shape of Biblical Language : Chiasmus in the Scripture and Beyond*. (South Carolina: Kaloros Press, 2008), 53.

Bultmann, Rudolf, and Erich Dinkler. *The Second Letter to the Corinthians*. Minneapolis, Minn: Augsburg, 1985.

Byrskog, S. "Co-senders, Co-authors and Paul's Use of the First Person Plural." *Zeitschrift Für Die Neutestamentliche Wissenschaft Und Die Kunde Der älteren Kirche* 87, no. 3-4 (1996): 230-50.

Calvin, John. *Commentary on the Epistles of Paul the Apostle to the Corinthians: Vol 1*. Rev. John Pringle, tr., W.B. Eerdmans Publishing Company, Edinburgh, 1848.

Calvin, John. *Commentary on Corinthians – Volume 2*, Overs. John Pringle. Christian Classics Ethereal Library. Grand Rapids, MI, 1849.

Campbell, Douglas A. *The Deliverance of God : An Apocalyptic Rereading of Justification in Paul*. Grand Rapids, Mich: Eerdmans, 2009.

Carson, D.A., Douglas J. Moo. *An Introduction to the New Testament. 2nd ed.* Grand Rapids, Mich: Zondervan, 2005. Amazon Kindle Edition.

Chester, Stephen J. *Conversion at Corinth : Perspectives on Conversion in Paul's Theology and the Corinthian Church*. Studies of the New Testament and Its World. London: T & T Clark, 2003.

Crafton, Jeffrey A. *The Agency of the Apostle: A Dramatistic Analysis of Paul's Responses to Conflict in 2 Corinthians*. Mich: JSOT Press, 1991.

deSilva, David A. "Measuring Penultimate against Ultimate: An Investigation of the Integrity and Argumentation of 2 Corinthians," I *Journal for the Study of the New Testament* 52. 1993.

Doty, William G. «The Epistles» i *A Complete Literary Guide to the Bible*. Ryken, L. and T. Longman III, eds. Grand Rapids: Zondervan Academic, 1993. Amazon Kindle Edition: 2010.

Duff, Paul B. «Transformed "from Glory to Glory": Paul's Appeal to the Experience of His Readers in 2 Corinthians 3:18», i *Journal of Biblical Literature*. 127, no. 4 (2008): 759-780.

Dunn, James D.G. «‘A Light to the Gentiles’ : the Significance of the Damascus Road Christophany for Paul», i *The Glory of Christ in the New Testament : Studies in Christology in Memory of George Bradford Caird*. Edited by Hurst, L.D. & Wright, N.T. Oxford: Clarendon Press, 1987. 251-266.

Dunn, James D.G. *The Theology of Paul the Apostle*. Edinburgh: Clark, 1998.

Eastman, Susan Grove. «What Did Paul Think God Is Doing in Christian Communities?» i *The new cambridge companion to St. Paul*. Edited by Bruce W. Longenecker. Cambridge: Cambridge University Press, 2020.

Edwards, Jonathan. "A Divine and Supernatural Light, Immediately Imparted to the Soul By the Spirit of God, Shown to Be Both a Scriptural, and Rational Doctrine (1734)." i *The Sermons of Jonathan Edwards: A Reader, 121*. New Haven; London: Yale University Press, 1999.

Eisenbaum, Pamela. *Paul was not a Christian: The Original Message of a Misunderstood Apostle*. New York: HarperCollins, 2009. HarperCollins e-books.

Fee, G. D. and D. K. Stuart. *How to Read the Bible Book by Book*. Grand Rapids: Zondervan, 2002.

Fee, Gordon D. *God's Empowering Presence : The Holy Spirit in the Letters of Paul*. Peabody, Mass: Hendrickson Publishers, 1994.

Fee, Gordon D. *Paul, the Spirit, and the People of God*. Peabody, Mass: Hendrickson Publishers, 1996.

Fitzmyer, Joseph A. "Glory Reflected on the Face of Christ (2 Cor 3:7–4:6) and a Palestinian Jewish Motif." *Theological Studies* 42, no. 4 (1981): 630-44.

Fredriksen, Paula. *Paul: The Pagan's Apostle*. (New Haven, London: Yale University Press, 2017).

Furnish, Victor Paul. *II Corinthians*. The Anchor Bible 32A. Garden City: Doubleday & Company, 1984.

Garland, David. *2 Corinthians. New American Commentary*. Nashville: Broadman & Holman, 1999. Amazon Kindle Edition.

Given, Mark D. «Paul and Writing», i *As It Is Written*. Porter, Stanley E, and Christopher D Stanley. Atlanta: Society of Biblical Literature, 2008.

Gorman, Michael J. *Apostle of the Crucified Lord : A Theological Introduction to Paul and His Letters*. Grand Rapids, Mich: Eerdmans, 2004.

Gorman, Michael J. *Elements of Biblical Exegesis : A Basic Guide for Students and Ministers*. Rev. and Expanded ed. Peabody, Mass: Hendrickson, 2009.

Gorman, Michael J. «What did Paul think God is doing about what's wrong?» i *The new cambridge companion to St. Paul*. Edited by Bruce W. Longenecker. Cambridge: Cambridge University Press, 2020.

Goulder, Michael. «The Pauline Epistles». i *The Literary Guide to the Bible*. Red. Alter, Robert, and Frank Kermode, 479-502. Cambridge, Mass: Belknap Press of Harvard University Press, 1987.

Guthrie, George H. *2 Corinthians. Baker Exegetical Commentary on the New Testament*. Grand Rapids, Mich: Baker Academic, 2015.

Hafemann, Scott J. *2 Corinthians. The IVP Application Commentary*. Zondervan: Grand Rapids, Michigan, 2000. Amazon Kindle Edition.

Hafemann, Scott J. *Paul, Moses and the history of Israel: The Letter/Spirit Contrast and the Argument from Scripture in 2 Corinthians 3*. Tübingen: Mohr, 1995.

Hafemann, Scott J. *Suffering and the Spirit: An Exegetical Study of II Cor. 2:14-3:3 within the Context of the Corinthian Correspondence*. WUNT 2/19. Tübingen: Mohr, 1986

Hafemann, Scott J. "The Comfort and Power of the Gospel: The Argument of 2 Corinthians 1–3." *Review & Expositor* 86, no. 3 (1989): 325-44.

Harris, Murray J., I. Howard Marshall, and W. Ward Gasque. *The Second Epistle to the Corinthians : A Commentary on the Greek Text*. The New International Greek Testament Commentary. Grand Rapids, Mich.: Eerdmans Paternoster, 2005.

Hays, Richard. *Echoes of Scripture in the Letters of Paul*. London: Yale University Press, 1989.

Héring, J. *The Second Epistle of Saint Paul to the Corinthians*, overs. A. H. Heathcote and P. J. Allcock. London: Epworth, 1967.

Hoehner, Harold W., *Ephesians: An Exegetical Commentary*. Grand Rapids, MI: Baker Academic, 2002. Amazon Kindle Edition.

Hodge, Charles. *Commentary on the Second Epistle to the Corinthians*. Wm. B. Mich: Eerdmans Publishing, 1994.

Humphrey, Edith M. «Apocalyptic as Theoria in the Letters of St. Paul». I *Paul and the Apocalyptic Imagination*, redigert av Blackwell, Ben C., John K. Goodrich, and Jason Maston. Minneapolis, Minn: Fortress Press, 2013. Amazon Kindle Edition.

Keener, Craig S. *1-2 Corinthians. New Cambridge Bible Commentary*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.

Keener, Craig S. *The Mind of the Spirit : Paul's Approach to Transformed Thinking*. Grand Rapids, Mich: Baker Academic, 2016.

Kim, Seyoon. *The Origin of Paul's Gospel*. Grand Rapids: Eerdmans, 1981.

Kim, Seyoon. *Paul and the New Perspective: Second Thoughts on the Origin of Paul's Gospel*. Grand Rapids, Mich.: Eerdmans, 2002. Amazon Kindle Edition.

King, Jonathan. *The Beauty of The Lord : Theology As Aesthetics*. Bellingham, WA: Lexham Press, 2018.

Klauck, H. J. *Ancient Letters and the New Testament: A Guide to Context and Exegesis*. Waco, TX: Baylor University Press, 2006.

Lambrecht J. «Antropological Reflections on 2 Cor. 4:6-6:10» i *Paul and the Corinthians : Studies on a Community in Conflict : Essays in Honour of Margaret Thrall*. Vol. V. 109. Supplements to Novum Testamentum. Thrall, Margaret E., Trevor J. Burke, and J.K. Elliott. Leiden: Brill, 2003. 259-266.

Lambrecht J. og Bieringer R. *Studies on 2 Corinthians*. Leuven University Press, 1994.

Locke, John. *The Works of John Locke. Volume 8*. University of Michigan, T. Tegg, 1823.

Longenecker, Bruce W. «What do we find in Paul's letters?», i *The new cambridge companion to St. Paul*. Edited by Bruce W. Longenecker. Cambridge: Cambridge University Press, 2020.

Lund, N. W. «The Presence of Chiasmus in the New Testament». *The Journal of Religion*, Vol. 10, No. 1 (Jan. 1930) 74-93.

Luther, Martin. *Die Bibel*. Stuttgart: Württembergische Bibelanstalt, 1967.

Macdonald, Margaret Y. «The Thessalonian and Corinthian letters», i *The new cambridge companion to St. Paul*. Edited by Bruce W. Longenecker. Cambridge: Cambridge University Press, 2020.

Martin, R. P. *2 Corinthians*. Waco, TX: Word, 1986.

Martyn, J. Louis. *Galatians : A New Translation with Introduction and Commentary*. Vol. 33A. New York: Doubleday, 1998.

Matera, F. J. *II Corinthians: A Commentary*, NT Library. Louisville, KY: Westminster John Knox, 2003.

Metzger, B. M. *A Textual Commentary on the Greek New Testament*. New York/London: United Bible Societies, 1971.

Meyer, H. A. W., *Critical and Exegetical Hand-Book to the Epistles to the Corinthians*. ETr. With supplementary notes by T. W. Chambers. New York: Funk and Wagnalls, 1884.

Mitchell, Margaret Mary. «Paul, the Corinthians and the Birth of Christian Hermeneutics» i *Paul and the Corinthians : Studies on a Community in Conflict : Essays in Honour of Margaret Thrall*. Vol. V. 109. Supplements to Novum Testamentum. Thrall, Margaret E., Trevor J. Burke, and J.K. Elliott. Leiden: Brill, 2003. 17-53.

Moo, Douglas J., *A Theology of Paul and His Letters: The Gift of the New Realm in Christ* (Biblical Theology of the New Testament Series). Grand Rapids, Michigan: Zondervan Academics, 2021. ePub Edition September 2021.

Novenson, Matthew V. «Did Paul Abandon either Judaism or Monotheism?» i *The new cambridge companion to St. Paul*. Edited by Bruce W. Longenecker. Cambridge: Cambridge University Press, 2020.

Novenson, Matthew V. *Paul, Then and Now*. Grand Rapids, Michigan: Eerdmans Publishing Co., 2022. Amazon Kindle Edition.

Olshausen, H., *Biblical Commentary on St Paul's First and Second Epistles to the Corinthians*. ETr. Edinburgh: Clark, 1851.

Owen, John. *Meditations and Discourses On the Glory of Christ, in His Person, Office, and Grace*. London, 1684.

<https://play.google.com/store/books/details?id=BQo8AQAAAMAAJ&rdid=book-BQo8AQAAAMAAJ&rdot=1>

Piper, John. *Providence*. Wheaton, Illinois: Crossway, 2020.

Piper, John. *The Justification of God: An Exegetical and Theological Study of Romans 9:1-23*. Grand Rapids, Mich: Baker Academics, 1993.

Plummer, A. *A Critical and Exegetical Commentary on the Second Epistle of St. Paul to the Corinthians*. ICC. Edinburgh: Clark, 1915.

Plummer, A. *The Second Epistle of Paul the Apostle to the Corinthians*. CGT. Cambridge: Cambridge University Press, 1903.

Sanders, E. P. *Comparing Judaism and Christianity: Common Judaism, Paul, and the Inner and the Outer in Ancient Religion*. Minneapolis: Fortress, 2016.

Sandnes, K. O. *Paul – One of the Prophets? A Contribution to the Apostle's Self-Understanding*. WUNT 2/42. Tübingen: Mohr, 1991.

Sandnes, K. O. *Paul perceived: an interactionist perspective on Paul and the law*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2018.

Schreiner, Thomas R. *Interpreting the Pauline Epistles*, 2nd ed. Grand Rapids, Mich: Baker Academic, 2011.

Schreiner, Thomas R. *New Testament Theology: Magnifying God in Christ*. Grand Rapids, Mich: Baker Academic, 2008.

Schreiner, Thomas R. *Paul, Apostle of God's Glory in Christ: A Pauline Theology*. Second Edition. Downers Grove, Illinois: IVP Academic, 2020. Amazon Kindle Edition.

Segal, Alan F. *Paul the Convert : The Apostolate and Apostasy of Saul the Pharisee*. New Haven: Yale University Press, 1990.

Seifrid, Mark A. *The Second Letter to the Corinthians. The Pillar New Testament Commentary*. Nottingham, England: Apollos, 2014.

Stendahl, Krister. *Paul among Jews and Gentiles*. Philadelphia: Fortress, 1976.

Stanley, Christopher D. *Paul and The Language of Scripture : Citation technique in the Pauline Epistles and contemporary literature*. Cambridge University Press, 1992.

Stockhausen, Carol Kern. *Moses' veil and the Glory of the New Covenant: The Exegetical and Theological Substructure of II Corinthians 3:1-4:6*. Marquette University, Milwaukee, Wisconsin, 1984.

Theissen, Gerd. *Psychological Aspects of Pauline Theology*. Overs. Galvin, John P. Philadelphia, Fortress Press, 1987.

Theissen, Gerd. *The New Testament : A Literary History*. Overs.: Maloney, Linda M. Minneapolis: Fortress Press. 2012

Thiessen, Matthew. *Paul and the Gentile Problem*. Oxford. Oxford University Press, 2016.

Thrall, Margaret E. *The Second Epistle to the Corinthians I: Introduction and Commentary on II Corinthians I-VII*. Edinburgh: Clark, 1994.

Thomas a Kempis, *The Soliloquy of the soul, and the Garden of roses*. Overs. av W.B. Flower. Nabu Press, 2012.

Vegge, Ivar. *2 Corinthians – A Letter About Reconciliation: A Psychagogical, Epistolographical and Rhetorical Analysis*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2008.

Wallace, Daniel B. «8. 2 Corinthians: Introduction, Argument, and Outline.» *Bible.org*. 26.06.2004. <https://bible.org/seriespage/8-2-corinthians-introduction-argument-and-outline>

Wiarda, Timothy. *Spirit and Word: Dual Testimony in Paul, John and Luke*. Vol. 565. Library of New Testament Studies. London: Bloomsbury T&T Clark, 2017.

Witherington III, Ben and Myers, Jason A. *Voices and Views on Paul: Exploring Scholarly Trends*. Downers Grove, Illinois: IVP Academic, 2020.

Witherington III, Ben. *Conflict & Community in Corinth – A Socio-Rhetorical Commentary on 1 and 2 Corinthians*. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Co, 1995. Amazon Kindle Edition.

Wright, N. T., “Reflected Glory: 2 Corinthians 3:18,” i Caird FS 139-149. Revidert form i *The Climax of the Covenant: Christ and the Law in Pauline Theology*. Edinburgh: Clark, 1991, s175-192.

Wright, N. T., *The Resurrection of the Son of God*. Minneapolis: Fortress Press, 2003.a